Dag

In de bijlage de antwoorden op de door jou gestelde vragen

Misschien kunnen we morgen even telefonisch contact hebben zodat ik nog aanvullende informatie kan geven over het bezoek dat Durk afgelopen vrijdag heeft gebracht aan Jemgum

Met vriendelijke groet

Van: @minez.nl]
Verzonden: maandag 22 september 2014 15:16
Aan:
Onderwerp: RE: Duitse Pekel

Dag

Ik kreeg hier nog de volgende vragen:

1) Hoeveel zout/pekel komt er jaarlijks vrij bij Jemgum?
2) Wat gebeurt er nu met dat zout/pekel, met wat voor soort schepen wordt het naar zee vervoerd om te lozen?
3) Kunnen die schepen ook gebruikt worden om naar Harlingen te varen?
4) Wie betaalt nu de kosten van die schepen?
5) Is het voor Duitsland zelf geen economische optie om het zout/pekel ter plekke te verwerken?
6) Krijgt Frisia dat zout 'om niet' aangeleverd in Jemgum?
7) Wat is de maximale kostprijs waarbij economische zoutproduktie nog mogelijk is?

Gr

Van: [mailto: @esco-salt.com]
Verzonden: maandag 22 september 2014 9:09
Aan:
CC: esco-salt.com @esco-salt.com; esco-salt.com; arcadis.nl
Onderwerp: Duitse Pekel

Geachte , Goedemorgen

Hierbij ontvang je het onderzoeksrapport naar de inzetbaarheid van de Duitse pekel door Frisia Zout.

Afgelopen vrijdag heeft Durk van Tuinen en mijn collega ; een bezoek gebracht aan de vestiging in Jemgum. Hebben daar monsters genomen van de pekel die actueel wordt geloosd.

Daarnaast nog een gesprek gehad waarbij nog een nadere toelichting is gegeven op de reeds schriftelijk beantwoorde vragen. Deze informatie is verwerkt in dit rapport.

Mocht je nog vragen of nadere toelichting nodig hebben hoor ik dit graag.

Met vriendelijke groet

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen
Tel. 0031
Mail sco-salt.com
Web: www.esco-salt.com

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
NL-8861 NW Harlingen
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Friesland onder nummer 01089417
The information contained in this message and attachments, if any, is confidential and is intended solely for the use of the individual or entity to whom it is addressed. You should not copy, disclose or distribute this communication without the authority of our company. Our company is neither liable for the proper and complete transmission of the information contained in this communication nor for any delay in its receipt. We do not guarantee that the integrity of this communication has been maintained nor that the communication is free of viruses, interceptions or interference.
If you are not the intended recipient of this communication please return the communication to the sender and delete and destroy all copies.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

==========

Bezoekt u het kerndepartement van het Ministerie van Economische Zaken?

Houd er dan rekening mee dat u een geldig identiteitsbewijs (paspoort ID-kaart, rijbewijs of rijkspas) dient te tonen. Indien u bij de receptie geen geldig identiteitsbewijs kunt tonen, wordt u geen toegang verleend. Legitimatiebewijzen en toegangspassen van andere organisaties worden niet geaccepteerd.

==========

68.

Van:
Verzonden: maandag 22 september 2014 11:42
Aan:
CC:

Onderwerp: Economische haalbaarheid gebruik Duitse Pekel voor zoutproduktie
Bijlagen: Frisia 2014-09-22 Duitse pekel.doc

Dag

Bijgaand de notitie van Frisia zoals eind vorige week besproken.
Frisia komt tot de conclusie dat het gebruik van Duitse pekel voor de zoutproduktie economisch niet haalbaar is.
Graag hoor ik of jullie als onafhankelijk Kennis Instituut Mobiliteit deze conclusie kunnen onderschrijven.
Voor nadere vragen aan Frisia kun je met mij even contact opnemen.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken
Tel. 06 -

69

Van: eia.nl
Verzonden: donderdag 23 januari 2014 13:50
Aan: van.tuinen@esco-salt.com
CC: @eia.nl
Onderwerp: Eindconceptadvies Opzet monitoring zoutwinning Frisia (2852)
Bijlagen: ROUTEBESCHRIJVING NEDERLANDS.pdf; 2852-33 ov eindconcept.pdf

Geachte heren,

Bijgaand ontvangt u namens de , het eindconceptadvies Opzet monitoring zoutwinning Frisia, t.b.v. de bespreking tussen het bevoegde gezag, de initiatiefnemer en de werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. **op dinsdag 28 januari 10.30 uur** bij de Commissie in Utrecht (zie routebeschrijving).

Ik hoor graag zo spoedig mogelijk of dit concept u wel of geen aanleiding geeft tot het voeren van een overleg. We gaan ervan uit dat u hier onderling contact over hebt.

Bij doorgang vernemen wij graag wat de bespreekpunten zijn. Kunt u dan tevens melden met hoeveel personen u naar de bespreking komt?
Tevens wijs ik u er op, dat de mogelijkheid voor voorbesprekingen (tussen het bevoegde gezag en de initiatiefnemer) op het kantoor van de Commissie m.e.r. slechts beperkt aanwezig is. Mocht u behoefte hebben aan een dergelijke voorbespreking, dan verzoek ik u hier van te voren een afspraak te maken.

De Commissie zal nog enkele redactionele wijzigingen in het conceptadvies aanbrengen.

Bijlagen:
conceptadvies
routebeschrijving

Met vriendelijke groet,

Commissie m.e.r.
Secretariaat
E-mail eia.nl
Telefoon : +31 (0)30
Website : www.commissiemer.nl

71

Van: @arcadis.nl>
Verzonden: dinsdag 16 september 2014 10:01
Aan:
CC:
Onderwerp: EZ- Frisia
Bijlagen: Addendum Monitoringplan Zoutwinning onder de Waddenzee EZ 16-9.docx

Beste

Hierbij de conceptnotitie (in ontwikkeling) ten behoeve van onze bespreking morgenochtend. In de kantlijn heb ik opmerkingen gemaakt. Dit zijn vanuit onze kant de bespreekpunten.

Tot morgen.

Vriendelijke groet,

T. +31 6

73

Van: @arcadis.nl>
Verzonden: maandag 19 mei 2014 16:58
Aan:
CC: @esco-salt.com
Onderwerp: Frisia: beantwoording vragen EZ
Bijlagen: Beantwoording vragen EZ 14 mei definitief.pdf

Beste

Hierbij de beantwoording van jou vragen. Mocht je nog aanvullende vragen hebben, dan hoor ik ze graag.

Vriendelijke groet,

T. +31 6

Op deze e-mail is onze disclaimer van toepassing, zie www.arcadis.nl/disclaimer

Our disclaimer applies to this e-mail, see www.arcadis.nl/disclaimer

74

Van:
Verzonden: woensdag 3 september 2014 16:16
Aan:
Onderwerp: frisia nadere verkenning duitse pekel

n.a.v. de kamerbrief van minister Kamp van 25 april 2014 (14060638) zijn nu vragen gesteld over voortgang van de aangekondigde nadere verkenning bruikbaarheid Duitse pekel. Nu besluit is genomen is het tijd om dit op te pakken.
Ik kom tot de volgende voorzet voor de vragen aan Frisia om een toetsbare notitie op te stellen. Kun jij hier eens naar kijken en aanvullen / aanpassen?

gr.,

Voorstel als vraagstelling voor nadere verkenning naar bruikbaarheid/economische haalbaarheid duitse pekel:

Kwaliteit
- Is de Duitse pekel voor Frisia van voldoende kwaliteit als grondstof voor zoutwinning?
- Is de Duitse pekel hiervoor van geschikte samenstelling?

Transport
-Welk volume duitse pekel is nodig om zoutwinning onder de waddenzee substantieel terug te dringen? (substantieel kan bv. zijn minder winputten, later beginnen met winning onder de Waddenzee, of eerder beëindigen van de voorgenomen winning)
-Welke transportroute(s) is (zijn) hiervoor technisch gezien realistisch?
-Wat zijn voor- en nadelen van deze verschillende opties?
-Wat zijn volgens expert judgement de milieu-effecten van het transport in de verschillende opties?

Kosten
-Wat zal de kostprijs zijn van het gebruik van Duitse pekel als grondstof voor de zoutproduktie van Frisia in de verschillende transportopties?
-Welke onzekerheden zijn hier nog/ van welke factoren is de invloed op de kostprijs nog onduidelijk of onbekend?
-Welke van de kostprijsbepalende factoren in kunnen positieve richting worden beinvloed? Wat is hiervoor nodig?
-Welke overige factoren zijn voor Frisia van belang bij de afweging of Duitse pekel gebruikt kan worden als grondstof?

Conclusie
Is er een optie waarbij economische haalbaarheid van Duitse pekel mogelijk lijkt?

25

Van: arcadis.nl>
Verzonden: vrijdag 23 mei 2014 15:54
Aan:
CC: f@esco-salt.com
Onderwerp: Frisia Nb-wet
Bijlagen: Integraal concept 20-05-2014 def.doc

Beste

Hierbij enkele opmerkingen en aanscherpingen inzake het concept.
Maandagmiddag nog maar even contacten om enkele punten even mondeling toe te lichten.

Vriendelijke groet,

T. +31 6

Op deze e-mail is onze disclaimer van toepassing, zie www.arcadis.nl/disclaimer

Our disclaimer applies to this e-mail, see www.arcadis.nl/disclaimer

78

Van: vanTuinen@esco-salt.com
Verzonden: donderdag 30 juni 2011 9:06
Aan:
CC: esco-salt.com
Onderwerp: Frisia Zout - bijeenkomst Stuurgroep gebiedsproces

Beste

Op verzoek van dorpsbelangen en de LTO heeft gisteravond de stuurgroep van het gebiedsproces een stand van zaken rond het gebiedsproces gegeven.
Ook aanwezig waren gedeputeerde Johannes Kramer, wethouder Twerda en vertegenwoordigers van het waterschap.

De gedeputeerde gaf aan dat de provincie voor een dilemma staat:
1. De provincie wil de zoutwinning zo spoedig mogelijk naar onder de Waddenzee.
2. Maar wil ook graag het gebiedsproces laten uitvoeren en

Ook meldt de gedeputeerde dat bij de komende forse bezuinigingen van de provincie het geld voor het gebiedsproces gereserveerd blijft.

Verder waren de aanwezigen in afwachtring van de bief van de minister aan de tweede kamer.

Tot zover

mvg

Durk van Tuinen
Directeur
Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
3861 NW Harlingen
Tel. 0031 (0) 517
Fax 0031 (0) 517
Mail: van.tuinen@esco-salt.com
Web: www.esco-salt.com
Web: www.frisiazout.nl

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
NL-8861 NW Harlingen
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Friesland onder nummer 01089417

79A

Van: .vanTuinen@esco-salt.com
Verzonden: woensdag 10 april 2013 16:33
Aan:
CC: @arcadis.nl; @esco-salt.com @esco-salt.com
Onderwerp: Frisia Zout - tijdpad winningsplan en
Bijlagen: Planning vergunningen Frisia.docx

Dag

We spraken af dat wij een opzet gaan maken met de tijdplanning voor de ontwerp-winningsplan en NB-vergunning. Deze vind je in de bijlage. heeft in tussentijd ook gesproken met n zo nodig is in de planning hiermee rekening gehouden.

Daarnaast kan ik je melden dat wij in aansluiting op de recente bespreking over deze onderwerpen komende vrijdag als Frisia Zout met en spreken om de concept tekst van het winningsplan door te nemen.

Op deze wijze willen we een bijdrage leveren voor de bijeenkomst van 26 april a.s.

Uiteraard ben ik beschikbaar voor een eerste reactie.

Mvg

Durk van Tuinen

Planning Frisia (Winningsplan en NB-Wet)

Focus: Winningsplan en NB-wet (FF wet en WABO volgend).

Nr.	actie	1e verant-woordelijke	Aandachtspunten	Einddatum (mijlpaal)
1.	Opmerkingen vanuit Frisia op concept-concept ontwerpbesluit Winningsplan + enkele tekstsuggesties conform bespreking 2 april		PKB + bespreekpunten coördinatiegroep 2 april	12 april
2.	Advies TNO/ SODM			15 april
3.	Afstemmen planning concept besluit inzake NB-wet		Conceptbesluit speelt pas na zienswijzen. Aanvraag wordt gepubliceerd. Zou wel goed zijn dat we een concept besluit gaan bespreken in de coördinatiegroep.	15 april
4.	Opstellen concept ontwerp besluit winningsplan		Opmerkingen overleg 2 april, advies SODM 15 april en tekstsuggesties + aandachtspunten Frisia 12 april.	20 april
5.	Opstellen 1e raamwerk besluit NB-wet			20 april
6.	Aanscherpen concept ontwerp besluit Winningsplan	Allen	Volgt bespreking op 26 april	26 april
7.	Aanscherpen raamwerk besluit NB wet	Allen	Volgt bespreking op 26 april	26 april
8.	Advies TCBB integreren in besluit winningsplan			10 mei
9.	Opstellen concept besluit NB-wet		Nog zonder zienswijzen (betreft dus basis)	10 mei
10.	Planning minister,			10 mei

	tweede kamer opzetten			
11.	Laatste aanscherpronde ontwerp besluit winningsplan en NB-wet		Rondzenden of nog een bijeenkomst.	16 mei
12.	Afstemmingen			29 mei
13.	Laatste aanscherpingen ontwerpbesluiten			31 mei
14.	Logistiek Ontwerpbesluit (o.a. vermenigvuldigen + verzenden en overig corvee)		Vroegtijdig plannen in week 31 mei tot 7 juni	7 juni
15.	Openbaar aanvraag NB-wet			7 juni
16.	Ontwerpbesluit winningsplan openbaar			7 juni
17.	6 weken ter inzage			20 juli
	Start bouwvak Noord			20 juli

8oA

Van: @fryslan.nl>
Verzonden: woensdag 4 juli 2012 16:00
Aan:
CC:
Onderwerp: Frisia Zout en PS
Bijlagen: Besluit PS over gebiedsproject en zoutwinning.docx

Goedemiddag,

Ter informatie:

Onze Provinciale Staten hebben in mei jl. besloten over compromisvoorstel Frisia (de brief) en gebiedsproject Franekeradeel-Harlingen, inclusief financiering van provinciaal deel. Hierbij het betreffende deel uit de concept-besluitenlijst.

Een deel is geschreven in onze tweede rijkstaal. Desgewenst zal ik vertaling proberen te maken. Voor het besluit wil ik dat meteen wel even doen:

It útstel wurdt, mei ynachtnimmen fan de diene tasizzings, ***oernommen*** *mei 39 stimmen foar (fraksjes SP, PvdA, Friese Koers, FNP, D66, VVD, ChristenUnie, PVV en CDA) en 2 stimmen tsjin (fraksje GrienLinks).*

Het voorstel wordt, met inachtneming van de gedane toezeggingen, overgenomen met 39 stemmen voor (fracties SP, PvdA, Friese Koers, FNP, D66, VVD, ChristenUnie, PVV en CDA) en 2 stemmen tegen (fractie GrienLinks).

Dus met andere woorden: PS is akkoord met voor akkoord tekenen van compromisvoorstel (brief) Frisia, is akkoord met het ontwerpplan gebiedsproject en met de financiering van het provinciale deel in dit project.

Met vriendelijke groeten,

058
di t/m vr
@fryslan.nl

provinsje fryslan
provincie fryslân
Tweebaksmarkt 52 (bezoekadres)
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
www.fryslan.nl

Denk aan het milieu voor u dit bericht afdrukt. Please consider the environment before printing this e-mail

<< Disclaimer >>

Aan dit bericht kunnen geen rechten worden ontleend.
Provincie Fryslân

Oan dit berjocht kinne gjin rjochten ûntliend wurde.
Provinsje Fryslân

Van: @esco-salt.com>
Verzonden: vrijdag 27 februari 2015 10:02
Aan:
CC:
Onderwerp: Frisia Zout-RWS zandsuppletie

Dag

Frisia Zout is middels van Arcadis in overleg met RWS over op welke wijze invulling gegeven kan worden terzake de zandsuppletie op de Noordzee kust.

Mvg

Durk van Tuinen

82 A

Van: r@esco-salt.com
Verzonden: vrijdag 31 januari 2014 9:51
Aan: @eia.nl
CC: vanTuinen@esco-salt.com, @esco-salt.com, @arcadis.nl;

Onderwerp: FW: Aanvullende informatie inzake Ballastplaat voor Cie m.e.r.
Bijlagen: Omgeving Ballastplaat en Griend 20jan2014.pdf

Geachte

Afgelopen dinsdag hebben wij toegezegd nog aanvullende informatie toe te sturen aan de commissie.

Normaal gesproken stuurt deze informatie door aan de commissie. Echter tot 10 februari afwezig. Daarom zend ik de gevraagde informatie rechtstreeks aan u.

Mocht u nog vragen en of opmerkingen hebben hoor ik dit graag van u.

Met vriendelijke groet

Van:
Verzonden: vrijdag 31 januari 2014 8:24
Aan: (MinEL&I) @minez.nl)
Onderwerp: FW: Aanvullende informatie inzake Ballastplaat voor Cie m.e.r.

Goedemorgen

In de bijlage de toegezegde informatie over de ontwikkeling van de ballastplaat in de tijd

jij deze informatie aan de Cie-mer door kunnen sturen

Bij voorbaat dank

Groet

Van: @arcadis.nl]
Verzonden: donderdag 30 januari 2014 17:58
Aan:
CC: van Tuinen, Durk
Onderwerp: Aanvullende informatie inzake Ballastplaat voor Cie m.e.r.

Hierbij de gevraagde aanvullende informatie voor de Cie m.e.r. Wil jij dit na toets doorsturen naar EZ (zowel als). Ik neem aan dit doorzet naar Cie m.e.r.

Vriendelijke groeten,
@arcadis.nl

ARCADIS Nederland BV | Het Rietveld 59a | Apeldoorn | Nederland
Postbus 673 | 7300 AR Apeldoorn | Nederland
T. +31 6
www.arcadis.nl

ARCADIS, Imagine the result

Be green, leave it on the screen

Op deze e-mail is onze disclaimer van toepassing, zie www.arcadis.nl/disclaimer

Our disclaimer applies to this e-mail, see www.arcadis.nl/disclaimer

83

Van:
Verzonden: dinsdag 8 januari 2013 17:16
Aan:
Onderwerp: FW: actualisatie winningsplan Havenmond versie 4.5
Bijlagen: DOMUS-#12383791-actualisatie_winningsplan_Havenmond_versie_4_5.PDF.DRF

Hoi

Ter informatie stuur ik je de link van het winningsplan Havenmond e.a documenten van Frisia.
De CD is helaas zoek geraakt. Frisia zal deze opnieuw toe sturen.

Groet,

Van:
Verzonden: woensdag 15 oktober 2014 10:03
Aan:
CC:
Onderwerp: FW: bezwaarschrift Vogelbescherming Nbwet zoutwinning waddenzee
Bijlagen: OCR.pdf

Ha

Ter info: een pro forma bezwaarschrift tegen de NB-wetvergunning voor de zoutwinning onder de WZ, in welke fase zit het instemmingsbesluit winningsplan nu voor dit project ?

Groeten.

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: woensdag 15 oktober 2014 9:59
Aan:
Onderwerp: bezwaarschrift Vogelbescherming Nbwet zoutwinning waddenzee

Hierbij een scan van het bezwaarschrift en het besluit.

Groet,

95

15-10-2014

Vogelbescherming
NEDERLAND

Postbus 925
3700 AX Zeist

Boulevard 12
3707 HM Zeist

Telefoon 030 693 77 99
Fax 030 691 80 44

www.vogelbescherming.nl

AANTEKENEN
De Staatssecretaris van Economische Zaken
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Afdeling Juridische Zaken
Postbus 40219
8004 DE ZWOLLE

Datum	: 13 oktober 2014
Uw kenmerk	: DGNR-RRE / 14040193
Ons kenmerk	: 2014 – 8400
Doorkiesnummer	: 030
Betreft	: Bezwaarschrift (pro forma) inzake Natuurbeschermingswetvergunning voor zoutwinning onder de Waddenzee

Hooggeachte mevrouw Dijksma,

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (hierna: Vogelbescherming Nederland), de Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee (hierna: de Waddenvereniging) en de Vereniging Natuurmonumenten in Nederland (hierna: Natuurmonumenten) komen hierbij in bezwaar tegen bijgaand besluit van 2 september 2014 waarbij u aan Frisia Zout BV een natuurbeschermingswetvergunning heeft verleend voor het winnen van zout onder de Waddenzee (kenmerk DGNR-RRE / 14040193). Vogelbescherming Nederland, de Waddenvereniging en Natuurmonumenten kunnen zich met dit besluit niet verenigen. Significante effecten op de kenmerkende natuurwaarden van Natura 2000-gebied Waddenzee zijn niet uitgesloten.

Wij verzoeken u vriendelijk ons een termijn te stellen voor het indienen van de gronden van dit bezwaar.

Hoogachtend,

Ir. A.J.M. Wouters,
Directeur Vogelbescherming Nederland

15-10-2014

A.R. Berkhuysen
Directeur Waddenvereniging

Drs. W.F.G. Alblas
Regiodirecteur Groningen, Friesland en Drenthe van Natuurmonumenten

Bijlagen: Bestreden besluit en van alle organisaties de volmachten, uittreksels handelsregister KvK en statuten

87

Van:
Verzonden: woensdag 5 oktober 2011 16:27
Aan:
Onderwerp: FW: brief
Bijlagen: 20110921115543263.pdf

Voor je zout dossier!

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: esco-salt.com [mailto: @esco-salt.com]
Verzonden: woensdag 21 september 2011 11:58
Aan: @fryslan.nl
CC: @esco-salt.com
Onderwerp: briet

Geachte

Zoals afgesproken.

Met vriendelijke groet,

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen
Tel. 0031 (0) 517

Fax 0031 (0) 517
Mail: @esco-salt.com
Web: www.esco-salt.com

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
NL-8861 NW Harlingen
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Friesland onder nummer 01089417

88

esco
european salt company

Frisia Zout B.V.

Frisia Zout B.V., Lange Lijnbaan 15, 8861 NW Harlingen, Nederland

Provincie Fryslân
Landelijk Gebied
T.a.v.
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden

Datum : 21 september 2011
Onderwerp : Transitie van de zoutwinning onder land
Kenmerk : brief\2011\Provincie Fryslân 21.09

Geachte

Frisia Zout B.V. (verder als Frisia) is bereid een transitie van de zoutwinning onder land naar 100 % onder het Wad te realiseren en in combinatie daarmee af te zien van een winningsvergunning in Oost.

Uitgangspunt daarbij is dat de minister invulling geeft aan de voorgenomen besluiten betreffende de vergunningen en Havenmond zoals vermeld in zijn brief van 8 juli 2011 en dat het gebiedsproces tot uitvoering komt.

Daarbij is nog op te merken dat de 30 cm bodemdaling, waarmee in het gebiedsproces rekening wordt gehouden, pas na 2016 bereikt wordt. Deze looptijd is ook nodig voor de volledige transitie naar de Waddenzee waar ervaring opgebouwd moet worden met het meet- en monitoringsprogramma. De zoutwinning onder land wordt vanaf 2016 gereduceerd en zal in 2022 worden afgebouwd.

Er van uitgaande u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijk

Frisia

. ulnen
Directeur

Directeur

Lange Lijnbaan 15 · 8861 NW Harlingen, Nederland · Tel.: +31 517-492 499 · Fax: +31 517-413 311 · www.esco-salt.com · E-mail: frisia.zout@esco-salt.com
Bankrelatie: Deutsche Bank Amsterdam, BIC/S.W.I.F.T.-Code: DEUTNL2A · IBAN: NL 26 DEUT 0265 1242 98 · BTW-nr.: NL 8088.72.564.B.01
Frisia Zout B.V. staat ingeschreven bij de K.v.K. Friesland onder nr. 01089417
Een onderneming van de K+S Groep

Van:
Verzonden: woensdag 3 september 2014 10:26
Aan:
Onderwerp: FW: Brief verzonden aan parlement over "Natuurbeschermingswetvergunning Frisia Zout B.V."

Dag

Je bent vast al op de hoogte maar ik stuur je de link door naar de Kamerbrief Frisia die gister is verzonden.
Vandaag gaat de getekende vergunning naar Frisia en in afschrift naar belanghebbende organisaties.
Ook wordt de vergunning gepubliceerd op de website van het ministerie.

De stas heeft gister aan het eind van de middag besloten tot verzending van de kamerbrief en tekenen van het besluit.
Ik heb inmiddels Frisia gesproken en op de hoogte gebracht van de ontwikkeling en de verdere procedure.

Gr.

Van: delphi@minez.nl [mailto:delphi@minez.nl]
Verzonden: woensdag 3 september 2014 9:27
Aan:
CC:
Onderwerp: Brief verzonden aan parlement over "Natuurbeschermingswetvergunning Frisia Zout B.V."

Geachte mevrouw/heer,

Delphi heeft uw brief met als onderwerp "Natuurbeschermingswetvergunning Frisia Zout B.V." naar het parlement verzonden.

U kunt deze brief in Delphi bekijken door op onderstaande link te klikken.

link naar detailrapport.

Met vriendelijke groet,
Delphi

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Den Haag, 8 oktober 2014

SPREEKTIJD PER FRACTIE: 4 MINUTEN

Voortouwcommissie:	**vaste commissie voor Economische Zaken**
Bewindsperso(o)n(en):	minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp
Activiteit:	**Algemeen overleg**
Datum:	donderdag 13 november 2014
Tijd:	14.00 - 16.00 uur
Openbaar/besloten:	openbaar
Onderwerp:	Mijnbouw

Agendapunt:	**Reactie op verzoek gedaan tijdens het ordedebat d.d. 4 september 2014 inzake vergunningverlening voor het winnen van zout onder de Waddenzee**
Zaak:	Brief regering - staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijksma – 29 september 2014 Reactie op verzoek gedaan tijdens het ordedebat d.d. 4 september 2014 inzake vergunningverlening voor het winnen van zout onder de Waddenzee - 32849-34

Griffier:	M.C.T.M. Franke
Activiteitnummer:	2014A03750

9²A

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 11:05
Aan:
Onderwerp: FW: DOMUS-#13162038-v3-Kennisgeving_Instemmingsbesluit_met_winningsplan_Havenmond_van_Frisia_Zout.DOC
Bijlagen: DOMUS-#13162038-v3-Kennisgeving_Instemmingsbesluit_met_winningsplan_Havenmond_van_Frisia_Zout.DOC

Urgentie: Hoog

Dag

De kennisgeving wordt gepubliceerd in:

- Harlingen (Extra),	woensdag	09-10-2013
- De Staatscourant,	donderdag	10-10-2013
- Leeuwarder Courant (noordelijke editie),	donderdag	10-10-2013
- Texel(Texels Courant) en in de:	vrijdag	11-10-2013
- Vlieland (Uit het kastje),	zaterdag	12-10-2013

Gegroet,

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 10:44
Aan
CC:
Onderwerp: FW: DOMUS-#13162038-v3-Kennisgeving_Instemmingsbesluit_met_winningsplan_Havenmond_van_Frisia_Zout.DOC
Urgentie: Hoog

Het moet niet Terschelling zijn, maar Texel.

bvd,

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 10:38
Aan: DC Secr Mailbox; Elck mw J. van
CC:
Onderwerp: FW: DOMUS-#13162038-v3-Kennisgeving_Instemmingsbesluit_met_winningsplan_Havenmond_van_Frisia_Zout.DOC
Urgentie: Hoog

Hoi

De kennisgeving moet ook geplaatst worden in het huis aan huis-blad in:
- Harlingen (Extra)
- Vlieland (Uit het kastje)
- Terschelling (Texels Courant) en in de:
- Leeuwarder Courant (noordelijke editie)

heeft mij verzekerd, dat, indien deze opdracht voor 11:00u vandaag wordt verstrekt, alle publicaties deze week plaatsvinden.

bvd,

Ministerie van Economische Zaken
DGETM / Directie Energiemarkt
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
telefoon: 070
fax: 070
e-mail: @minez.nl

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 10:29
Aan:
CC:
Onderwerp: DOMUS-#13162038-v3-Kennisgeving_Instemmingsbesluit_met_winningsplan_Havenmond_van_Frisia_Zout.DOC
Urgentie: Hoog

Hoi

Verzoeke - zoals besproken met bijgaande kennisgeving vóór 11.00 aan te leveren bij zodat deze gepaatst kan worden in de Staatscourant van donderdag aanstaande.

Met vriendelijke groet,

Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | C-passage 3e | Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
T 070
F 070
M 06
@minez.nl
http://www.rijksoverheid.nl

Publicatie in Staatscourant is mogelijk op donderdag mits voor elf uur aangeleverd vanuit dc bij is nu aa het checken of plaatsing as zaterdag in de uit de kast op vlieland mogelijk is.

Van:
Verzonden: Monday, October 07, 2013 09:28 AM

Aan:
Onderwerp: RE: verzorgen publicatie kennisgeving

Hoi

Als publicatie in Staatscourant op donderdag niet mogelijk is, dan svp regelen voor dinsdag daarna.

Groet,

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 9:27
Aan:
Onderwerp: Fw: verzorgen publicatie kennisgeving

Van
Verzonden: Monday, October 07, 2013 09:08 AM
Aan:
Onderwerp: RE: verzorgen publicatie kennisgeving

Goedemorgen,

Staatscourant moet 5 dagen van te voren worden aangeleverd. U kunt het beste even contact opnemen met om dit te vragen. U kunt vragen naar

Met vriendelijke groet,

.....
Directie Communicatie
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594AC| Den Haag |
Noord A, 2de verdieping
Postbus 20401 2500 EK | Den Haag
.....
T 070-379
F 070-379
M 06-
minez.nl

Van:
Verzonden: vrijdag 4 oktober 2013 15:56
Aan: DC Secr Mailbox
CC:
Onderwerp: FW: verzorgen publicatie kennisgeving
Urgentie: Hoog

Dag collega:

Indien ik een kennisgeving aanstaande maandag bij jullie/jou, aanlever, is het dan nog mogelijk dat die kennisgeving op de donderdag 10 oktober 2013 wordt gepubliceerd in de Staatscourant?

Gegroet,

Van:
Verzonden: donderdag 3 oktober 2013 15:44
Aan:
Onderwerp: RE: verzorgen publicatie kennisgeving

Het liefst hebben ze dat alles 5 werkdagen voor de plaatsing wordt gestuurd. Maar in de weekbladen kan vaak met 3/4 dagen dat het ook nog lukt. Wij horen altijd van of iets wel of niet lukt, mocht het zijn dat iets te laat is aangeleverd dan laat ik dat altijd weten aan de auteur.

Met vriendelijke groet,

.....
Directie Communicatie
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594AC| Den Haag |
Noord A, 2de verdieping
Postbus 20401 2500 EK | Den Haag
.....
T 070-379
F 070-379
M 06-
@minez.nl

928

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door

T 070 -
F 070
@minez.nl

Ons kenmerk
DGETM-EM / 13162038

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum
Betreft Kennisgeving ontwerp-besluit zoutwinning Havenmond

Het bedrijf Frisia Zout B.V. is van plan om vanaf haar bedrijfsterrein in Harlingen zout te gaan winnen onder de Waddenzee. Van 11 oktober 2013 tot en met 21 november 2013 ligt het ontwerp-instemmingsbesluit met het winningsplan Havenmond ter inzage.

Achtergrond
Deze zoutwinning draagt bij aan het op termijn beëindigen van de zoutwinning door Frisia Zout B.V. onder het vaste land van Noordwest Friesland. Doel van het winningsplan dat nu ter inzage ligt, is te komen tot een planmatig beheer van de zoutwinning in het gebied Havenmond en het zoveel mogelijk beperken van eventuele schade ten gevolge van bodembeweging die door de winning van het zout mogelijk kan worden veroorzaakt.
Dit besluit doorloopt de uniforme openbare voorbereidingsprocedure overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht.

Ontwerp-besluit
Het ontwerp-besluit voor de Zoutwinning Havenmond betreft een door de Minister van Economische Zaken te nemen besluit op grond van artikel 34, derde lid, van de Mijnbouwwet ('instemmingsbesluit winningsplan'). De Minister legt de volgende documenten (met uitzondering van de vertrouwelijke bedrijfs- en fabricage-gegevens en gegevens die betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer) ter inzage:
- Het ontwerp-besluit instemming winningsplan Havenmond;
- De ingediende aanvraag van Frisia Zout B.V. (geactualiseerd winningsplan Havenmond);
- De overige op het ontwerp-besluit betrekking hebbende stukken.

Waar kunt u het ontwerp-besluit inzien?
De stukken liggen met ingang van 11 oktober 2013 tot en met 21 november 2013 tijdens reguliere openingstijden, ter inzage bij:

- Gemeente Harlingen, Voorstraat 35 te Harlingen;
- Provincie Fryslân, Tweebaksmarkt 52 te Leeuwarden;
- Ministerie van Economische Zaken, Informatiecentrum, Bezuidenhoutseweg 73 te Den Haag.

Alle stukken zijn ook beschikbaar via www.nlog.nl

Hoe kunt u uw zienswijze kenbaar maken?
Tot en met 21 november 2013 kan een ieder schriftelijk zienswijzen ten aanzien van het ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Havenmond indienen bij:

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energiemarkt

DGETM-EM / 13162038

Ministerie van Economische Zaken
directie Energiemarkt
Inspraakpunt Zoutwinning Havenmond, Aanleverpunt C22
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

U kunt uw zienswijze ook mondeling inspreken op werkdagen tussen 09.30 - 12.00 uur via tel.nr. 070-379 7762. Zienswijzen per e-mail worden in deze procedure niet geaccepteerd.

Informatiebijeenkomst
Donderdag 31 oktober 2013 is er een openbare inloopbijeenkomst om nadere informatie te geven over het project. Deze bijeenkomst vindt plaats van 17.00 tot 21.00 uur bij Frisia Zout, Lange Lijnbaan 15, te Harlingen. Hierbij wordt tevens de mogelijkheid geboden mondeling zienswijzen naar voren te brengen.

Wat gebeurt er met uw reactie?
Alle zienswijzen worden beoordeeld en betrokken bij de definitieve besluitvorming. Het definitieve besluit omtrent instemming met het gewijzigd winningsplan Havenmond zal naar verwachting in maart 2014 worden genomen en ter inzage worden gelegd. Bij het besluit wordt dan aangegeven hoe met de zienswijzen rekening is gehouden. Het besluit zal ter inzage worden gelegd op dezelfde plaatsen als waar nu het ontwerp-besluit ter inzage ligt. Een belanghebbende die op het ontwerp van het besluit een zienswijze heeft ingebracht, kan later tegen dit besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Nadere informatie
Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer E. Hoppel, tel.nr. 070-379 7762.

94 A

Van: esco-salt.com
Verzonden: donderdag 2 januari 2014 10:26
Aan:
Onderwerp: FW: Frisia Zout - aanvulling aanvraag NB-wet
Bijlagen: 20131224122223794.pdf

Goedemorger

Zoals toegezegd hierbij de brief met de beantwoording van de vragen van de staatssecretaris

Groet

Van: van Tuinen, Durk
Verzonden: dinsdag 24 december 2013 12:30
To minez.nl
Cc: @arcadis.nl; van Tuinen, Durk;
a@triplaw.nl
Onderwerp: FW: Frisia Zout - aanvulling aanvraag NB-wet

Dag

De beantwoording van de aanvullende vragen gaat vandaag per post naar de Staatssecretaris.

Zoals afgesproken met ntvang jij gelijktijdig een scan van de brief.

Goede kerstdagen en jaarwisseling toegewenst.

Mvg

Durk van Tuinen

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: @esco-salt.com]
Verzonden: dinsdag 24 december 2013 12:22
Aan: van Tuinen, Durk
Onderwerp: Frisia Zout - aanvulling aanvraag NB-wet

Deze E-mail is verzonden van "CSC-RECEPTIE-C3001"(Aficio MP C3001).

Scan datum: 24.12.2013 12:22:23 (+0100)
Vragen aan: mail.corp.k-plus-s.net

gyB

esco
european salt company
Frisia Zout B.V.

Frisia Zout B.V., Lange Lijnbaan 15, 8861 NW Harlingen, Nederland

Ministerie van Economische Zaken
t.a.v. Hare Excellentie mevrouw S.A.M. Dijksma
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum : 24 december 2013
Betreft : NB-wet, vergunningsaanvraag zoutwinning, aanvullingsverzoek dd. 6 december 2013
Overheidsidentificatienummer 00000001003214369000
Kenmerk : Brieven\ministerie van EZ\minez077.doc

Hooggeachte mevrouw Dijksma,

Middels dit schrijven geeft Frisia Zout B.V. invulling aan uw verzoek de aanvraag van 1 oktober 2013, door u ontvangen op 11 oktober 2013, aan te vullen.

De aanvulling is opgenomen in de bijlage "Beantwoording aanvullende vragen inzake Frisia Zout B.V., Winningsplan Havenmond.

Ulteraard is Frisia Zout B.V. beschikbaar voor het geven van een nadere toelichting.

Hoogachtend,

Frisia Zout B.V.

D. van Tuinen
Algemeen Directeur

Bijlage: Beantwoording aanvullende vragen inzake Frisia Zout B.V., winningsplan Havenmond

Lange Lijnbaan 15 · 8861 NW Harlingen, Nederland · Tel.: +31 517-492 499 · Fax: +31 517-413 311 · www.esco-salt.com · E-mail: frisia.zout@esco-salt.com
Bankrelatie: Deutsche Bank Amsterdam, BIC/S.W.I.F.T.-Code: DEUTNL2A · IBAN: NL 26 DEUT 0265 124 298 · BTW-nr.: NL 8088.72.564.B.01
Frisia Zout B.V. staat ingeschreven bij de K.v.K. Friesland onder nr. 01089417
Een onderneming van de K+S Groep

Beantwoording aanvullende vragen inzake Frisia Zout B.V., winningsplan Havenmond.

Inleiding

Voor de effectbepaling in de passende beoordeling en het MER van de voorgenomen zoutwinning met de bijhorende pleistocene bodemdaling onder de Waddenzee zijn een groot aantal rapporten opgesteld. In enkele van de hierna te noemen rapporten staan de uitkomsten van verschillende niet-realistische scenario's, waarvan in de desbetreffende rapporten ook is aangegeven dat deze zich in de praktijk niet kunnen en niet zullen voordoen maar louter uit (hierna te noemen) onderzoekstechnisch oogpunt zijn uitgewerkt. Deze niet-realistische scenario's mogen niet worden verward met worst case scenario's, derhalve scenario's die zich wèl kunnen voordoen, zij het dat ze van "het slechtste geval" uitgaan en daarom onwaarschijnlijk zijn.

Genoemde niet-realistische scenario's brengen het risico mee dat de uitkomsten ervan buiten de context worden gebruikt en verkeerde beelden oproepen. Voor alle helderheid vooraf:

A. De modelsimulaties met niet-opgevulde en gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels zijn uitgevoerd om een beeld te krijgen van de invloedsfeer van de pleistocene bodemdaling en de onderlinge vergelijking van verschillende winlocaties. Overwogen is om numerieke modelsimulaties uit te voeren met de pleistocene bodemdaling zoals die optreedt gedurende een periode van dertig jaar. Dit type simulaties is niet uitgevoerd. Op voorhand is door verschillende deskundigen vastgesteld dat de pleistocene bodemdaling en gevolgen daarvan zouden wegvallen in de dynamiek van verplaatsende geulen en lokale erosie en sedimentatie. In vraag 3 wordt nader ingegaan op welk onderzoek op dit onderdeel is uitgevoerd.

B. De pleistocene bodemdaling bij zoutwinning en de vereffening daarvan in de Waddenzee verloopt op eenzelfde wijze als bij bodemdaling door gaswinning. De sedimentatiesnelheid is meer dan voldoende om de pleistocene bodemdaling bij te houden. De grootschalige sedimentatie van zand en slib bij de Ballastplaat en omgeving in de afgelopen 80 jaar en de snelle opvulling van zandwinputten in deze omgeving getuigen van het sedimentatievermogen.

C. Op basis van onderzoek en ervaring, zoals reeds aangegeven bij het vorige punt, is het sedimentatievermogen meer dan voldoende. Vanuit voorzorg is er gestalte gegeven aan het HADK-principe, zodat er een vangnet is om te garanderen dat zeker geen effecten zullen optreden.

De gestelde vragen zijn beantwoord door waar nodig een nadere toelichting te geven op de informatie in de reeds opgestelde achtergrondrapporten en daarvoor gebruikte onderzoeksresultaten. In de beantwoording is er voor gekozen om zo volledig mogelijk te zijn, zodat een goed leesbaar document ontstaat. Vanuit het oogpunt van volledigheid zijn enkele literatuurverwijzingen opgenomen. Er zijn geen aanvullende onderzoeken uitgevoerd.

1. *Geef een duidelijke uitleg waarom de sedimentaanvoer in het studiegebied voldoende is om met zekerheid te kunnen concluderen dat (lokale) bodemdaling aan de oppervlakte van de Ballastplaat of*

andere platen in de westelijke Waddenzee door de zoutwinning niet zal optreden, zowel op de korte als op de lange termijn.

Korte termijn.

Deze vraag betreft de vereffeningsprocessen die ervoor zorgen dat de bodemdalingsschotel zoals die in de pleistocene ondergrond zal optreden, niet in de wadbodem zichtbaar of meetbaar zal worden. Deze vereffeningsprocessen zijn beschreven in paragraaf 6.1.1 "Wat gebeurt er in de Waddenzee als de bodem daalt? " van het rapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee". De pleistocene bodemdaling door de zoutwinning is een zeer geleidelijk en langzaam verlopend proces. De bijzonder kleine bodemdaling die ieder getij optreedt, verandert niets wezenlijks aan de stroming van water en het transport van sediment, zodat de natuurlijke sedimentatieprocessen niet worden beïnvloed. De bodemdaling gedurende ieder getij heeft een grootte van maximaal 0,07 mm in het diepste deel van de bodemdalingsschotel. Dat is ongeveer de helft van de dikte van één korrel zand op de wadplaten. De bijzonder kleine verandering door de bodemdaling wordt direct vereffend vanuit de grote overmaat van het beschikbare sediment dat met de vloed- en eb stroming in beweging is (zie bijvoorbeeld de Bodemdalingsstudie Waddenzee 2004, Hoeksema, 2004 en ook de verschillende studies en analyses rond de bodemdaling door gaswinning onder Ameland en de Waddenzee-winningen). En datzelfde geldt voor de pleistocene bodemdaling die optreedt tijdens het volgende getij. Tijdens ieder getij wordt de zeer kleine bodemdaling die het gevolg is van de zoutwinning "uitgevlakt." In hetzelfde rapport is ook de omvang van de pleistocene bodemdaling door zoutwinning afgezet tegen de gemeten autonome erosie en sedimentatie van samen 124 x 10^6.m^3in een periode van 17 jaar binnen het studiegebied. Dit is een factor tien groter dan de omvang van de pleistocene bodemdaling door de zoutwinning van 12,2 x 10^6 m^3 (bij de winning van in totaal 32 x 10^6 ton zout), waarvan de winningsperiode ruim 30 jaar omvat. Daarmee is duidelijk dat er ruim voldoende sediment in beweging en daarmee beschikbaar is voor de vereffening van de bodemdalingsschotel.

In aanvulling op deze kwalitatieve beschrijving van de vereffeningsprocessen is gerekend aan de sedimentaanvoer naar de bodemdalingsschotel, zie paragraaf 6.1.3 "Verloopt de sedimentatie voldoende snel?" van het rapport "is de berekeningswijze gepresenteerd die afkomstig is uit de Integrale Bodemdalingstudie Waddenzee[1]". In genoemde paragraaf zijn ook resultaten van de berekeningen gepresenteerd die erop wijze dat de aanvoer van sediment naar de bodemdalingsschotel geen belemmering vormt voor opvulling ervan. Dat in deze omgeving hoge opvulsnelheden inderdaad in de praktijk optreden, is gemeten bij de monitoring van een grote zandwinput bij de Vlakte van Oosterbierum[2] (Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978). Op grond van deze gemeten opvulsnelheid kan worden aangenomen dat op de morfologisch zeer korte termijn (binnen een jaar) vereffening van de pleistocene bodemdaling zal plaatsvinden, zodat deze niet lokaal aan de oppervlakte van het wad aanwezig zal zijn. In paragraaf 6.1.3 van het rapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee" wordt specifiek ingegaan op het lokale meegroeivermogen. In de bespreking met de 'Groene Wetenschap ' is namelijk ook de

[1] Oost, A.P., B.J. Ens, A.G. Brinkman, K.S. Dijkema, W.D. Eysink, J.J. Beukema, H.J. Gussinklo, B.M.J. Verboom& J.J. Verburgh (1998) Integrale bodemdalingstudie Waddenzee, Nederlandse Aardolie Maatschappij, rapport.

[2] Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978; Invloed zandwinning Kikkergat op bodemligging aangrenzende platen, RWS, Studiedienst Hoorn, Notitie 78H246. Meer recente metingen aan de opvulling van dergelijke zandwinputten zijn overigens niet beschikbaar, omdat de zandwinning in de Waddenzee, voor zover deze nog werd uitgevoerd, in de geulen heeft plaatsgevonden ten bate van het vaargeulonderhoud.

vraag gesteld of de maximale bodemdalingssnelheid zo groot zou worden dat de aanvoer van sediment limiterend zou werken op de vereffening. De berekeningswijze uit de Integrale bodemdalingsstudie[3] laat zien dat de sedimentaanvoer zeker niet limiterend zal zijn voor de vereffening. In de laatste rekenexercitie, die het meest aansluit bij de werkelijke situatie is na een jaar nog 130 m^3 schotel over van de 750.000 m^3 die in dit scenario door zoutwinning wordt gerealiseerd. Hieruit blijkt dat er ook op lokaal niveau geen effecten optreden.

De vereffeningsprocessen werken op het schaalniveau van kombergingsgebieden. Deze vereffening zal geen gevolgen hebben op specifieke locaties of gebieden zoals de Ballastplaat, of andere (ecologisch waardevolle) droogvallende platen, zoals onder andere onderzocht in de achtergrondrapporten "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" en "Hydrodynamische effecten abiotische parameters". De numerieke modelsimulaties van de waterbeweging en bodemschuifspanning, zoals die zijn gerapporteerd in de studie "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" (zie bijvoorbeeld de paragrafen 5.2 .4 en 5.2.5 en wat betreft de uiteindelijk locatie het meest specifiek de paragraaf 6.2.3 en de figuur 6.44 met daarin de verandering in de maximale bodemschuifspanning) laten zien dat de eventueel tijdelijke aanvullende erosie in de geulen wordt aangetroffen en niet op de Ballastplaat. In de modelsimulaties in het achtergrondrapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee" is gewerkt met niet-reële situaties, die geen absolute veranderingen door de pleistocene bodemdaling weergeven of beogen weer te geven. De theoretische modelsimulaties met niet-opgevulde en gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels (dus zonder de vereffenende invloed van de natuurlijke morfologie) zijn daarentegen uitgevoerd om een beeld te krijgen van de *theoretische* maximale invloedsfeer van de pleistocene bodemdaling en de *onderlinge vergelijking* van verschillende locaties. Het beeld dat uit de berekeningen van de niet-realistische situatie volgt, sluit aan bij berekeningen met het ASMITA-model die zijn uitgevoerd voor de lange termijn response van de kombergingsgebieden en de bepaling van het meegroeivermogen. Op de morfologische korte termijn van een tot enkele jaren zullen dan ook geen effecten op de Ballastplaat of andere platen in de Waddenzee optreden.

Lange termijn.

De aanvoer van sediment op de lange termijn, gedurende de zoutwinning en daarna is berekend met het ASMITA-model. Dit model is specifiek geschikt voor het berekenen van de lange termijn en grootschalige gevolgen van veranderingen in de kombergingsgebieden van de Waddenzee, door zeespiegelstijging, grootschalige morfologische ingrepen (Afsluitdijk) en bodemdaling. Een ander of fijnmaziger model zal niet tot andere conclusies leiden, waar nader op wordt ingegaan bij de volgende vragen. Uit de berekeningen is gebleken dat de sedimentaanvoer naar de kombergingsgebieden door de pleistocene bodemdaling als gevolg van zoutwinning toeneemt, zodat het sedimentvolume na afloop van de zoutwinning en de bijbehorende pleistocene bodemdaling weer terug komt op het autonome niveau. Op de lange termijn zal vereffening van de sedimentvraag als gevolg van zoutwinning plaatsvinden in de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep, zodat de bodemdalingsschotel niet lokaal aan de oppervlakte van het wad aanwezig zal zijn.

[3] Oost, A.P., B.J. Ens, A.G. Brinkman, K.S. Dijkema, W.D. Eysink, J.J. Beukema, H.J. Gussinklo, B.M.J. Verboom& J.J. Verburgh (1998) Integrale bodemdalingstudie Waddenzee, Nederlandse Aardolie Maatschappij, rapport.

Conclusie: met berekeningen voor de korte termijn en numerieke modelsimulaties voor de lange termijn is vastgesteld dat de sedimentaanvoer in het studiegebied voldoende is om met zekerheid te kunnen concluderen dat (lokale) bodemdaling aan de oppervlakte van de Ballastplaat of andere platen in de westelijke Waddenzee door de zoutwinning niet zal optreden.

2. *Kan compensatie van de bodemdaling door natuurlijke sedimentatie en extra zandsuppleties buiten de eilanden leiden tot een verandering in sedimentsamenstelling van de Ballastplaat?*

De vraag bestaat uit twee delen, namelijk de vraag of de natuurlijke sedimentatieprocessen met de daaruit volgende sedimentsamenstelling worden veranderd door de pleistocene bodemdaling en de vraag in hoeverre zandsuppleties die processen veranderen.

De grootschalige verdeling van zand en fijn sediment in het waddengebied omvat meer zandrijke afzettingen nabij de zeegaten en op de bodems van de geulen en slibrijkere afzettingen langs de vastelandskust en in de nabijheid van de droogvallende wantijen. Deze grootschalige verdeling van zand en fijn sediment is het gevolg van de optelsom van verschillende fysische en biologische processen. Het wordt niet bepaald door het aanbod van sediment vanaf de Noordzeezijde, maar de vraag van en de herverdeling binnen de Waddenzee. De relatief slibrijke afzettingen in de nabijheid van de Ballastplaat en de Vlakte van Oosterbierum passen in dit grootschalige beeld.

Binnen het gebied varieert de sedimentsamenstelling en ook in de tijd varieert de sedimentsamenstelling. De variatie in de sedimentsamenstelling in ruimte en tijd is een onderdeel van de dynamiek van de Waddenzee.

De fysische en biologische processen die verantwoordelijk zijn voor de verdeling van zand en fijn sediment in de Waddenzee veranderen niet door de bodemdaling. Zoals gezegd spelen deze processen, waaronder het optreden van asymmetrieën in het getij, verschillende "lag " effecten, estuariene circulatie, biologische activiteit, waaronder de productie van faecal pellets en flocculatie[4] op de schaal van de hele kombergingsgebieden. De omvang van de bodemdalingsschotel is zo klein ten opzichte van de verdelingsprocessen voor zand en slib in de Waddenzee dat deze niet worden beïnvloed. Ook is de omvang van de bodemdaling in verticale zin dermate klein (zoals hiervoor gesteld: gedurende ieder getij maximaal 0,07 mm in het diepste deel van de bodemdalingsschotel) dat deze bij elk getijde opnieuw geheel wordt vereffend. Omdat de processen die verantwoordelijk zijn voor de verdeling van zand en fijn sediment niet worden veranderd door de pleistocene bodemdaling, verandert ook de bodemsamenstelling niet als gevolg van de pleistocene bodemdaling.

De extra zandsuppleties die nodig zijn voor het behoud van de kustlijn ten gevolge van de toename van de zandvraag als gevolg van zoutwinning onder de Waddenzee zullen worden uitgevoerd op de Noordzeekust (bovenop de nu al plaatsvindende zandsuppleties voor het behoud van de basiskustlijn). De natuurlijke sedimenttransportprocessen zorgen voor het transport van zand naar de Waddenzee. Deze natuurlijke sedimenttransportprocessen werken als een grootschalige 'zeef' die zorgt voor de verdeling van de verschillende korrelgroottes (van zand tot slib) over kust, buitendelta, geulen en platen. Direct rond de zandsuppletie (enkele kilometers in langrichting, honderden meters

[4] Een overzicht van de verschillende processen die verantwoordelijk zijn voor de verdeling van zand en slib in de Waddenzee staat in Oost en de Boer (1994).

in de richting dwars op de kust) vindt een snelle herverdeling plaats van het zand van de zandsuppletie. Het aanbod van zand dat langs de kust wordt getransporteerd verandert hier niet door, net zo min als de korrelgrootte van het zand dat beschikbaar is voor de Waddenzee. Noch de zandsuppleties op de Noordzeekust, noch de pleistocene bodemdaling in de Waddenzee veranderen de transportprocessen van het zand van de Noordzeekust, via de zeegaten naar de Waddenzee. De herverdeling van zand en fijn sediment zoals die nu plaatsvindt, zal ook in de toekomst met pleistocene bodemdaling en zandsuppleties onveranderd blijven plaatsvinden. Voor alle duidelijkheid, de aanvoer van zand van de eilandkust en van slib uit de Noordzee is niet limiterend voor de sedimentatie in de Waddenzee, ook niet bij het optreden van pleistocene bodemdaling, omdat binnen de beschikbare gebruiksruimte van de Waddenzee wordt gewerkt. De zandsuppleties zijn dus niet bedoeld om de aanvoer van zand naar de Waddenzee te garanderen, ze zijn bedoeld om de zandvoorraad bij de Noordzeekust aan te vullen.

De vereffening van de pleistocene bodemdaling door natuurlijke sedimentatie en extra zandsuppleties buiten de eilanden leidt niet veranderingen in de sedimenttransportprocessen. De herverdeling van zand en fijn sediment aan de kust, in de zeegaten en in de Waddenzee blijft op dezelfde wijze plaatsvinden. De sedimentsamenstelling van de Ballastplaat blijft daarom het gevolg van onveranderde sedimenttransportprocessen en zal dus niet veranderen door de pleistocene bodemdaling.

3. In de passende beoordeling is aangegeven dat tijdens de zoutwinning sprake zal blijven van een jaarlijkse groei van ca. 18 ha. plaatareaal in het studiegebied. Welke onzekerheidsmarge moet hierbij worden gehanteerd? Heeft het hanteren van de onzekerheidsmarge in een "worst case"-scenario invloed op de conclusie over het ontbreken van effecten op de Ballastplaat?

In de passende beoordeling is met de onzekerheid in de ontwikkeling van het plaatareaal rekening gehouden door zowel te rekenen met een langjarige trend in de ontwikkeling van het plaatareaal (in tabel 27a op pagina 76) als met een korte termijn trend (tabel 27b op pagina 77). Dit geeft de onzekerheidsmarge weer die voortkomt uit het gebruik van verschillende periodes voor de trendbepaling. De trendbepalingen zijn uitgevoerd op de gemeten bodems, die een zeer duidelijke en meetbare toename van het areaal droogvallende platen zien. In die bodems zijn de gevolgen van menselijke invloeden zoals de winning van zand en de pleistocene bodemdaling door de Zuidwal-gaswinning aanwezig. Er heeft geen correctie plaatsgevonden voor deze ingrepen. Met het doortrekken (extrapoleren) van de waargenomen trends is immers reeds impliciet rekening gehouden met de invloed van deze activiteiten in de toekomst. Ook deze benadering is ingegeven door het voorzorgsprincipe en is daarmee worst case: we weten bijvoorbeeld dat in de toekomst geen zandwinning meer plaatsvindt, maar toch is zandwinning in de berekening meegenomen.

Vanwege het voorzorgprincipe is verder gewerkt met de kleinste gemeten natuurlijke groei van het plaatareaal van 30 ha per jaar en niet met de toename van 131 ha per jaar. Hiermee is dus gewerkt met een trend aan de onder kant (de veilige kant) van de onzekerheidsmarge.

De invloed van de zoutwinning op de plaatontwikkeling is "worst case" geïmplementeerd. Van de verschillende ASMITA simulaties is de grootste berekende afname van het plaatvolume genomen, zie hiervoor pag. 77 in de passende beoordeling. Deze afname van het plaatvolume is vertaald naar een gemiddelde verlaging van de bodem van 0,5 cm (kombergingsgebieden Vlie + Marsdiep) tot 3.1 cm (invloedsgebied). Daarbij dient te worden bedacht dat dit een 'statische' verlaging is, waarin geen

rekening is gehouden met de autonome toename van het sedimentvolume van de platen die in werkelijkheid optreedt als gevolg van de natuurlijke sedimentatieprocessen. In de autonome situatie zal zowel erosie als aangroei van plaatgebieden plaatsvinden door de grote natuurlijke dynamiek die kenmerkend is voor het Waddengebied. Omdat sedimentatie de overhand heeft in de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep en het invloedgebied zal dit leiden tot een toename van het plaatareaal. De werkelijke gemiddelde toename van het plaatareaal onder invloed van pleistocene bodemdaling zal daarom niet lager maar altijd hoger groter zijn dan genoemde 18 ha/per jaar.

Door het gebruik van een worst case-scenario en bijbehorende onderzoek voor de ontwikkeling van de platen zijn de conclusies over de doorgaande toename van het plaatareaal en over het niet optreden van effecten op de Ballastplaat zeker.

4. *Op welke wijze zijn mogelijke cumulerende effecten van andere activiteiten in het kombergingsgebied en specifiek van activiteiten die ook het bodemdalingsvolume kunnen vergroten, waaronder de huidige zoutwinning onder het vasteland, in de berekeningen betrokken?*

De cumulatie met andere voorgenomen projecten is opgenomen in de passende beoordeling en het MER. Bestaande activiteiten met effecten op het kombergingsgebied via pleistocene bodemdaling zijn hier in meegenomen, omdat deze activiteiten onderdeel vormen van het bestaande beheer en gebruik[5]. In de gebruiksruimte is de pleistocene bodemdaling door de bestaande Zuidwal-winning opgenomen en is een reservering opgenomen voor toekomstige bodemdaling door gaswinning (prospect Pollendam). Omdat de zoutwinning binnen de resterende beschikbare gebruiksruimte dient te blijven zijn hiermee cumulatieve effecten op de lange termijn ontwikkeling van de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep uitgesloten.

De ontwikkeling van het plaatareaal is bepaald op basis van waarnemingen aan de bodemligging. De bodemligging is beïnvloed door menselijke activiteiten, waaronder de activiteiten die de komberging hebben veranderd. Deze activiteiten omvatten de bodemdaling door de zoutwinning bij BAS I en II, de bodemdaling door de Zuidwalgaswinning en de onttrekking van zand (en schelpen). In termen van volume is de onttrekking van zand de belangrijkste activiteit geweest (gemiddelde onttrekking van $1{,}2 \times 10^6 m^3$/jaar voor de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep gecombineerd, zie paragraaf 4.2.2 in het rapport Meegroeivermogen en gebruiksruimte). Cumulerende effecten van andere activiteiten in het kombergingsgebied zijn betrokken in de PB en het MER en zijn meegenomen bij de bepaling van de gebruiksruimte. Activiteiten die het kombergingsvolume hebben vergroot via bodemdaling of de onttrekking van sediment zijn impliciet onderdeel van de berekende trends. Toekomstige bodemdaling is opgenomen in de berekeningen van de beschikbare gebruiksruimte.

[5] De trendbepaling is uitgevoerd op de gemeten bodems; daarbij zijn de menselijke ingrepen, zoals de winning van zand en de bodemdaling door de Zuidwal gaswinning meegenomen. Dat betekent dus dat rekening is gehouden met de invloed van deze activiteiten in de toekomst. Zoals eerder gesteld is ook deze benadering ingegeven door het voorzorgsprincipe: we weten bijvoorbeeld dat in de toekomst geen zandwinning meer plaatsvindt, maar toch is zandwinning in de berekening meegenomen.

5. Het rapport Hydrodynamische effecten abiotische parameters (Alkyon, mei 2010) sluit niet uit dat veranderingen in stromingspatronen in het studiegebied kunnen optreden; tot welke veranderingen in sedimentsamenstelling kan dit leiden? Zijn de rekenmodellen die zijn gebruikt voor berekening van de sedimentcapaciteit de meest geschikte voor dit gebied en de er optredende stroomsnelheden?

Deze vraag omvat drie delen, namelijk:
1. De constatering dat veranderingen in de stromingspatronen niet worden uitgesloten;
2. De vraag of de optredende veranderingen in de stromingspatronen tot veranderingen in de sedimentsamenstelling zullen leiden;
3. De vraag of de modellen (in het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters") geschikt zijn voor dit gebied en de optredende stroomsnelheden?

Ad 1.
In het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" worden theoretische effecten gepresenteerd, omdat het numerieke modelsimulaties van niet-opgevulde of gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels betreft. Deze theoretische situaties zullen zich in werkelijkheid niet voordoen, omdat hierin de vereffeningsprocessen niet zijn meegenomen die van getij op getij plaatsvinden en daarmee voorkomen dat een bodemdalingsschotel ontstaat. In de gemodelleerde theoretische situatie doen zich veranderingen in de stroming voor, maar dit zijn theoretische veranderingen die zich in werkelijkheid niet voor zullen doen. Zie voor een uitleg hierbij antwoord bij vraag 1, waarin wordt toegelicht hoe het proces van vereffening plaatsvindtDe veranderingen die in werkelijkheid van dag tot dag zullen optreden en die leiden tot de vereffening van de pleistocene bodemdaling zijn marginale (niet meetbare) veranderingen in de stroomsnelheden en niet in de stromingspatronen.

Het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" is niet gericht op het beschrijven en uitsluiten van veranderingen, maar op de weergave van de theoretische effecten.

Ad 2.
Omdat de modelresultaten in het "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" theoretische effecten betreffen die in de praktijk niet zullen optreden, zijn deze niet doorgerekend naar morfologische veranderingen en sedimentsamenstelling. Bij vraag 2 is een antwoord gegeven op de vraag of de bodemsamenstelling van de Ballastplaat en andere platen in de omgeving kan veranderen door de bodemdaling.

Ad 3.
Het gebruikte Delft 3D-model met het raster en de hydraulische randvoorwaarden, zoals gerapporteerd in het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" , is geschikt voor het interessegebied en de daar optredende stroomsnelheden. Vergelijkbare modellen zijn toegepast in verschillende effectbepalingen in de westelijke Waddenzee intergetijdegebieden, bijvoorbeeld voor de vergroting van de spuicapaciteit Afsluitdijk, de verwijdering van de drempel in de Boontjes, maar ook in de Westerschelde, onder andere voor de effecten van natuurontwikkelingsmaatregelen.

Overwogen is om morfodynamische modelsimulaties uit te voeren, waarin naast de verandering in de waterbeweging ook de bodemligging verandert. In dergelijke simulaties kan de pleistocene bodemdaling zoals die optreedt gedurende een periode van dertig jaar worden opgelegd. Dit type simulaties is niet uitgevoerd, omdat op voorhand door verschillende deskundigen is vastgesteld dat

de pleistocene bodemdaling en gevolgen daarvan geheel zouden wegvallen in de dynamiek van verplaatsende de geulen en lokale erosie en sedimentatie. De discussies die zouden worden gevoerd over de uitkomsten van de morfodynamische modeluitkomsten zouden dan over het model gaan en niet over de pleistocene bodemdaling. Aanvullende modelsimulaties zouden geen aanvullende informatie opleveren en zijn daarom niet nodig.

Tot slot: de benadering met niet-reële scenario is gekozen met een grote groep wetenschappers (Groene Wetenschap). Resultaten hiervan zijn gerapporteerd in het achtergronddocument "Hydrodynamische effecten van abiotische parameters". Op basis van de uitkomsten is bepaald dat een benadering met ASMITA de beste aanpak is inclusief een goed meet- en monitoringsprogramma. Door deze totaalaanpak is vooraf beoordeeld dat effecten op korte termijn, op lange termijn, lokaal en regionaal niet zijn te verwachten.

6. Leiden de verschillende gehanteerde oppervlakten voor de kombergingsgebieden Marsdiep en Vlie in de samenvatting van het rapport Meegroeivermogen en gebruiksruimte in de getijdebekkens Vlie en Marsdiep (p. iii) en in het ontwerp-instemmingsbesluit (p.10, noot 3) niet tot een onderschatting van mogelijke effecten in de passende beoordeling?

De verschillen in de oppervlakten van de kombergingsgebieden zijn te herleiden tot de verschillende bronnen die zijn gehanteerd. De berekeningen van het meegroeivermogen en gebruiksruimte in het betreffende rapport zijn uitgevoerd volgens de methoden en getallen van de Integrale Bodemdalingsstudie Waddenzee (Oost e.a. 1998), de getallen in het ontwerp-instemmingsbesluit zijn ontleend aan de Bodemdalingsstudie Waddenzee 2004 (Hoeksema, 2004)[6].

Het gebruik van kleinere oppervlakten, zoals genoemd in het ontwerp-instemmingsbesluit leidt tot een iets kleinere beschikbare gebruiksruimte. In de passende beoordeling is gemeld dat "De effectbeoordeling is geweest op de totale gebruiksruimte. Kleine verschuivingen in start van winning of toekennen van een grotere gebruiksruimte voor gaswinning betekent geen verandering in de effectbeoordeling." De gewenste gebruiksruimte voor de zoutwinning past ook binnen de kleinere gebruiksruimte (te beschouwen als worst-case), zoals genoemd in het ontwerp-instemmingsbesluit. Bij dreigende overschrijding van de gebruiksruimte treedt het HADK-principe inwerking, conform het ontwerp-instemmingsbesluit. Er is dus geen sprake van een onderschatting in de passende beoordeling.

7. Welke scenario's zijn denkbaar voor het instorten van de zoutcavernes? Leidt het "worst case"-scenario hiervan en de dan aan de orde zijnde bodemdaling tot een bijstelling van de conclusies over mogelijke ecologische effecten in de passende beoordeling?

Het instorten van zoutcavernes is een beeld dat betrekking heeft op de ondiepe winning van zout, waarbij grote holruimtes relatief dicht onder het oppervlakte aanwezig zijn. Bij dergelijke winningen kunnen zogenaamde sink holes ontstaan.

---

6 Het hanteren van kleinere oppervlakte van de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep bij de berekeningen van het meegroeivermogen had geleid tot hogere waarden (meer dan 5 mm/jaar) voor het meegroeivermogen. Kort gezegd is met een kleiner oppervlakte minder sediment nodig voor het bijhoudende van de zeespiegelstijging, zodat meer sediment beschikbaar blijft voor andere ontwikkelingen.

De situatie bij de diepe winning zoals die wordt uitgevoerd door Frisia is echter fundamenteel anders. De dieptes die Frisia hanteert zijn vele malen groter en dus conservatiever dan bij andere holruimtes wordt gehanteerd volgens de "Good Salt Mining Practice"[7] richtlijnen.

Sink holes zijn bij Frisia cavernes uitgesloten door de grote dieptes van de cavernes. Op die diepte, met de daarbij heersende druk en temperatuur, vloeit het steenzout naar de caverne toe. Door deze vloei eigenschap, manifesteert de pleistocene bodemdaling zich vrijwel direct en zeer geleidelijk na de start winning (na ca. 2 jaar), vergelijkbaar met de bodemaling op het land. Instorten van de cavernes met een doorvertaling tot aan de wadbodem in de vorm van sink holes zal daarom niet plaatsvinden bij deze diepe zoutwinning.

Het gesuggereerde "worst case-scenario" bestaat niet. Daarom is een bijstelling van conclusies over de mogelijk ecologische effecten niet aan de orde.

Breukvlakken stoppen op het zechstein steenzout en zullen niet door het zechstein steenzout heen lopen. Dit komt door de plastische eigenschappen van het steenzout, waardoor de breuken zijn geabsorbeerd. Mede door deze eigenschap is de Zechstein laag een goede ondoorlatende laag voor olie en gassen waardoor er onder de zechstein goede reservoir condities heersen. De zechstein laag waaruit Frisia produceert is enkele honderden meters dik en ligt op een zeer grote diepte. Hier zijn weer verschillende zouten te onderscheiden. Frisia mijnt alleen de haliet zout in de onderste sectie van het zechstein (Z2) zout, daarboven zitten nog zoutlagen (b.v. carnilitiet en anhydriet zouten), die Frisia niet produceert. Boven deze lagen zitten weer haliet zout, het Leine Zout, die Frisia niet produceert. Deze leine zout, die niet geproduceerd wordt door Frisia, is ook enkele honderden meters dik en zal door dezelfde eigenschappen als hierboven beschreven de productie activiteiten absorberen, waardoor de eventuele daarboven liggende breukvlakken niet zullen worden geactiveerd. Daardoor zal de hierboven beschreven plotselinge verzakkingen niet optreden en geen effecten aan de oppervlakte door vertalen.

8. Op welke wijze wordt invulling gegeven aan de eis in de PKB Waddenzee dat de tijdelijke boorinstallatie zo zorgvuldig mogelijk landschappelijk zal worden ingepast?

Tijdens onderzoeken voor de MER is geconcludeerd dat de tijdelijke boorinstallatie wegvalt in de bestaande bedrijfsgebouwen. De boorinstallatie is niet hoger dan de omringende gebouwen, wijkt niet af en wordt spaarzaam (alleen waar en wanneer nodig om veilig te kunnen werken) verlicht. Als verlichting wordt groene vogelvriendelijke verlichting gebruikt. Omdat deze is afgeschermd en de boorinstallatie aan de landzijde van de zeewering staat is er geen verlichting van de Waddenzee.

Zowel de stad Harlingen zelf, als het havengebied zijn vanuit de Waddenzee goed zichtbaar. Onderstaande foto geeft daarvan een impressie. Voor dit deel van de Waddenzee is dus geen sprake van een ongerepte horizon, deze wordt onderbroken -of begrensd- door de stad Harlingen en de haven gerelateerde bebouwing.

[7] Winningsplan voor het boorveld Usseler es fase 2 b boorterrein Hengelo, Akzo Nobel, Hengelo 27 januari 2009

De tijdelijk aanwezige boorinstallatie versterkt deze al bestaande aantasting niet, de installatie zal immers niet als apart element in het landschap te onderscheiden zijn. Daarom wordt geconcludeerd dat er geen sprake is van enige aantasting van de landschappelijke waarden van de Waddenzee.

9. Op welke wijze kan de mogelijkheid dat zich een lekkage voordoet bij het gebruik van circa 1400 m3 dieselolie per zoutcaverne, leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken en waarden van het gebied?

Gebruik van 1400 m^3 is in het meest extreme geval; tijdens normale productie zijn volumes van 450m^3 meer gebruikelijk. Lekkage tot aan het oppervlakte bij de winningslocatie, wordt te allen tijde voorkomen door middel van dubbele afsluiters en automatische controlesystemen. Diesel- afsluiters staan tijdens normale bedrijfsvoering en zoutwinning dicht,welke het risico op lekkage van grote hoeveelheden dieselolie verwaarloosbaar klein maakt.

Alleen in het geval dat er diesel uit en in de caverne gepompt wordt zullen deze afsluiters bediend worden, dit te allen tijde onder toezicht. De winlocatie wordt zo ingericht dat tijdens deze werkzaamheden voldoende is gewaarborgd dat de diesel niet buiten de winningslocatie komt, dit door middel van een vloeistofwerende laag. Tevens wordt een speciale vloeistofdichte laag aangelegd daar waar de diesel wordt toegepast . Ook is er een gotensysteem dat naar een olieafscheider wordt geleid waarin, in het uiterst onwaarschijnlijke geval van lekkage, de olie wordt opgevangen.

Het aanleggen van de verbuizing in de ondergrond wordt op een dusdanige wijze ingecementeerd volgens vergelijkbare olie/gas industrie standaarden, dat gewaarborgd is dat de verbuizing die de diesel voert geheel afgedicht is.

Na beëindiging van de winning wordt de dieselolie opgepompt.

De winningslocaties is gelegen in het industriegebied en er zijn voorzorgsmaatregelen opgesteld om te voorkomen dat bijvoorbeeld olie in de Waddenzee terecht komt. Het is daardoor uitgesloten dat de natuurlijke kenmerken en waarden van de Waddenzee aangetast worden.

10. Kan de plaatsing van twee GPS hoogtemeters leiden tot mogelijk significante negatieve effecten op het landschap?

Kader

In de Waddenzee staan verschillende meetpalen, onder meer om golfhoogten en waterstanden te monitoren en meetpalen ten behoeve van ecologisch onderzoek (NIOZ en IMARES). De door Frisia te plaatsen meetpalen zijn daarmee vergelijkbaar: deze zullen worden gebruikt om de door de zoutwinning veroorzaakt pleistocene bodemdaling exact te meten en om zo de ecologische monitoring uit te kunnen voeren.

Omdat meetinstrumenten ook bij hoogwater en golfslag boven water moeten blijven, zullen de palen 4 meter boven de wadplaat uitsteken. Omdat de palen bestand moeten zijn tegen ijsgang, zullen ze robuust uitgevoerd worden (diameter mantelbuis ongeveer 1 meter). Het betreft geen permanente bouwwerken, het is slechts een opstelling die voor de duur van de zoutwinning wordt gebruikt. Na beëindigen van de zoutwinning zullen de palen ook weer verwijderd worden. Daardoor is alleen gedurende de winningsperiode een effect op de weidsheid en openheid van de Waddenzee.

Om te bepalen of er sprake is van een onaanvaardbare aantasting van (significant negatieve effecten op) de openheid en weidsheid van de Waddenzee dient allereerst duidelijk te zijn op welke afstand de palen zichtbaar zullen zijn. Vervolgens kan op basis van de vastgestelde zichtafstanden beoordeeld worden of er sprake is van een al dan niet onaanvaardbare aantasting.

Zichtbaarheid

Als gevolg van de kromming van de aarde verdwijnen objecten op een zekere afstand achter de horizon. Hoe hoger het object, hoe groter deze afstand zal zijn. Dit laat zich in de volgende formule uitdrukken:

$$A = \sqrt{H \times 2R}$$

A = verdwijnafstand
H = hoogte object + waarneemhoogte
R = straal aarde (6368 km)

Uitgaande van een waarneemhoogte van 1,75 meter (ooghoogte mens van gemiddelde lengte) en een hoogte van de mast van 4 meter (bij laagwater) bedraagt de verdwijnafstand:

$$\sqrt{0{,}00575 \times 12736} = 8{,}6 \text{ km}$$

Dit houdt in dat op een afstand van 8,6 km de meetpalen niet meer te zien zullen zijn omdat deze geheel achter de horizon zullen zijn verdwenen. Op een afstand van 4,3 km is slechts de bovenste helft van de meetpaal zichtbaar.

Bovenstaande gaat ervan uit dat het menselijk oog in staat is om op een dergelijke afstand een meetpaal met een doorsnede van ongeveer 1 meter nog waar te nemen. De mate van zichtbaarheid van een object is naast zijn hoogte ook afhankelijk van de breedte. De (horizontale en verticale) beeldhoek die een object inneemt op een bepaalde afstand moet boven de drempelwaarde van het gezichtsvermogen uitkomen om gezien te kunnen worden. Deze drempel bedraagt 1-4 boogminuut[7] (onder zeer contrastrijke condities) en verschilt van individu tot individu. Een boogminuut is 1/60 deel van een graad (hoek); zestig boogminuten is 1 graad. Bij slechts iets mindere zichtcondities is de drempel enige boogminuten. Algemeen wordt 1 boogminuut als drempelwaarde aangenomen. Dit houdt in dat een object met een breedte van 30 cm op 1 km afstand nog kan worden waargenomen.

Uitgaande van een meetpaal met een doorsnede van 1 meter, kan deze tot op een afstand van 3,3 km afstand worden waargenomen. Dit is dus een kortere afstand van de theoretische zichtafstand op basis van de aardkromming.

Beoordeling

7 http://en.wikipedia.org/wiki/Naked_eye.

De twee meetpalen zijn beide in een klein deel van de Waddenzee zichtbaar. De palen staan op 3 en 3,5 km uit de kust en zijn daardoor vanaf de Friese Waddenzeekust niet of alleen onder zeer heldere weersomstandigheden zeer beperkt zichtbaar. Vanaf de Waddeneilanden zijn de meetpalen niet zichtbaar. Aangezien de meetpalen niet (of onder gunstige weersomstandigheden zeer beperkt) vanaf de vaste wal zichtbaar zijn en vanaf de Waddeneilanden geheel niet zichtbaar zijn en in slechts een klein deel van de Waddenzee zichtbaar zijn, wordt geconcludeerd dat er slechts sprake is van een beperkte en niet significante aantasting van de landschappelijke waarden van de Waddenzee.

11. Wat zijn voor- en nadelen van de monitoring van morfologie door het lopen van raaien, in vergelijking met monitoring met behulp van de zgn. multibeam-methode, specifiek met betrekking tot de aspecten nauwkeurigheid van de metingen en de mogelijk in het veld optredende verstoring?

De meetmethoden die toepasbaar zijn op de droogvallende delen van het wad zijn het lopen van raaien en het vliegen van banen met LIDAR. Voor de natte delen (geulen bij hoogwater ook de platen) worden lodingen of peilingen ingezet, waarbij een raai (single beam) of in een baan (multibeam) wordt gemeten. De vraag betreft de onderlinge vergelijkbaarheid van de meetmethoden voor de droge delen.

In het Monitoringsplan havenmond is aangegeven waarom LIDAR-metingen bij havenmond geen toegevoegde waarde hebben ten opzichte van het lopen van raaien.

Nauwkeurigheid: in de meetpraktijk op het wad hebben de beide methoden een vergelijkbare nauwkeurigheid. De theoretische nauwkeurigheid van de LIDAR-metingen blijkt op het droogvallende wad niet te worden bereikt, zoals wederom duidelijk is geworden in een recente studie van Deltares[8].

Verstoring: in beide gevallen zal verstoring optreden, bij LIDAR doordat een vliegtuig of helikopter boven het wad vliegt tijdens de opnamen, bij het lopen van droogvallende platen doordat ten minste een persoon over het wad loopt. De duur van de verstoring is afhankelijk van de oppervlakte van het in te meten gebied. Bij een geheel vergelijkbare omvang (drie raaien of banen) zal het lopen langer duren dan het vliegen, bij het inmeten van een groter gebied met LIDAR neemt het tijdverschil af.

Robuustheid: het uitvoeren van raaimetingen door lopen is minder afhankelijk van de optredende omstandigheden dan LIDAR. Raaimetingen kunnen worden uitgevoerd met doorwaadbaar water op de plaat. Bij LIDAR-metingen moet de plaat zo veel mogelijk zijn droog gevallen en dat betekent dat het tij(d)venster op het uitvoeren van de LIDAR metingen klein is. Raaimetingen zijn minder afhankelijk van de weersomstandigheden, dan metingen waarbij wordt gevolgen. Bedenk hierbij dat het wel of niet droogvallen van delen van de plaat medeafhankelijk is van de optredende wind. Verder is het eenvoudiger en sneller om de raaimetingen te mobiliseren. Ook zijn de resultaten van de raaimetingen sneller beschikbaar. Bij geconstateerde afwijking kunnen relatief eenvoudig aanvullende metingen worden uitgevoerd. Vanwege de grotere robuustheid van raaimetingen zal het eenvoudiger zijn om deze metingen onder vergelijkbare omstandigheden (wat betreft seizoen en moment in het getij) uit te voeren en betrouwbare gegevens in te winnen.

Gebiedsdekking: met LIDAR-metingen wordt van een baan de hoogte ingewonnen, in plaats van een raai. Door een serie aansluitende banen te vliegen is in principe een gebiedsdekkend opname te

8 Elias, E. & Z.B. Wang, 2013. Abiotische gegevens voor monitoring effect bodemdaling, Deltares-rapport.

maken. In de praktijk blijkt de gebiedsdekking overigens niet altijd compleet te zijn. Bij raaimetingen worden de metingen in de raaien verzameld en deze zijn daarmee niet gebiedsdekkend.

Aansluiting met de natte metingen: raaimetingen kunnen bij laagwater in ondiep water worden voortgezet. Door de 'natte' peilingen bij hoogwater uit te voeren kan zoveel aansluiting verkregen worden met de droge metingen. In het beste geval overlappen de natte en droge metingen, zodat een onderlinge vergelijking mogelijk is. LIDAR-metingen lopen door tot aan de laagwaterlijn en dit beperkt de mogelijkheid tot de aansluiting met de natte metingen. Overwegende dat de nauwkeurigheid van de metingen in de Waddenzee praktijk vergelijkbaar is, vanwege het relatief grote 'natte' deel waar moet worden gemeten en vanwege de hogere robuustheid, wordt de voorkeur gegeven aan metingen in raalen.

12. Hoe kunnen uit de HVP tellingen van de drie te monitoren vogelsoorten en uit de monitorgegevens van bodemdieren conclusies worden getrokken over de mogelijk optredende ecologische effecten van de zoutwinning?

De wijze waarop de resultaten van de ecologische monitoring zal worden beschouwd is opgenomen in het Monitoringsplan Havenmond. Bij het opstellen hiervan heeft de ingreep-effect keten centraal gestaan. Indicatoren behorende bij deze keten zijn opgenomen in het winningsplan. Samenhang tussen metingen en trendanalyses geven een dekking over de gehele keten.

Het Monitoringsplan Havenmond ondervangt reeds de opmerkingen van de Audit Commissie over de gaswinning Waddenzee van de NAM. Het betreft een analyse in samenhang volgens de effectketen bodemdaling-morfologie-ecologie en het analyseren van trends. Een vergelijking met referentiegebieden is verankerd.

13. Leidt de informatie over de functie van de Ballastplaat voor kanoetstrandlopers of ruiende bergeenden, of over de specifieke bodemfauna van de Ballastplaat door de daar voorkomende bodemsamenstelling, zoals genoemd in het NIOZ rapport, of de beantwoording van bovenstaande vragen, tot aanpassing van de conclusies in de passende beoordeling ten aanzien van de mogelijke effecten van de zoutwinning, en specifiek ten aanzien van de mogelijke effecten op ecologie?

De gerapporteerde waarnemingen in het NIOZ-rapport sluiten goed aan bij de bevindingen die zijn opgenomen in de passende beoordeling en in het achtergrondrapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee". Het belang van het gebied voor de kanoetstrandloper en de bergeend is onderkend in de passende beoordeling en in het achtergrondrapport. Ook de aanwezigheid van de verschillende voedseldieren is beschreven in deze rapporten. In het NIOZ-rapport worden duidelijke verbanden aangegeven tussen de bodemsamenstelling, bodemdieren en het gebruik door bergeenden en kanoetstrandlopers.

Het NIOZ-rapport geeft echter geen nieuwe inzichten in of aanvullingen op de effectketens tussen bodemdaling, morfologie en ecologie, zoals die zijn beschreven in de passende beoordeling en in het achtergrondrapport. De conclusies die in de passende beoordeling zijn getrokken ten aanzien van de mogelijk effecten van de zoutwinning, waaronder die op de ecologie veranderen niet door de nieuwe informatie.

Het NIOZ-rapport krijgt ten onrechte een negatieve ecologische lading, doordat getallen uit de achtergrondrapporten die betrekking hebben op niet-realistische situaties voor de ontwikkeling van het plaatareaal door pleistocene bodemdaling, zijn gebruikt als uitgangspunt voor de beschrijving van ecologische effecten. In werkelijkheid moet een ander uitgangspunt worden gehanteerd, namelijk een verminderde toename van het plaatareaal zoals is samengevat in paragraaf 5.2 van de passende beoordeling. Er zal dus, in plaats van een afname van plaatareaal zoals het NIOZ-rapport stelt, nog steeds sprake zijn van een toename van plaatareaal. De negatieve ecologische effecten die worden beschreven in het NIOZ rapport zullen daarom niet optreden door zoutwinning.

Het NIOZ-rapport, of de beantwoording van bovenstaande vragen, leidt daarom niet tot aanpassing van de conclusies in de passende beoordeling ten aanzien van de mogelijke effecten op ecologie.

14. In de rapporten die bij de aanvraag zijn gevoegd, is met verschillende zeespiegelstijgingen gerekend. Het is echter niet duidelijk of deze berekeningen ook een worst case scenario behelzen. Verder ontbreekt in verband hiermee aandacht voor de mogelijke verandering van de getijdeslag en de toename van extreme hoogwaterstanden. Leidt een nadere beschouwing van deze aspecten tot andere conclusies ten aanzien van mogelijke ecologische effecten?

Zeespiegelstijging en de eventuele versnelling die in de toekomst kan optreden zijn op verschillende plekken in de passende beoordeling en de achtergrondrapporten betrokken.

De plek waar de zeespiegelstijging in de beoordelingen van de effecten terecht is gekomen, is in de gebruiksruimte. In de gebruiksruimte is het 'TNO-scenario' opgenomen. In het conceptbesluit winningsplan is hierover opgenomen dat "het beeld van de zeespiegelstijging voor de toekomst niet beter is dan de pessimistische verwachtingen van dit moment". Het 'TNO-scenario' in de gebruiksruimte is een worst case scenario. In de toekomst zullen met een regelmaat van 5 jaar updates verschijnen van het te gebruiken zeespiegelstijgingsscenario voor het berekenen van de gebruiksruimte. Via deze aanpassingen zullen nieuwe inzichten in de zeespiegelstijging doorwerken in de beschikbare gebruiksruimte. Via HADK kan dit betekenen dat de zoutwinning dient te worden bijgesteld of beëindigt.

In het achtergrondrapport "Meegroeivermogen en gebruiksruimte" is op verschillende wijze de zeespiegelstijging in de berekeningen betrokken. In de numerieke simulaties met ASMITA-model is de kritische zeespiegelstijging snelheid voor de platen berekend met en zonder zoutwinning. De resultaten hiervan staan in tabel 5.3. In de sedimentbalans volgens Oost e.a. (1998) is ook gerekend met verschillende zeespiegelstijgingssnelheden, om te bepalen bij welke snelheid het aanbod van sediment van de kust kleiner wordt dan de vraag in de kombergingsgebieden. De uitkomsten van de beide berekeningen zijn gebruikt bij het vaststellen van het meegroeivermogen (van 5 mm/j).

Voor de Westelijk Waddenzee en specifiek voor de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep is geen rekening gehouden met mogelijke toekomstige veranderingen (langjarige, trendmatig) in de getijslag, omdat geen reden is om aan te nemen dat deze in toekomst zal toenemen. Dergelijke veranderingen zijn ook niet geïmplementeerd in de hydraulische randvoorwaarden zoals die door de waterkering beheerders worden gebruikt voor de toetsing en het ontwerp van dijken en duinen.

De gerapporteerde toename in de extreme hoogwaterstanden voor de eilandkwelders tijdens het broedseizoen is bekend. Deze toename heeft geen consequenties voor het studiegebied, omdat daar

geen kwelders aanwezig zijn. de toename van extreme hoogwaterstanden wordt ook niet beïnvloed door de pleistocene bodemdaling door zoutwinning.

In de effectbepaling is rekening gehouden met worst case zeespiegelstijging door deze op te nemen in de gebruiksruimte-berekeningen.

Een nadere beschouwing van deze aspecten leidt daarom niet tot een andere conclusie ten aanzien van ecologische effecten.

GSA

Van: @esco-salt.com
Verzonden: maandag 31 oktober 2011 17:35
Aan:
Onderwerp: FW: Frisia Zout B.V.
Bijlagen: 20111031172441967.pdf

Dame en heren,

Bijgaande brief is naar aanleiding van een gesprek hedenochtend tussen gedeputeerden Poepjes en Kramer en Jan van Ingen en Durk van Tuinen.

De brief wordt volgens de gedeputeerden morgen ingebracht bij de vergadering van de Gedeputeerde Staten.

Met vriendelijke groet.

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: maandag 31 oktober 2011 17:32
Aan: @fryslan.nl'
CC: van Tuinen, Durk, @xs4all.nl)
Onderwerp: Frisia Zout B.V.

Geachte

Op verzoek van de heer Van Tuinen zend ik u zoals is afgesproken met de gedeputeerden Poepjes en Kramer.
In afwachting van uw verdere berichten.

Met vriendelijke groet,

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen
Tel. 0031 (0) 517

Fax 0031 (0) 517
Mail @esco-salt.com
Web: www.esco-salt.com

96A

Van:
Verzonden: donderdag 5 augustus 2010 14:35
Aan: fryslan.nl'; ' a@hetbildt.nl'; @harlingen.nl'; _ franekeradeel.nl'
CC: @esco-salt.com];

Onderwerp: FW: Kennisgeving (MER): "Milieueffecten continuering zoutwinning in Noord-West Fryslân" op 23, 24 en 25/8
Bijlagen: ATLAS-#10120867-v1-Kennisgeving_m_b_t__Milieueffectrapport_(MER)_.DOC

Urgentie: Hoog

LS,

Goedemiddag!

Hierbij stuur ik u ter informatie de tekst van de ***kennisgeving*** en het overzicht van de ***bladen*** waarin en ***de publicatiedata*** waarop de publicatie van deze kennisgeving is voorzien.

U wordt verzocht om het MER en alle u eerder in het kader van de m.e.r.-procedure toegezonden stukken (zoals Startnotitie, Richtlijnen) terinzage te leggen op de in de kennisgeving genoemde locaties.
Hierover zal ik u nog een brief sturen.

Met Vriendelijke Groeten

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Markten
Directie Energiemarkt
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG
telefoonnummer: 070 -
telefeaxnummer: 070
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 30, Kamer 535

Van:
Verzonden: donderdag 5 augustus 2010 14:14
Aan: DC_Secr Mailbox
Onderwerp: Kennisgeving (MER): "Milieueffecten continuering zoutwinning in Noord-West Fryslân" op 23, 24 en 25/8

Beste Collega's,

Goedemiddag!

Hierbij stuur ik jullie de ***kennisgeving*** m.b.t. Milieueffectrapport (MER): "Milieueffecten continuering zoutwinning in Noord-West Fryslân" (Frisia Zout BV)

Gaarne plaatsing voorbereiden:

- op 23-08-2010 in het blad **"Ynformaasje"** (Gem. Menaldumadeel) ***NB. Aanlevering uiterlijk op 11-08-2010***

- op 24-08-2010 in de **"Harlinger Courant"** (Gem. Harlingen)

- op 25-08-2010 in de volgende bladen: de **"Staatscourant"**, de **"Leeuwarder Courant"**, het **"Friesch Dagblad"**, het blad **"Extra"** (huis-aan-huis in Gem. Harlingen), het blad **"Bildtse Post"** (Gem. Het Bildt).

Bij voorbaat dank

Met Vriendelijke Groeten

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Markten
Directie Energiemarkt
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG
telefoonnummer: 070 -
telefeaxnummer: 070 -
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 30, Kamer 535

97 A

Van:
Verzonden: donderdag 27 oktober 2011 9:50
Aan:
Onderwerp: FW: MinvELI: Zoutwinning in Noordwest-Friesland
Bijlagen: 11148543.doc

zojuist zo uitgegaan.

Parlementair coördinator Minister (BBR)
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
tel: 070-

Van: Economische Zaken Kamerbrieven
Verzonden: donderdag 27 oktober 2011 9:31
Aan: Tweede Kamer @tweedekamer.nl)
CC: Eerste Kamer @eerstekamer.nl); @tweedekamer.nl)
l@tweedekamer.nl)
Onderwerp: MinvELI: Zoutwinning in Noordwest-Friesland

Goedemorgen,

Hierbij zend ik u een kamerbrief.

Met vriendelijke groet,

Bureau Bestuursraad
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Bezuidenhoutseweg 30 | 2594 AV | Den Haag | Kamer 133
Postbus 20101 | 2500 EC | Den Haag
T (070);

578

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Mededinging
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/eleni

Datum 27 oktober 2011

Betreft Zoutwinning in Noordwest-Friesland

Ons kenmerk
ETM/EM / 11148543

Uw kenmerk
2011Z16286/2011D43631

Geachte voorzitter,

Hiermee reageer ik op uw verzoek van 20 september 2011 (kenmerk 2011Z16286/2011D43631) om een reactie te formuleren op de brief van 19 augustus 2011 van de Vereniging voor Dorpsbelang Schingen-Slappeterp alsmede twee op persoonlijke titel verstuurde e-mails van bewoners in Noord-Friesland, die u als bijlage bij de brief heeft meegestuurd.

Het politiek-bestuurlijke proces

De afgelopen maanden heb ik, naar aanleiding van mijn brief van 8 juli 2011 aan uw Kamer over de zoutwinning in Noordwest-Friesland (vergaderjaar 2010-2011, Kamerstuk 32849 nr. 1), van diverse Friese overheden en maatschappelijke organisaties reacties ontvangen. De documenten waarop u mij heeft gevraagd te reageren bevatten wel de belangrijkste aspecten daaruit, vandaar dat ik hieronder dan ook graag zal ingaan op de diverse genoemde punten.

Allereerst hecht ik eraan te vermelden dat niet het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I), maar Friese bestuurders in de jaren negentig de komst van zoutwinning in Noordwest-Friesland hebben bewerkstelligd. Hoofdargumenten daarbij waren behoud van de werkgelegenheid en economische activiteit voor de regio. Op dit moment heeft het bedrijf Frisia Zout B.V. (Frisia) 80 mensen in dienst en houdt het bij toeleverende bedrijven nog eens circa 160 mensen aan het werk, in totaal dus circa 240 arbeidsplaatsen in Noordwest-Friesland. Daarnaast is Frisia in Harlingen goed voor de helft van alle havenactiviteiten.

EL&I is betrokken bij deze zoutwinning in Friesland als bevoegd gezag op basis van de Mijnbouwwet. Daarbij heeft het ministerie, binnen de juridische mogelijkheden, steeds zoveel mogelijk rekening gehouden met lokale en regionale belangen. Het besluit van mijn ambtsvoorganger van juni 2009 om na overleg met uw Kamer de winningsvergunningaanvragen van Frisia van begin 2008 aan te houden totdat de milieueffecten van de beoogde zoutwinning evenals de adviezen van diverse andere adviseurs bekend waren, getuigt daarvan. Met het bijna vier jaar doen over het nemen van een besluit op een winningsvergunningaanvraag heeft EL&I daarvoor ruim de tijd genomen. Het streven naar zorgvuldige

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Mededinging
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
ETM/EM / 11148543

besluitvorming op basis van volledige informatie over de milieueffecten was hierbij de drijfveer. Het feit dat Frisia dit accepteerde, maakte het haalbaar.

Voorafgaand aan de provinciale verkiezingen heb ik de lijn van de Friese Gedeputeerde Galema gesteund om de zoutwinning in Noordwest-Friesland te verplaatsen van het land naar de Waddenzee. Ik heb wel opgemerkt dat dit op zorgvuldige wijze diende te geschieden en dat de continuïteit van het bedrijf Frisia in Harlingen bij die transitie nadrukkelijk meegewogen moest worden.
Gezien de te verwachten juridische procedures rond de benodigde vergunningen om onder de Waddenzee zout te mogen winnen, zal mogelijk pas in 2016 het eerste zout onder het wad gewonnen kunnen worden. In de jaren daarna zal vervolgens – teneinde te waarborgen dat de natuurwaarden van de Waddenzee niet in het geding komen ("hand aan de kraan") – strikt worden gemonitord hoe de feitelijke bodemdaling door de zoutwinning onder het wad zich ontwikkelt. Blijkt dit te zijn zoals voorzien in de uitgevoerde milieueffectrapportage, dan kan Frisia de tweede boring uitvoeren, waarna de volledige zouttoevoer vanonder het wad zal komen.

Helaas is het voor het zomerreces 2011 in het Bestuurlijk Overleg Gas- en Zoutwinning Noordwest-Friesland niet gelukt om tussen regio, Rijk en Frisia een akkoord te bereiken als onderdeel waarvan Frisia haar winningsvergunning-aanvraag voor Oost/Slappeterp vrijwillig zou willen intrekken.
Vanuit EL&I is daarbij aangegeven dat als Frisia deze aanvraag voor Oost/Slappeterp niet vrijwillig zou intrekken, mij slechts het afwegingskader resteert zoals vastgelegd in de Mijnbouwwet. De weigeringsgronden voor een winningsvergunningaanvraag zijn daarbij limitatief opgesomd in artikel 9. Deze betreffen: De technische en financiële mogelijkheden van Frisia, de manier waarop Frisia voornemens is de activiteit te verrichten, de efficiëntie en maatschappelijke verantwoordelijkheidszin van Frisia op basis van eerder uitgevoerde activiteiten, en onvoldoende financiële zekerstelling voor mogelijke effecten van de uitvoering van de activiteit. De positieve adviezen van de Mijnraad, TNO, Staatstoezicht op de Mijnen, de Commissie voor de milieueffectrapportage en de Technische commissie bodembeweging maken een weigering juridisch onverdedigbaar.

Op 21 september 2011 heeft Frisia echter een brief gestuurd aan de provincie waarin Frisia aangeeft de winningsvergunningaanvraag voor Oost/Slappeterp te willen intrekken, mits ik de winningsvergunning voor Havenmond verleen en instem met de verlenging van het winningsplan voor Barradeel II (beide heb ik reeds toegezegd in mijn brief van 8 juli jongstleden), en de provincie het gebiedsproject voor Barradeel II ondertekent.

Op 24 oktober jongstleden heb ik gesproken met Frisia. Ik heb daarbij, als tegemoetkoming aan de regio, maximaal ingezet op een extra bijdrage van Frisia aan het gebiedsproject evenals op versnelling van het transitieproces naar het wad. Dat heeft opgeleverd dat Frisia – uitgaande van zoutwinning in Barradeel II tot een bodemdaling van maximaal 30 centimeter (de nu al toegestane grens) –

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Mededinging
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
ETM/EM / 11148543

bereid is nog € 2 miljoen extra bij te dragen voor aanvullingen op het huidige gebiedsproject. Dit bedrag komt bovenop de € 13 miljoen die Frisia al inbrengt in het huidige gebiedsproject. Daarnaast zal EL&I, zodra de zoutwinning onder het wad op gang is gekomen, de monitoring van de bodemdaling onder het wad kritisch volgen en bezien of het jaar waarin de volledige zoutproductie vanonder het wad kan komen – thans voorzien in 2021 – vervroegd kan worden.

Oftewel: politiek-bestuurlijk is er de afgelopen periode veel gebeurd inzake de zoutwinning in Noordwest-Friesland. In dat proces heeft ook Frisia substantiële bijdragen geleverd om te komen tot een oplossing. Of Frisia de winningsvergunning voor Oost/Slappeterp zal intrekken, hangt nu af van of de provincie het gebiedsproject doorgang zal laten vinden. Aangezien ik op grond van de Mijnbouwwet geen grond heb voor weigering van de winningsvergunningaanvraag voor Oost, ligt de sleutel voor het wel of niet laten doorgaan van de nieuwe zoutwinning in Oost/Slappeterp dus in handen van de provincie.

Overige punten

Voor het winningsgebied Barradeel II is in 2002 door de voormalige minister van Economische Zaken de einddatum van 1 juli 2013 opgenomen in het goedkeuringsbesluit behorende bij het winningsplan. Dit omdat Frisia verwachtte per die datum de beoogde zoutproductie uit het winningsgebied Barradeel II (met een bodemdaling van 30 centimeter) gerealiseerd te hebben. Op basis van de Mijnbouwwet kan (een aanpassing van) het winningsplan uitsluitend geweigerd worden in het belang van het planmatig beheer van voorkomens van delfstoffen dan wel het risico van schade als gevolg van bodemdaling. Het – los van deze criteria – weigeren van een aanpassing van het winningsplan vanwege een einddatum die is opgenomen in het vigerende winningsplan, is juridisch niet verdedigbaar. In mijn brief van 8 juli jongstleden heb ik dan ook aangegeven de verlenging toe te zullen staan, echter binnen de reeds geaccepteerde limiet van 30 centimeter bodemdaling.

In de brief wordt onder het kopje "Vertrouwen in de politiek" ingegaan op de financiële bijdrage van Frisia aan de herstelwerkzaamheden. Deze financiële bijdrage staat voor zover mij bekend vanuit Frisia echter niet ter discussie. De hoogte van deze bijdrage hangt *wel* direct samen met de feitelijk door Frisia veroorzaakte bodemdaling. Per 1 juli 2013 zal Frisia in Barradeel II circa 15 centimeter bodemdaling hebben veroorzaakt. Dat betekent dat – als verdere winning niet zou worden toegestaan – er een gat ontstaat in de financiering van het huidige gebiedsproject, aangezien de ingeboekte financiële bijdrage van Frisia is gebaseerd op 30 centimeter bodemdaling. Minder bodemdaling betekent ook minder herstelmaatregelen en dus ook een lagere bijdrage van Frisia. Dat heeft met chantage (zoals genoemd in de brief) niets te maken.

De antwoorden op de gestelde vragen over de bereidheid van het moederbedrijf van Frisia om financieel bij te springen als de fabriek van Frisia enkele jaren stil

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Mededinging
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
ETM/EM / 11148543

zou liggen, evenals over de waarde voor het moederbedrijf van het door Frisia geproduceerde zout, kan ik u niet geven. Deze informatie is bedrijfsvertrouwelijk en ook niet relevant voor de op basis van de Mijnbouwwet door mij te nemen besluiten.

Bij de beoordeling van de milieueffecten van de zoutwinning is wel degelijk ook aandacht besteed aan de effecten voor burgers en agrariërs. De Technische commissie bodembeweging (Tcbb) heeft voor de beoogde zoutwinning op land de effecten van de veroorzaakte bodemdaling op gebouwen beoordeeld. De Tcbb heeft geconstateerd dat deze effecten in de milieueffectrapportage en bijbehorende achtergrondrapporten goed in beeld zijn gebracht.
Overigens is er in het gebied waarin Frisia tot vandaag de dag zout heeft gewonnen, nog geen enkel geval geweest waarin schade aan een gebouw vanwege de bodemdaling door zoutwinning is vastgesteld. Agrariërs zijn voor het huidige winningsgebied Barradeel II partij in het gebiedsproject en dus ook al jaren intensief betrokken.

In de brief wordt aangegeven dat gaswinning de Staat meer geld oplevert dan zoutwinning. Dat is een juiste constatering, maar heeft niets te maken met de vraag of Frisia zout mag winnen. Frisia kan rechten ontlenen aan hetgeen gesteld in de Mijnbouwwet en de Staat dient deze rechten ook te respecteren. Tevens wordt aangegeven dat de Mijnbouwwet zou voorzien "in de mogelijkheid tot contractbreuk bij veranderende inzichten die een ander beleid vergen". Afgezien van het feit dat de Staat geen contract heeft met Frisia, is een artikel met deze strekking dat behulpzaam zou kunnen zijn in de situatie van Frisia, in de Mijnbouwwet niet aanwezig.

Verder wordt een vergelijking gemaakt tussen de economische betekenis van de agrarische sector in Noordwest-Friesland en de zoutwinning van Frisia. Deze vergelijking suggereert een zwart-wit keuze tussen het één of het ander. Dat is echter een onjuiste voorstelling van zaken. De agrarische sector in Noordwest-Friesland bevindt zich voor een belangrijk deel buiten de invloedsfeer van de zoutwinning door Frisia. En ook binnen de invloedsfeer ligt deze samenloop genuanceerder. Door aanpassingen in de waterhuishouding blijven de effecten voor de agrariërs binnen het gebied waarin zoutwinning leidt tot bodemdaling, grotendeels binnen de perken. Getuige de milieueffectrapportage en het feit dat de agrariërs in het gebied Barradeel II, die onderdeel uitmaken van het gebiedsproject (voor datzelfde gebied), nadrukkelijk voorstander zijn van voortzetting van het huidige gebiedsproject. Dit houdt in dat zij daarmee dus ook instemmen met de zoutwinning tot een bodemdaling van 30 centimeter, daarop is het hele gebiedsproject (zowel de maatregelen als de financiën) namelijk gebaseerd.

Ten onrechte wordt in de brief gesteld dat in mijn brief van 8 juli jongstleden het probleem van verzilting niet aan de orde is gesteld. Dat is wel degelijk gebeurd in relatie tot de winningsvergunningaanvraag voor gebied Oost/Slappeterp, naar

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Mededinging
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
ETM/EM / 11148543

aanleiding van het toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffect-rapportage. Gezien alle inspanningen die gericht waren op het proberen te voorkomen van de zoutwinning in Oost/Slappeterp, heb ik mijn besluit daarover uitgesteld tot dit najaar en ben ik toen niet dieper ingegaan op het punt van de verzilting en mogelijke mitigerende maatregelen.

(w.g.) drs. M.J.M. Verhagen
Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

99

Van: @esco-salt.com
Verzonden: woensdag 10 juli 2013 8:38
Aan:
CC: vanTuinen@esco-salt.com; esco-salt.com; Triplaw.nl; TripLaw.NL; arcadis.nl
Onderwerp: FW: notitie aandachtspunten communicatie
Bijlagen: Communicatie aandachtspunten januari 2013.docx; 20130709112548604.pdf; 20130709112612378.pdf; 20130709112709509.pdf

Goedemorgen

Hierbij de tijdens het overleg genoemde aandachtspunten die tijdens het overleg met Waddenvereniging en natuurmonumenten zijn opgebracht en ook in de bijgevoegde kranten artikelen naar voren komen. Het gaat met name over de mogelijke aantasting van de ballastplaat, Griend en Richel, interpretatie van verlies aan plaatareaal uit achtergrond rapport en andere voorstelling van de het diepste punt van de bodemdalingsschotel. Tevens de beïnvloeding van de buitendelta (mensen van Terschelling).

Door Arcadis is een samenvatting met verwijzing naar de achtergrond rapporten gemaakt om aan te geven dat de zaken genuanceerder liggen.

Mocht je nog vragen hebben hoor ik dit graag van je.

Met vriendelijke groet

100

Aandachtspunten voor passende beoordeling en communicatie

Na afloop van de zoutwinning: Geen blijvende effecten van de bodemdaling.

Naar de concept PB en het achtergrondrapport Meegroeivermogen en gebruiksruimte

Omdat de bodemdaling door zoutwinning binnen de gebruiksruimte past en het Hand aan de Kraan principe wordt gehanteerd, zullen er geen wezenlijke veranderingen plaatsvinden in de Waddenzeegebied door de bodemdaling. Het vermogen om mee te groeien met de stijgende zeespiegel verandert niet en de natuurlijke aanwas van zand en slib in de Waddenzee kan zowel de stijgende zeespiegel bij houden, als de bodemdaling door de zoutwinning vereffenen. De Waddenzee ondervindt daarom geen blijvende effecten van de bodemdaling door de zoutwinning.

Bodemdaling tijdens de winning en plaatareaal in de Waddenzee.

Uit het achtergrondrapport "Tijdelijke effecten..."

Belangrijkste conclusie (*paragraaf 6.1.2, pagina 97*), onderaan met betrekking tot het plaatareaal: "Er zal geen sprake zijn van een afname van het plaatareaal, omdat in het invloedsgebied van nature de oppervlakte droogvallende platen toeneemt. Op iets langere termijn zal het plaatareaal alsnog uitkomen op het areaal dat van nature bereikt zou worden,.. ". "Er zal, als gevolg van de bodemdaling dus sprake zijn van een ... een vertraging van de plaataangroei. "

Daarna volgen berekeningen (*paragraaf 6.1.2, pagina 98 en 99*), waarbij is uitgegaan van het voorzorgprincipe. Daarom staat er "Hiermee wordt het effect van de afname van het plaatvolume **zeer overschat**".

Wat zijn de veilige, voorzichtige uitgangspunten voor de berekening:

- Het effect wordt berekend op de huidige situatie, zonder rekening te houden met de natuurlijke ontwikkeling van het toenemen van het plaatvolume en areaal;
- De grootste berekende afname van het plaatvolume van 6,9 x 10^6 m^3 uit de ASMITA-simulaties is gebruikt, maar deze afname is onrealistisch groot , omdat hierbij:
  - De bodemdaling volledig en alleen onder de droogvallende platen heeft plaatsgevonden;
  - In het kombergingsgebied van het Marsdiep;
  - En het bodemdalinsgvolume in de ASMITA berekeningen met 14,8 x 10^6 m^3 groter is dan het volume van 12,2 x 10^6 m^3 dat in werkelijkheid zal optreden

Deze berekening heeft de getallen opgeleverd van 191 ha voor het Vlie en 247 ha voor het Marsdiep, die in de concept PB zijn opgenomen. Het is juister om alleen de zin op te nemen : "Als gevolg van de bodemdaling zal sprake zijn van een vertraging van de plaataangroei"

De ontwikkeling van de Ballastplaat

Voor de Ballastplaat geldt hetzelfde net als voor alle droogvallende platen in de kombergingsgebieden van Vlie en Marsdiep, namelijk dat als gevolg van de bodemdaling sprake zal zijn van een vertraging van de plaataangroei.

Mogelijk is een ander beeld ontstaan, omdat in het achtergrondrapporten "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee" is gerekend met niet of gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels en hier ook kaarten van zijn opgenomen. In de tekst van deze rapporten is gemeld dat dit geen realistische scenario's zijn, maar dat deze zijn gebruikt om te kunnen rekenen aan de effecten op de waterbeweging. Voor deze benadering is gekozen in samenspraak met de 'Groene Wetenschap'. Omdat de bodemdaling door zoutwinning deels plaatsvindt onder een deel van de Ballastplaat, is het belangrijk dat er voldoende aanvoer van sediment plaats kan vinden om de daling te vereffenen. Dat de aanvoer van sediment naar de bodemdalingsschotel inderdaad geen belemmering vormt voor opvulling ervan, is door onderzoek aangetoond (*achtergrondrapport ""Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee", paragraaf 6.1.3, pagina 99*). Dat lokaal hoge opvullingssnelheden inderdaad mogelijk zijn, is geconstateerd bij de monitoring van een grote zandwinput bij de Vlakte van Oosterbierum (Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978[1]).

Griend en Richel

Het vogeleiland Griend is een belangrijke broedlocatie en hoogwatervluchtplaats midden in de westelijke Waddenzee. Richel is door zijn relatief hoge ligging (grotendeels boven het niveau van hoogwater bij springtij) in de directe nabijheid van het Zeegat van het Vlie een belangrijke locatie voor rustende en zogende (grijze en gewone) zeehonden.
Voor alle duidelijkheid: er treedt geen bodemdaling door zoutwinning op onder Griend en Richel, zodat geen sprake is van een direct effect van bodemdaling door zoutwinning op de hoogteligging. Van indirecte effecten, door de vereffening van de bodemdaling over het kombergingsgebied op deze gebieden zal ook geen sprake zijn. *Uit het achtergrondrapport ""Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee" (paragraaf 6.1.2, pagina 98 onderaan):* "De verlaging van de wadbodem zal geen effecten hebben op het vogeleiland Griend, omdat dit voornamelijk boven het niveau van hoogwater ligt. De hoge delen van het eiland doen niet mee in de dagelijkse uitwisseling van water en sediment met de omringende wadplaten. Deze hoge delen zullen geen sediment leveren voor het opvullen van de bodemdalingsschotel en dus ook niet lager worden. De verlaging van de wadplaten in de omgeving van Griend is zo klein dat deze geen effecten zal hebben op de ontwikkeling van het eiland." Voor Richel geldt hetzelfde.

Zandsuppletie niet vooraf

Zand is niet limiterend inzake aanvulling bodemdalingscirkel. Suppleren vooraf aan bodemdaling heeft geen effect op vergroten/sneller groeien plaatareaal .

Invloedsgebied / vloedkom versus lokaal

In samenspraak met de groep "Groene Wetenschap" is een gedegen onderzoek opgezet. Een gedeelde conclusie is dat het systeem werkt . De aanvoer van sediment naar de bodemdalingsschotel vormt geen belemmering voor opvulling ervan. Voorgaande is berekend in *achtergrondrapport "Tijdelijke effecten...", paragraaf 6.1.3, pagina 99*). Dat lokaal hoge opvullingssnelheden inderdaad mogelijk zijn, is geconstateerd bij de monitoring van een grote zandwinput bij de Vlakte van

[1] Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978; Invloed zandwinning Kikkergat op bodemligging aangrenzende platen, RWS, Studiedienst Hoorn, Notitie 78H246.

Oosterbierum (Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978[2]). Lokale extremen zullen hierdoor niet aan de orde zijn. Op lokaalniveau zijn dus ook significante effecten uit te sluiten.

Buitendelta

Door de zoutwinning zullen uiteindelijk de geulen iets dieper gaan worden. Hierdoor zal de dynamiek in de buitendelta ook iets groter worden. De toename van het geulensysteem is zeer beperkt, dat mogelijk maar resulteert in 1 % toename dynamiek. De natuurlijke dynamiek wordt voornamelijk bepaald door de omvang van de geulen nu (in en uitgaande water) en weersomstandigheden.

[2] Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978; Invloed zandwinning Kikkergat op bodemligging aangrenzende platen, RWS, Studiedienst Hoorn, Notitie 78H246.

101 A

Leeuwarder Courant 02/07/2013

GrienLinks kritiseert paaien streek door zoutdelver Frisia

HARLINGEN - De statenfractie van GroenLinks vindt dat zoutdelver Frisia de streek, waar het steenzout wordt bovengehaald, met €2 miljoen op een foute manier paait.

Statenlid Irona Groeneveld spreekt van „een beetje omkoping". Frisia Zout, de provincie, het waterschap en de gemeenten Franekeradeel en Harlingen legden in een overeenkomst de maatregelen vast om de gevolgen van de zout- en gaswinning tegen te gaan.

Aan dit inrichtingsplan van bijna €50 miljoen dragen de overheden, Frisia en gasdelver Vermillion bij. Frisia investeert €16 miljoen in het gebied,. waarvan €2 miljoen voor een 'maatschappelijke plus'. Ook is Frisia bereid zijn omstreden concessieaanvraag voor zoutwinning onder Slappeterp in te trekken, als kan worden uitgeweken naar zoutwinning onder de Waddenzee.

In ruil voor de €2 miljoen en de intrekking moeten de gemeenten Frisia vrijwaren van aansprakelijkheid voor zoutwinningsschade. Ze moeten zich bovendien inspannen voor verlegging van de zoutwinning vanonder de vaste wal naar de Waddenzee. „Geen kwijting, geen overeenkomst", citeert Groeneveld b. en w. van Harlingen.

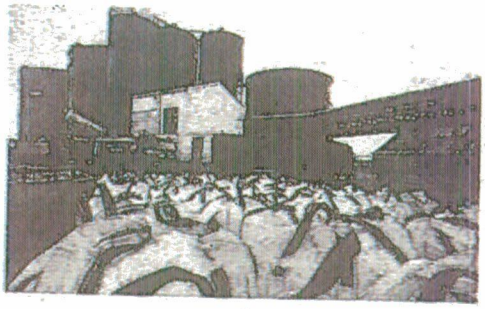
„Betekent dit dat Frisia op geen enkele manier meer schadevergoeding moet betalen bij bodemdaling door de zoutwinning?", vraagt Groeneveld aan gedeputeerde staten. Dat is niet het geval, zo blijkt uit de oconcept-overeenkomst. Kwijting door de gemeenten zal alleen gelden als de bodemdaling beperkt blijft tot het voorspelde maximum van 30 centimeter.

Productiemanagar Bart Hendriks van Frisia zegt dat het bedrijf wel aan te spreken zal zijn op schade als de bodem dieper mocht zakken. Het zoutbedrijf verwacht dat niet zo ver komt. Economische Zaken zou de werkzaamheden dan tijdig stilleggen, voorspelt Hendriks.

tegast Leeuwarder Courant 06.07.2013

10.13

Zuiver zijn over Waddenzout

De Harlinger zoutfabriek wint al zout onder land en wil die winning nu uitbreiden naar de Waddenzee.

FOTO LC/ CATRINUS VAN DER VEEN

Om een nieuwe zoutmijn onder de Waddenzee aan te kunnen leggen, vraagt ESCO/Frisia aan diverse Friese overheden zich in te spannen om deze mogelijk te maken. In ruil daarvoor zal ESCO/Frisia €2 miljoen extra storten in het programma voor bodemherstel door zoutwinning bij Franekeradeel.

Over deze mogelijke koppeling tussen geld en diensten van de betrokken overheden werden deze week vragen gesteld in de Friese Staten. Terecht, want als zo'n soort overeenkomst inderdaad getekend werd, kunnen wij dit niet anders interpreteren dan als formele instemming van die overheden om mee te zullen werken aan de bouw van een zoutmijn onder de Waddenzee.

Die formele instemming op dit tijdstip snappen wij niet. Want deze overheden krijgen straks te maken met een aanvraag door ESCO/Frisia voor een vergunning die nodig is om de beoogde zoutmijn onder de Waddenzee aan te kunnen leggen. Wij mogen, net als iedereen in Nederland, verwachten dat overheden zich bij het toekennen van een vergunning onafhankelijk opstellen en een zuivere belangenafweging maken. Dat kan niet als er van tevoren al getekend is voor medewerking door overheden aan de plannen van ESCO/Frisia.

Natuurmonumenten, Vogelbescherming Nederland en de Waddenvereniging maken zich grote zorgen over de aanleg van een zoutmijn onder de Waddenzee. Zo zal als gevolg van deze nieuwe mijn waarschijnlijk tussen de 191 en 247 hectares wadplaat verdwijnen.

Door het boren naar zout ontstaat een soort 'schotel' op de bodem van de zee. Het diepste punt van die schotel kan dan 1 meter worden. Naar schatting is vijf maal zoveel extra zandsuppletie nodig voor de zoutwinning dan voor de gaswinning, om bodemdaling in de Waddenzee aan te vullen met extra sediment. Het zand langs de kust van de Noordzee is hard nodig voor onze kustverdediging, onze stranden en compensatie voor zeespiegelstijging. Vandaar dat ook eilanders van Terschelling bezwaar maakten tegen deze zoutwinningplannen onder het wad.

Door zoutmijnbouw onder de Waddenzee zal de zeebodem dalen bij de Ballastplaat, waar ook al plannen zijn voor extra gaswinning. Diverse vogels zijn afhankelijk van wadplaten die door de zoutwinning gaan verdwijnen. We hebben goed gekeken of het volgens ons uit kon, maar zoutwinning onder de Waddenzee is voor ons een stap te ver. De betrokken overheden doen er niet goed aan nu al formele toezeggingen te doen. De bodemdaling door zoutwinning onder land heeft veel schade en onrust veroorzaakt. Maar het mag ook niet zo zijn dat zo'n schadelijke mijn dan maar verwezen wordt naar een internationaal erkend natuurgebied als de Waddenzee.

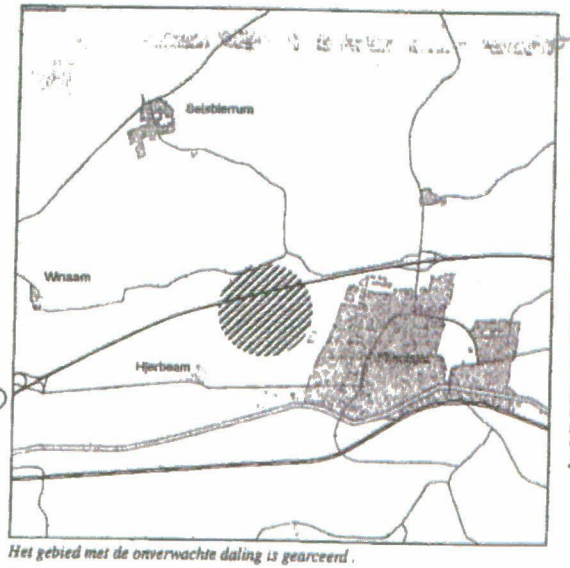
ARJAN BERKHUYSEN, DIRECTEUR WADDENVERENIGING, MEDE NAMENS VOGELBESCHERMING NEDERLAND EN NATUURMONUMENTEN

Voormalige gaswinning veroorzaakt extra bodemdaling tussen Herbaijum en Franeker

HERBAIJUM - De Stuurgroep Franekeradeel-Harlingen heeft recent de huidige bodemdaling (cijfers 2012) in haar plangebied in beeld laten brengen. Het blijkt dat de bodemdaling in hoofdzaak verloopt zoals is ingeschat. Alleen in een gebied tussen Herbaijum en Franeker is er meer daling dan werd verwacht. Het gaat hier om het gebied waar Vermilion in 2008 de gaswinning heeft gestaakt. Sindsdien is de bodem hier plaatselijk nog 7 cm gedaald.

In het gebiedsplan is rekening gehouden met 5 cm daling. Vermilion zal in overleg met de Stuurgroep onderzoeken of en welke extra maatregelen nodig zijn. De daling valt buiten de recent gemaakte afspraken in het Inrichtingsplan en bijbehorende contracten en de vaststelling daarvan kan ongehinderd plaatsvinden. Er zijn goede mogelijkheden om de effecten van deze daling via (extra) maatregelen op te vangen. Vermilion geeft aan dat zij de kosten zal betalen.

Het Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen en de bijbehorende contracten zijn in de Stuurgroep van 23 mei 2013 vastgesteld. Deze stukken zijn eind mei 2013 aan de betrokken partijen ter instemming voorgelegd. Het gaat om: provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, de gemeenten Harlingen en Franekeradeel, Frisia, Vermilion, de landbouworganisaties LTO Noord en de Nederlandse Akkerbouw Vakbond, de Friese Milieu Federatie en Dorpsbelangen Franekeradeel.
Bij het maken van het Inrichtingsplan en de bijbehorende contracten is de mogelijkheid van bodemdalingen groter dan de prognoses expliciet aan de orde geweest. Met de betrokken partijen is afgesproken dat zo'n kwestie dan los van het Inrichtingsplan en de bijbehorende contracten opgelost zal worden. Het is niet bekend of de daling zich nog zal voortzetten. Er is afgesproken dat het verloop van de dalingen in de komende jaren gevolgd zal worden. De resultaten van het onderzoek zullen later bekend gemaakt worden.

Het gebied met de onverwachte daling is gearceerd.

Harlinger Courant 05-04-2013

GS akkoord met plan voor opvang effecten gas- en zoutwinning

HARLINGEN - Gedeputeerde Staten stemmen in met het inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen. Het plan is onder meer opgesteld om in dat gebied de effecten van de bodemdaling door gas- en zoutwinning op te vangen. In de afgelopen periode maakte een stuurgroep de definitieve planbegroting en stelden de overheden -met de delfstofwinners Frisia en Vermilion- de contracten op. Gedeputeerde Kramer: "Ik prizjje de gearwurking yn de stjoergroep en de meiwurking fan de delfstofwinners. Elts partij hie en hat itselde four eagen: Sken moat wersteld wurde en we sette in plus op it gebiet. Hoe earder we tegearre mei de útfiering fan it totaal begjinne kinne, hoe better."

In de stuurgroep zitten: De gemeenten Harlingen en Franekeradeel, Wetterskip Fryslân, de directies van Frisia en Vermilion, de landbouworganisaties (LTO Noord, Nederlandse Akkerbouw Vakbond), de Federatie van Dorpsbelangen en de Friese Milieu Federatie. Deze leden van de Stuurgroep leggen het resultaat de komende tijd met positief advies voor aan gemeenteraden en de respectieve achterbannen. Gedeputeerde Staten hebben dus nu al ingestemd met het plan. Wanneer ook de andere deelnemers hebben ingestemd, wordt een bestuurscommissie geïnstalleerd voor de uitvoering. Ook kunnen dan de twee contracten van respectievelijk Frisia en Vermilion met de overheden ondertekend worden.

In het inrichtingsplan worden maatregelen genomen om de waterhuishouding en de landbouwstructuur van het gebied toekomstbestendig in te richten. Ook wordt geïnvesteerd in het mooier en vitaler maken van het gebied door natuur, recreatie, cultuurhistorie en leefbaarheid te verbeteren. De deelnemende partijen dragen gezamenlijk ongeveer 47 miljoen euro bij. Daar zijn de middelen voor verbetering van de leefbaarheid in dorpen (6 miljoen euro) bij inbegrepen. De Stuurgroep wil daarvoor graag ook een bijdrage uit het Waddenfonds verkrijgen. Verder wordt in het inrichtingsplan de bescherming van terpen (1,4 miljoen euro) meegenomen.

Ondertussen is de Stuurgroep alvast gestart met de voorbereiding van de uitvoering in de periode van 2013 tot 2021. Zo zijn er in het gebied Schalsum gesprekken gevoerd met grondeigenaren en -gebruikers over het verbreden van watergangen en de daarvoor benodigde gronden. Ook worden urgente maatregelen voor de waterhuishouding uitgewerkt.

1021

Van: esco-salt.com
Verzonden: vrijdag 29 maart 2013 12:20
Aan:
Onderwerp: FW: overeenkomst Frisia-RWS
Bijlagen: beg brief RWS-Frisia inzake OVK.pdf; getekende OVK Frisia-RWS.pdf; getekende OVK Frisia-RWS blz 2.pdf

Ter informatie

Met vriendelijke groet,

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen
Tel. 0031 (0) 517 -
Fax 0031 (0) 517 -
Mail: esco-salt.com
Web: www.esco-salt.com

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
NL-8861 NW Harlingen
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Friesland onder nummer 01059417

Think about Nature before you print this

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 28 maart 2013 14:01
Aan: [redacted]arcadis.nl'
CC:
Onderwerp: overeenkomst Frisia-RWS

Beste

Bijgevoegd de gescande versie van de getekende OVK met Frisia incl de begeleidende brief zoals momenteel per post onderweg naar het noorden.
Volledigheidshalve heb ik de afspraken zoals gemaakt met EZ samengevat in de begeleidende brief.

Als er nog vragen zijn dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

Rijkswaterstaat Noordzee
Lange Kleiweg 34
Postbus 5807 2280 HV Rijswijk
@rws.nl

102B

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Retouradres Postbus 5807 2280 HV Rijswijk

ESCO
dhr. D. van Tuinen
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen

Rijkswaterstaat Noordzee

Lange Kleiweg 34
2288 GK Rijswijk
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk
T 070
F 070
www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon

programma Kustlijnzorg

T 06-

Datum 27 maart 2013
Onderwerp overeenkomst Frisia-RWS

Ons kenmerk

Uw kenmerk
brief\RWS219

Bijlage(n)
1

Geachte heer van Tuinen,

Hierbij ontvangt u de getekende overeenkomst welke u ons per brief d.d. 22 februari 2013 (ref. brief\RWS219) ter ondertekening heeft aangeboden.

Graag benadruk ik de gemaakte afspraken met het ministerie van Economische Zaken ten aanzien van de vertrouwelijkheid van bijgevoegde overeenkomst.

Met EZ is het volgende afgesproken:

- Frisia zal in het kader van de Nb-wet vergunning voor zoutwinning onder de Waddenzee verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van zandsuppleties als mitigerende maatregel t.a.v. bodemdaling als gevolg van zoutwinning en de daardoor optredende zandhonger.
- RWS hecht er aan dat bijgevoegde overeenkomst niet als bijlage bij de vergunning van Frisia wordt gevoegd en daarmee openbaar zou zijn.
- In het kader van de vergunningaanvraag van Frisia, maar niet als onderdeel van de aanvraag, zal EZ - directie RRE van Frisia een afschrift van de overeenkomst dienen te ontvangen.
- Aangezien borging van het uitvoeren van suppleties als mitigerende maatregel nodig is om de Nb-wet vergunning te kunnen verlenen en het uitvoeren van suppleties in opdracht van Frisia geborgd is in de overeenkomst, zal in de overwegingen bij de Nb-wet vergunning naar dit contract worden verwezen zonder de overeenkomst als bijlage bij de vergunning op te nemen.
- In de voorwaarden bij de Nb-wet vergunning zal Frisia verantwoordelijk worden gesteld voor het (doen) uitvoeren van voldoende suppleties, zonder hierin RWS als uitvoerder te noemen. Dit om in de vergunning ruimte te laten voor eventuele veranderingen in de nu door RWS en Frisia gemaakte afspraken.
- in de bezwaar- en beroepsfase kan het relevante gedeelte van het contract indien gewenst worden geraadpleegd door bezwaarmakers.

Met vriendelijke groet,

Overeenkomst inzake extra zandsuppletie ten behoeve van Frisia Zout

De ondergetekenden:

De Staat der Nederlanden (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat), gevestigd te Den Haag, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de directeur Water en Scheepvaart van Rijkswaterstaat dienst Noordzee, **de heer M.J.A. Zeeman**

hierna te noemen: "Rijkswaterstaat"

en

Frisia Zout B.V., gevestigd te Harlingen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar algemeen directeur, **de heer D. van Tuinen**

hierna te noemen: "Frisia"

hierna gezamenlijk: "partijen"

OVERWEGENDE:

a. Frisia wint, produceert en verkoopt hoogwaardig zout. Daartoe wordt zout uit diepe ondergrondse zoutlagen in Noordwest Friesland gewonnen. De zoutwinning vindt plaats door middel van oplosmijnbouw. Een direct gevolg van zoutwinning door oplosmijnbouw is bodemdaling aan de oppervlakte. In het vigerende winningsplan Barradeel II is een grens gesteld aan de maximaal toelaatbare bodemdaling. Deze grens zal over enige jaren worden bereikt.

b. Om de continuïteit van de zoutwinning te verzekeren, zodat ook in de toekomst in de vraag naar zout kan worden voorzien, is het voor Frisia noodzakelijk over nieuwe winningscapaciteit te beschikken. Frisia wenst daartoe nieuwe cavernes aan te leggen en te exploiteren, gelegen in de diepe ondergrondse zoutlagen onder de Waddenzee (wingebied Havenmond).

c. Frisia heeft bij besluit van 2 januari 2012 (met kenmerk ETM/EM/11110679) van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie voor wingebied Havenmond een winningsvergunning verleend gekregen voor een periode van 40 jaar, eindigend op 2 januari 2052 (bewuste vergunning is als bijlage 1 bij deze overeenkomst gevoegd). Deze winningsvergunning is onherroepelijk geworden. Aansluitend aan de vergunningverlening door de minister heeft Frisia bij genoemde minister ter instemming een winningsplan ingediend alsmede een meetplan voor de winning van steenzout uit vier cavernes in het winningsgebied Havenmond. De minister beslist naar verwachting 2013 of met de ingediende plannen kan worden ingestemd.

d. In het MER 'Milieueffecten continuering van de zoutwinning in Noord-West Fryslân' zijn de te verwachten milieueffecten van de bodemdaling door zoutwinning onderzocht. Daaruit blijkt dat deze effecten binnen de natuur- en milieugrenzen zullen blijven. De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft Frisia in haar toetsingsadvies van 16 november 2010 (met rapportnummer 2150-156) terzake geadviseerd - indien gekozen wordt voor winning in wingebied Havenmond - voldoende zandsuppleties in de Noordzeekustzone zeker te stellen, bijvoorbeeld in vergunningen en/of op andere wijze. Uit het MER blijkt dat door de

zandsuppleties, in de vorm van zogenaamde onderwatersuppleties, te laten aansluiten bij het bestaande suppletieprogramma van Rijkswaterstaat eventuele effecten zo klein mogelijk worden gehouden.

e. De bepaling van de omvang alsmede het tijdstip en de locatie(s) van de zandsuppleties zullen worden vastgelegd in de onder c bedoelde beslissing van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie op het winningsplan en meetplan dan wel in nadere vergunningvoorschriften.

f. Tijdige uitvoering van de benodigde zandsuppleties is voorwaarde voor de (continuering van de) winning in het gebied Havenmond en is cruciaal voor continuering van de zoutverwerkingsfabriek.

g. Rijkswaterstaat heeft tot taak zandsuppleties te realiseren in het kader van de kustverdediging en handhaving van de basiskustlijn en het kustfundament. Rijkswaterstaat heeft belang bij het juist en doeltreffend inpassen van extra zandsuppleties in haar suppletieprogramma's. Rijkswaterstaat kan daarom - onder voorwaarde dat deze extra zandsuppleties in tijd en ruimte aansluiten bij de projecten uit het dan vigerende suppletieprogramma - op het verzoek van Frisia ingaan.

h. Frisia heeft Rijkswaterstaat verzocht de inkoop en de uitvoering van de noodzakelijke extra zandsuppleties als gevolg van de zoutwinning ter hand te nemen en hierbij aan te sluiten bij de inkoop en uitvoering van genoemde reguliere zandsuppleties.

i. Partijen hiertoe hun rechten en verplichtingen in deze overeenkomst wensen vast te leggen;

KOMEN HET NAVOLGENDE OVEREEN:

Artikel 1: Uitvoering zandsuppleties

1. Rijkswaterstaat draagt op kosten van Frisia zorg voor de inkoop en uitvoering van extra zandsuppleties ter aanvulling van de bodemdaling als gevolg van zoutwinning door Frisia. Rijkswaterstaat draagt hierbij zorg voor de benodigde vergunningen en/of ontheffingen.
2. Frisia is verantwoordelijk voor de inpassing van de extra zandsuppleties in het suppletieprogramma van Rijkswaterstaat. Frisia draagt hierbij zorg voor een tijdige aanlevering van informatie betreffende suppletievolume, locatie en tijdstip van de extra zandsuppleties om inpassing in het alsdan vigerende suppletieprogramma van Rijkswaterstaat mogelijk te maken.
3. Frisia informeert Rijkswaterstaat tenminste voor 1 januari van het jaar voorafgaand aan het jaar waarin de start van de uitvoering van de betreffende suppletie uit het suppletieprogramma van Rijkswaterstaat is voorzien, over het extra volume dat moet worden aangebracht.
4. Het in het derde lid bedoelde extra volume wordt bepaald aan de hand van de methode zoals beschreven in het winningsplan inclusief meetplan (welke als bijlage 2 bij deze overeenkomst is gevoegd).

Artikel 2: Procedureafspraken

1. Voor de daadwerkelijke aanvang van de zoutwinning stelt Frisia de in bijlage 2 bij deze overeenkomst vervatte prognose van het te verwachten suppletievolume bij en informeert Rijkswaterstaat hierover. Voor de uitvoering van de extra zandsuppleties blijft het bepaalde in artikel 1, derde lid leidend.
2. Op basis van een daartoe schriftelijk gedaan verzoek van Frisia voor het laten uitvoeren van bedoelde zandsuppleties raamt Rijkswaterstaat de kosten van de inkoop en de uitvoering van de extra zandsuppletie en informeert zij Frisia hierover.
3. Nadat Frisia zich met deze raming schriftelijk akkoord heeft verklaard, start Rijkswaterstaat de inkoop, mits bedoeld akkoord Rijkswaterstaat heeft bereikt binnen ten hoogste 45 dagen na overlegging van de raming aan Frisia.
4. Indien het bedrag van de beste inschrijving 20 procent of hoger uitvalt dan de raming voor de uitvoering, kan Frisia binnen 30 dagen nadat haar het inkoopresultaat is meegedeeld door Rijkswaterstaat aangeven dat Rijkswaterstaat niet tot gunning van het voor rekening van Frisia komende extra suppletiedeel moet overgaan. De begeleidingskosten voor de inkoop voor het extra suppletiedeel zijn alsdan voor rekening van Frisia.
5. Rijkswaterstaat is in het kader van de inkoop, uitvoeren en de verkrijging van de voor de extra zandsuppletie benodigde vergunningen en/of ontheffingen van de extra zandsuppleties het aanspreekpunt voor derden.

Artikel 3: Duur van de overeenkomst

1. De overeenkomst vangt aan wanneer deze door partijen is ondertekend en loopt tot zolang de door de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verleende winningsvergunning van kracht is.
2. Na oplevering van de eerste extra uit te voeren zandsuppletie vindt een evaluatie plaats, naar aanleiding waarvan partijen beslissen of de overeenkomst op enig punt aanpassing behoeft.

Artikel 4: Beëindiging

1. Frisia kan de overeenkomst beëindigen door middel van een daartoe strekkende schriftelijke mededeling aan Rijkswaterstaat indien Frisia om wat voor reden dan ook afziet of moet afzien van (verdere) zoutwinning in het winningsgebied Havenmond.
2. Rijkswaterstaat kan de overeenkomst beëindigen door middel van een daartoe strekkende schriftelijke mededeling aan Frisia indien het onmogelijk is de extra zandsuppleties voor Frisia in te passen in het reguliere zandsuppletieprogramma van Rijkswaterstaat dan wel indien Rijkswaterstaat zijn reguliere zandsuppletieprogramma niet langer voortzet. In dit geval informeert Rijkswaterstaat Frisia tijdig zodat Frisia de mogelijkheid wordt geboden om nog één zandsuppletie te laten aansluiten bij het eerstvolgende casu quo laatste reguliere suppletieprogramma.

3. Partijen kunnen de overeenkomst voorts beëindigen wanneer genoegzaam aangetoonde onvoorziene omstandigheden maken dat instandhouding van de overeenkomst naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet kan worden verlangd.

Artikel 5: Betaling

1. Frisia betaalt aan Rijkswaterstaat de werkelijk door Rijkswaterstaat gemaakte kosten voor de inkoop en uitvoering van de extra zandsuppleties (op nacalculatiebasis). Deze kosten omvatten:
   a. De daadwerkelijke uitvoeringskosten bestaande uit de voorziene en onvoorziene kosten verband houdend met de realisatie van de extra zandsuppletie;
   b. De door Rijkswaterstaat gemaakte interne kosten voor de inkoop- en uitvoeringsbegeleiding voor de extra zandsuppletie;
   c. De door Rijkswaterstaat gemaakte kosten verband houdend met de voor de uitvoering van suppleties in het kader van vigerende regelgeving en vergunningen noodzakelijke Milieueffectrapportage(s) en/of Monitoring en Evaluatieprogramma('s);
   d. Eventuele bijkomende kosten als gevolg van claims.
2. De in het eerste lid onder punt b bedoelde kosten bedragen ten tijde van ondertekening van deze overeenkomst € exclusief omzetbelasting per (veelvoud van) 1.000 kubieke meter suppletiezand. Van de bovenvermelde kosten is 20 procent toe te kennen aan inkoopbegeleiding en 80 procent aan uitvoeringsbegeleiding. De kosten worden jaarlijks in december geïndexeerd aan de hand van de door het ministerie van financiële gepubliceerde Handleiding Overheidstarieven. Bij deze indexatie wordt uitgegaan van het kosten-plus exclusief omzetbelasting tarief voor loonschaal Indexatie vindt plaats door bovenvermelde kosten te delen door het tarief van het lopende jaar en te vermenigvuldigen met het tarief voor het daaropvolgende jaar.
3. De verrekening van de in het eerste lid onder punt a ,c en d bedoelde kosten vindt plaats naar rato (verhouding van het volume van de extra suppletie tot de reguliere suppletie) van het suppletievolume.
4. Rijkswaterstaat factureert Frisia voor de in het eerste lid, onder sub a en sub b bedoelde kostenposten zodra de desbetreffende suppletie is opgeleverd door en volledig afgerekend met de opdrachtnemer van Rijkswaterstaat.
5. Indien Rijkswaterstaat de uitvoering staakt, worden de gemaakte kosten verdeeld naar rato van het suppletievolume.
6. Betaling door Frisia geschiedt binnen 30 dagen na verzending van de desbetreffende factuur conform de dan door Rijkswaterstaat te verstrekken factuurgegevens.

Artikel 6: Aansprakelijkheid

1. Alle onvoorziene en onvermijdelijke inkoop- en uitvoeringsrisico's worden - voor zover ze niet exclusief verbonden zijn met het suppletiegedeelte van één van beide partijen - verdeeld naar rato van het suppletievolume.
2. Frisia draagt het risico van het niet, niet tijdig of anders dan voorzien uitvoeren van de extra zandsuppleties als gevolg van door derden ingestelde rechtsmiddelen en/of

rechterlijke uitspraken betrekking hebbende op de voor de extra zandsuppleties vereiste vergunningen.

3. Partijen dragen het risico van (de behandeling van) claims van derden in verband met de uitvoering van de zandsuppleties naar rato van hun aandeel in het totaalvolume.

Artikel 7: Bijzondere bepalingen

Herziening, wijziging of aanvulling van deze overeenkomst zal worden vastgelegd in een nader te sluiten wijzigings- c.q. aanvullende overeenkomst.

Artikel 8: Toepasselijk recht en geschillenbeslechting

1. Op deze overeenkomst is Nederlands recht van toepassing.
2. Geschillen die onder deze overeenkomst ontstaan zullen worden beslecht door de bevoegde burgerlijke rechter te Den Haag.

Artikel 9: Bijlagen

Bijlage 1: Winningsvergunning
Bijlage 2: Winningsplan (inclusief meetplan)

Aldus opgemaakt en in tweevoud ondertekend,

te Rijswijk

op

M.J.A. Zeeman
Directeur water en scheepvaart
Rijkswaterstaat Noordzee

Harlingen

op 25 [illegible]

D. van Tuinen
Algemeen directeur
Frisia Zout B.V.

103 A

Van:
Verzonden: dinsdag 19 mei 2015 17:35
Aan:
Onderwerp: FW: publicatie instemmignsbesluit winningsplan
Bijlagen: 20150519163618202.pdf

Ho

Met de mail van ijn we qua blaadjes complet als ik het zo zie.
Hartelijke groet,

Van: @esco-salt.com]
Verzonden: dinsdag 19 mei 2015 17:04
Aan:
CC: r@arcadis.nl
Onderwerp: RE: publicatie instemmignsbesluit winningsplan

Hallo

Hierbij de aanbiedingsbrief die destijds bij ontwerp besluit zat

Groet

Van:
Verzonden: dinsdag 19 mei 2015 16:49
Aan: inez.nl'
CC: van Tuinen, Durk; @arcadis.nl
Onderwerp: publicatie instemmignsbesluit winningsplan

Goedemiddag

Hierbij de tekst van de mail die destijds door is gezonden aar over de publicatie van ontwerp besluit winningsplan

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 11:05
Aan:
Onderwerp: FW: DOMUS-#13162038-v3-Kennisgeving_Instemmingsbesluit_met_winningsplan_Havenmond_van_Frisia_Zout.DOC
Urgentie: Hoog

Dag

De kennisgeving wordt gepubliceerd in:

- Harlingen (Extra),	woensdag	09-10-2013
- De Staatscourant,	donderdag	10-10-2013
- Leeuwarder Courant (noordelijke editie),	donderdag	10-10-2013
- Texel(Texels Courant) en in de:	vrijdag	11-10-2013
- Vlieland (Uit het kastje),	zaterdag	12-10-2013

Gegroet,

In de bovengenoemde bladen heeft publicatie plaatsgevonden.

Met vriendelijke groet,

Tel. 051

Frisia Zout B.V.|Lange Lijnbaan 15|8861 NW Harlingen, Nederland|Tel. 0517
Fax. 0517 ww.esco-salt.com|E-mail t@esco-salt.com|
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 01089417|Statutair directeur: Durk van Tuinen

The information contained in this message and attachments, if any, is confidential and is intended solely for the use of the individual or entity to whom it is addressed. You should not copy, disclose or distribute this communication without the authority of our company. Our company is neither liable for the proper and complete transmission of the information contained in this communication nor for any delay in its receipt. We do not guarantee that the integrity of this communication has been maintained nor that the communication is free of viruses, interceptions or interference.
If you are not the intended recipient of this communication please return the communication to the sender and delete and destroy all copies.

1033

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Frisia Zout B.V.
T.a.v. dhr. D. van Tuinen
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door

Datum - 08 OKT. 2013 -
Betreft Aanbieding documenten inzake ontwerpbesluit Mijnbouwwet: winningsplan Havenmond

Geachte heer,

Op 20 maart 2012 is van u een aanvraag ontvangen, gedateerd 19 maart 2012, tot instemming met het winningsplan Havenmond op grond van artikel 34, derde lid, van de Mijnbouwwet. Op 17 december 2012 heeft u een actualisatie van het winningsplan ingediend, gedateerd 14 december 2012.

Ons kenmerk
DGETM-EM / 13169669

Uw kenmerk

Bijlage(n)
3

Ter informatie doe ik u hierbij toekomen:
- Het ontwerpinstemmingsbesluit;
- De kennisgeving betreffende dit ontwerpbesluit is/wordt op 9 oktober 2013 gepubliceerd in de "Extra" (Harlingen), op 10 oktober 2013 in de "Staatscourant", de "Leeuwarder Courant" (noordelijke editie), de "Terschellinger", op 11 oktober 2013 in de "Texelse Courant" en op 12 oktober 2013 in de "Uit het kastje" (Vlieland).
- Het overzicht van de documenten die ter inzage zullen liggen.

Voor informatie ten aanzien van de ter inzage legging en de mogelijkheid tot het indienen van zienswijzen verwijs ik naar de tekst van de kennisgeving.

Met vriendelijke groet,

107A

Van:
Verzonden: maandag 16 augustus 2010 15.40
Aan:
Onderwerp: FW: Ter behandeling aangeboden het binnengekomen document 10124763: Brief van Deltares inzake definitieve versie v
Bijlagen: ATLAS-10124763.DRF

Ter info.

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: ATLAS
Verzonden: maandag 16 augustus 2010 11:16
Aan
Onderwerp: Ter behandeling aangeboden het binnengekomen document 10124763: Brief van Deltares inzake definitieve versie v

Bijgaand document is nieuw binnengekomen en wordt u ter behandeling aangeboden.

Actie:
Aanvullende info:

ATLAS nummer: 10124763
Behandelaar
Onderwerp/betreft: Brief van Deltares inzake definitieve versie van het Deltares advies onderzoek zoutwinning onder de waddenzee VP 1/7468
Registratiedatum: 16-08-10
Soort: Brief

==========
Dit bericht is automatisch vanuit ATLAS verzonden.
U kunt dit bericht niet beantwoorden.
Heeft u vragen, dan zijn we te bereiken via mail Archief_en_Post@minez.nl of telefonisch op 8565.
==========

107 B

Van:
Verzonden: vrijdag 7 december 2012 13:38
Aan:
Onderwerp: FW: Ter info: Nota aan MEZ beantwoording vragen van het Lid Dik-Faber
Bijlagen: image.pdf

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van.
Verzonden: vrijdag 7 december 2012 11:51
Aan: ELI-UG-DG-RRE Dist Staf-MT-RA
CC:
Onderwerp: Ter info: Nota aan MEZ beantwoording vragen van het Lid Dik-Faber

Nota is bij BBR

Met vriendelijke groet,

DG Natuur en Regio/Directie Regio & Ruimtelijke Economie 5e verdieping gang C-Noord

*Tel:

Bezoek adres: Bezuidenhoutseweg 73 te Den Haag

Vergeet uw legitimatiebewijs niet!!!

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: MFC4181 [mailto:MAILBOX/MFC4181@mineli.nl]
Verzonden: vrijdag 7 december 2012 11:36
Aan: Xerox_MFC@minez.nl
Onderwerp: Resultaat van scan op xerox MFC - PDFIMAGE

Het door u gescande document is als bijlage bij deze email toegevoegd.

107C

Ministerie van Economische Zaken

TER INFORMATIE

Aan
de Minister

Directoraat-generaal Natuur & Regio
Directie Regio en Ruimtelijke Economie

Auteur

T 050
i@mineleni.nl

nota

Beantwoording vragen van het lid Dik-Faber (ChristenUnie) over de cumulatieve effecten op natuur en milieu in het Waddengebied

Datum
4 december 2012

Kenmerk
DGNR-RRE / 12375164

BM/: 12374646

Kopie aan
De minister van Infrastructuur en Milieu

Bijlage(n)
1

Parafenroute

Paraaf		Paraaf	Paraaf
Directeur A.Oppers		DGNR A.M.Burger	
Medeparaaf		Medeparaaf	Medeparaaf
BBR-paraaf			

Aanleiding

Mevrouw Dik-Faber van de ChristenUnie heeft Kamervragen gesteld aan de minister en staatssecretaris van Economische Zaken over de cumulatieve effecten op natuur en milieu van activiteiten in het Waddengebied, mede naar aanleiding van de zoutwinning onder de Waddenzee door Frisia.

Kernpunten

In de brief beschrijft u de stand van zaken van de vergunningprocedures voor de zoutwinning door Frisia.
Ook legt u uit hoe het overzicht van cumulatieve effecten op natuur en milieu in de Waddenzee in algemene zin is geborgd in de verschillende van toepassing zijnde wettelijke kaders.

Toelichting

Beantwoording is ambtelijk tevens afgestemd met het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Directoraat-Generaal Ruimte en Water, en Rijkswaterstaat, Directie Noordzee.

Directie Regio & Ruimtelijke Economie

Ontvangen BBR

10PA

Van:
Verzonden: dinsdag 8 oktober 2013 10:11
Aan:
Onderwerp: FW: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond

ter info:

Van
Verzonden: dinsdag 8 oktober 2013 10:02
Aan
Onderwerp: RE: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond

Dag

Afleveradres en contactpersoon zie onder dit bericht.

Zal er voor zorgen dat de stukken ter inzage komen te liggen.

Met vriendelijke groeten

provincie fryslân
provincie fryslân
Tweebaksmarkt 52 (bezoekersadres)
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
www.fryslan.nl

058
Di t/m vr
fryslan.nl

Van:
Verzonden: maandag 07 oktober 2013 16:36
Aan
Onderwerp: FW: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond
Urgentie: Hoog

Geachte

In afwijking van hetgeen ik hieronder heb gevraagd, is het voor mij van belang te weten wat het afleveradres moet zijn ivm de bezorging per koerier, en de contactpersoon.

Met vriendelijke groet,

Van
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 15:17
Aan:
CC:
Onderwerp: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond
Urgentie: Hoog

Geachte

Aanstaande woensdag, 9 oktober 2013, zullen vanuit het Ministerie van Economische Zaken de stukken voor de terinzagelegging van genoemd ontwerpbesluit aan de provincie Friesland worden verzonden per koerier. De stukken moeten van 11 oktober 2013 tot en met 21 november 2013 op het provinciehuis van Friesland terinzage liggen.
Kunt u mij aangeven aan welk postadres en aan wie ik die stukken moet sturen?

Met vriendelijke groet,

–

Ministerie van Economische Zaken
DGETM / Directie Energiemarkt
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
telefoon: 070
fax: 070
e-mail: @minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Bezoekt u het kerndepartement van het Ministerie van Economische Zaken?

Houd er dan rekening mee dat u een geldig identiteitsbewijs (paspoort, ID-kaart, rijbewijs of rijkspas) dient te tonen. Indien u bij de receptie geen geldig identiteitsbewijs kunt tonen, wordt u geen toegang verleend. Legitimatiebewijzen en toegangspassen van andere organisaties worden niet geaccepteerd.

<< Disclaimer >>

Aan dit bericht kunnen geen rechten worden ontleend.
Provincie Fryslân

Oan dit berjocht kinne gjin rjochten ûntlend wurde.
Provinsje Fryslân

108 B

Van:
Verzonden: dinsdag 8 oktober 2013 9:02
Aan:
Onderwerp: Fw: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond

Ter info

Van: @harlingen.nl]
Verzonden: Tuesday, October 08, 2013 08:37 AM
Aan:
Onderwerp: RE: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond

Geachte

U kunt de stukken wel laten bezorgen op het adres Noorderhaven 86 te Harlingen. Dit is het stadhuis en hier zit ook de afdeling Interne Zaken. U kunt als contactpersoon mij wel aanhouden. Ik zorg er voor dat de afdeling interne zaken van de komst van het pakket op de hoogte wordt gesteld en dat alle stukken tijdig ter inzage liggen.
Kunt u mij een afschrift van de betreffende bekendmaking sturen?

Met vriendelijke groet,

Van:
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 16:34
Aan:

Onderwerp: FW: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond
Urgentie: Hoog

Geachte

In afwijking van hetgeen ik hieronder heb gevraagd, is het voor mij van belang te weten wat het afleveradres moet zijn ivm de bezorging per koerier, en de contactpersoon.

Met vriendelijke groet,

Van: I
Verzonden: maandag 7 oktober 2013 15:14
Aan: ' @harlingen.nl'
CC:
Onderwerp: terinzagelegging ontwerpbesluit winningsplan zoutwinning Havenmond
Urgentie: Hoog

Geachte

Aanstaande woensdag, 9 oktober 2013, zullen vanuit het Ministerie van Economische Zaken de stukken voor de terinzagelegging van genoemd ontwerpbesluit aan de gemeente Harlingen worden verzonden per koerier. De stukken moeten van 11 oktober 2013 tot en met 21 november 2013 op het gemeentehuis van Harlingen terinzage liggen.
Kunt u mij aangeven aan welk postadres en aan wie ik die stukken moet sturen?

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken
DGETM / Directie Energiemarkt
Bezuidenhoutseweg 73
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
telefoon: 070
fax: 070
e-mail: @minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Bezoekt u het Rijnmondpartement van het Ministerie van Economische Zaken?

Houd er dan rekening mee dat u een geldig identiteitsbewijs (paspoort, ID-kaart, rijbewijs of rijkspas) dient te tonen. Indien u bij de receptie geen geldig identiteitsbewijs kunt tonen, wordt u geen toegang verleend. Legitimatiebewijzen en toegangspassen van andere organisaties worden niet geaccepteerd.

109A

Van:
Verzonden: maandag 27 juni 2011 12:33
Aan:
Onderwerp: FW: Toetsingsadvies MER Frisia
Bijlagen: Persbericht over Toetsingsadvies Zoutwinning Frisia 2150-157.pdf; Toetsingsadvies MER Zoutwinning Frisia a2150ts.pdf

Urgentie: Hoog

Zie t.a.v. jouw 10e opmerking (de 1e in de bijlage van de brief) bijgevoegd persbericht van Ciemer; het vetgedrukte deel.

Groet,

Van:
Verzonden: woensdag 17 november 2010 8:47
Aan: p.n.j.bot@fryslan.nl; 'f.zomers@harlingen.nl'; 'a.de.vries@harlingen.nl'; 'n.haarsma@hetbildt.nl'; 'd.machiela@hetbidlt.nl'; 'h.groenewoud@franekeradeel.nl'; 'bestuur@franekeradeel.nl'; 'm.v.d.meer@menaldumadeel.nl'; 'j.dijkstra@menaldumadeel.nl'
CC: Elzen ir A.F.J. van den
Onderwerp: Toetsingsadvies MER Zoui
Urgentie: Hoog

LS,

Goedemorgen!

Hierbij doe ik u toekomen het, op 16-11-2010, door de Commissie voor de milieueffectrapportage (Ciemer) uitgebrachte "**Toetsingsadvies**" betreffende het Milieueffectrapport (MER) over Zoutwinning door Frisia Zout B.V., alsmede het Ciemer-persbericht daarover.

Het "Toetsingsadvies" zal door de Ciemer ook op hun website geplaatst worden en is te "downloaden".

Een gedrukt exemplaar van het "**Toetsingsadvies**" zal ik u, zodra dat beschikbaar is, separaat per brief doen toekomen.
Daarnaast zal ik u daarbij een afschrift van de in de inspraakperiode ontvangen "**Zienswijzen**" doen toekomen
NB. Het is de bedoeling dat u zowel het "Toetsingsadvies als de ingediende "Zienswijzen" toevoegt aan het "terinzage liggende dossier".
Dit voor de volgende fasen van de procedures.

Aan de insprekers zal eveneens een gedrukt exemplaar van het "**Toetsingsadvies**" worden toegezonden.

Met Vriendelijke Groeten

Directoraat-generaal voor Energie, Telecom en Markten
Directie Energiemarkt
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG
Telefoonnummer: 070 -
telefeaxnummer: 070 -

110

Van:
Verzonden: dinsdag 10 januari 2012 10:26
Aan:
Onderwerp: FW: Verzoek controle publicatie stcrt-2012-405

Ho

De beschikkingen voor Havenmond 'll zijn vandaag geplaatst.
Zie onderstaande link.

Groet,

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: dinsdag 10 januari 2012 9:13
Aan:
Onderwerp: FW: Verzoek controle publicatie stcrt-2012-405

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: servicedesk.eb@sdu.nl [mailto:servicedesk.eb@sdu.nl]
Verzonden: dinsdag 10 januari 2012 9:08
Aan: DGETM_EM_SECR
Onderwerp: Verzoek controle publicatie stcrt-2012-405

Uw opdracht in het Digitaal Loket is voltooid en gepubliceerd, u ontvangt daarom deze notificatie.

Klik op de volgende URL om de publicatie op internet te openen:
https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2012-405.html

Omdat niet is uit te sluiten dat er iets is misgegaan met de vorm en/of de inhoud van de publicatie, adviseren wij u deze te controleren.

Heeft u vragen n.a.v. van de controle, dan kunt u contact opnemen met de behandelaar van uw opdracht of met de Servicedesk EB.

Deze notificatie is automatisch verstuurd.

111

Van: ..@eia.nl
Verzonden: dinsdag 12 november 2013 13:00
Aan:
CC: @eia.nl
Onderwerp: FW: Vrijwillige advisering monitoringsopzet Frisia Zout (zaaknummer D4090101279)
Bijlagen: 0141_001.pdf

Geachte

Hierbij bevestigen wij de ontvangst van uw betaling aan het Ministerie van IenM voor de vrijwillige advisering monitoringsopzet Frisia Zout.

Met vriendelijke groet,

---

ce van den Tempel
donderdag 4 oktober 2012 9:29
@mineleni.nl'; mer@minvenw.nl'
Vrijwillige advisering monitoringsopzet Frisia Zout (zaaknummer D4090101279)

Geachte

Bijgaand ontvangt u de brief m.b.t. de betaling voor de vrijwillige advisering monitoringsopzet Frisia Zout.
De originele brief zal vandaag per post naar u worden verzonden.

Met vriendelijke groet,

Please consider the environment before printing this E-mail

112

mer

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw
en Innovatie
t.a.v.
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

uw kenmerk
DGETM-EM / 12071875
uw brief
2 juli 2012
ons kenmerk
2150-163/Ha/mt
behandeld door

doorkiesnummer
(030)

Datum: *4 oktober 2012*
Onderwerp: *Vrijwillige advisering monitoringsopzet Frisia Zout en BETALING zaaknummer D4090101279*

Geachte

In antwoord op uw brief van 2 juli 2012 en ons overleg van 10 september 2012 kan ik u berichten dat de Commissie voor de m.e.r. graag ingaat op uw verzoek om op te treden als onafhankelijke AuditCie voor zoutwinning onder de Waddenzee. Een goede monitoring van effecten is immers het sluitstuk van het m.e.r. traject. De Commissie zet hiervoor graag haar expertise in.

U heeft ons mondeling aangegeven dat de eerste adviesaanvraag gericht zal zijn op het beoordelen van de beoogde monitoringsopzet. Wij gaan er van uit dat u voorafgaand aan het feitelijke adviestraject eind 2012 / begin 2013 ons nader informeert over de scope van het door u gevraagde advies.

Voor speciale adviestrajecten buiten de reguliere m.e.r. adviezen moeten per adviestraject specifieke afspraken over de tariefstelling gemaakt worden. Dit betekent dat voor de advisering door de Commissie m.e.r. als Auditcommissie specifieke afspraken moeten worden gemaakt.

Omdat het gaat om een vrijwillig advies, dient het bevoegde gezag hiervoor in de kosten bij te dragen. IenM heeft op voorstel van de Commissie het tarief voor het beoordelen van de beoogde monitoringsopzet vastgesteld op € weten die IenM hanteert. U kunt hierover contact opnemen met van de Directie water en bodem van IenM. Het ministerie van EL&I dient voorafgaand aan de start van de adviestermijn deze vergoeding van te betalen aan het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM).

BEZOEKADRES
Arthur van Schendelstraat 800
3511 ML Utrecht

POSTADRES
Postbus 2345
3500 GH Utrecht

T 030 - 234 76 66
F 030 - 233 12 95
E mer@eia.nl
W www.commissiemer.nl

Dit bedrag dient te worden overgemaakt op:
bankrekeningnummer: **56.99.98.174**
(IBAN NL51 RBOS 0569 9981 74, BIC RBOSNL2A)
t.n.v. Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Shared Services Organisatie
Postadres:
Postbus 20906
2500 EX Den Haag)
onder vermelding van zaaknummer D4090101279

Voor de advisering worden verder de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Conform uw aanmelding is de adviestermijn nog niet precies bekend. Ik verzoek u de definitieve planning zodra deze bekend is zo spoedig mogelijk door te geven;
- Vóór de start van de adviestermijn dient de Commissie te beschikken over:
  - de formele adviesaanvraag in de vorm van een brief ondertekend door (of namens) het bevoegde gezag;
  - de bij de advisering te betrekken stukken in digitale vorm (dat kan ook een link zijn waar deze zijn te downloaden);
  - de benodigde stukken in papieren vorm (aantallen tzt in overleg);
- In de periode voorafgaand aan de adviestermijn zal de (beoogde) werkgroepsecretaris contact met u opnemen in verband met de werkgroepsamenstelling, de planning en het toezenden van de stukken;
- De stukken waarover de Commissie adviseert zijn openbaar of worden zo spoedig mogelijk – in ieder geval voorafgaand aan het uitbrengen van het advies – openbaar gemaakt. Het uit te brengen advies van de Commissie wordt openbaar op het moment dat de Commissie haar advisering heeft afgerond;
- De Commissie hanteert als uitgangspunt dat een verzoek om advies in alle gevallen leidt tot het uitbrengen van een advies.

De te formeren werkgroep van deskundigen kan haar werkzaamheden pas starten, als het Ministerie van IenM heeft gemeld dat de betaling voor een vrijwillig advies ontvangen is.

Voor eventuele verdere vragen kunt u terecht op het secretariaat van de Commissie m.e.r..

Met vriendelijke groet,

. V.J.H.M. ten Holder, directeur
Commissie m.e.r.

113

Van: D.vanTuinen@esco-salt.com
Verzonden: vrijdag 26 juli 2013 13:34
Aan:
CC: @esco-salt.com; esco-salt.com
Onderwerp: FW: Waddenvereinigung-Frisia-esco
Bijlagen: Waddenvereinigung-Frisia-esco.pdf

Dag

Mogelijk dat je al over deze brief van de Waddenvereniging aan ons moederbedrijf beschikt.
Wij beraden ons over een reactie, als de bij ons betrokken personen terug zijn van vakantie.

Mvg

Durk van Tuinen

Van:
Verzonden: maandag 15 juli 2013 12:14
Aan: van Tuinen, Durk
Onderwerp: WG: Waddenvereinigung-Frisia-esco

Von:
Gesendet: Montag, 15. Juli 2013 11:29
An:
Betreft: Waddenvereinigung-Frisia-esco

Dear Sirs,

Enclosed please find a letter to Mr. Steiner from the Waddenverenigung regarding planned brine-mining operations under the Wadden Sea.
How do we have to react / reply to Waddenverenigung?

Best regards,

115A

Van:
Verzonden: dinsdag 11 november 2014 11:42
Aan:
CC:
Onderwerp: FW: Zoutwinning Havenmond: Beantwoording zienswijzen op ontwerp-instemmingsbesluit
Bijlagen: 2014-11-10 Beantwoording zienswijzen op instemmingsbesluit Havenmond.doc; 2013-11-13 DOMUS-#13194140-v1-Zienswijze tegen_ontwerpinstemmingsbesluit_zoutwinning_Havenmond.pdf

Dag

In het dossier Frisia zoutwinning loopt directie Energiemarkt zich warm om aan de Mijnbouwwet-kant de volgende stap te nemen.
Dat is het definitieve instemmingsbesluit op het winningplan.
Het voornemen is om deze goedkeuring te nemen op hetzelfde moment als de beslissing op bezwaar aan de Nb-wet kant. Op deze manier wordt het startmoment van de beroepstermijn voor beide sporen gelijk gezet.

Op het ontwerp instemmingsbesluit, dat een jaar geleden ter inzage is gelegd, zijn enkele zienswijzen ontvangen. De Mijnbouwwet-zienswijze van de Waddenvereniging overlapt deels met de zienswijze die zij op de aanvraag Nb-wet vergunning hebben ingediend.

Vr.gr.

Van:
Verzonden: maandag 10 november 2014 18:45
Aan: ; vanTuinen@esco-salt.com'; :@esco-salt.com'; @TripLaw.NL';
CC:
Onderwerp: Zoutwinning Havenmond: Beantwoording zienswijzen op ontwerp-instemmingsbesluit

Beste allen,

Het afgelopen jaar heeft t.a.v. de zoutwinning Havenmond vooral in het teken gestaan van de Nb-wetvergunningverlening; die is verleend op 2 september jl. De (verlengde) termijn voor het indienen van een bezwaarschrift tegen de NB-wetvergunning loopt tot 19 november a.s. Daarna dient in het Nb-wettraject de Beslissing op Bezwaar te worden opgesteld.

Parallel aan de op te stellen Beslissing op Bezwaar dient ook de Nota van Antwoord m.b.t. het ontwerp-instemmingsbesluit te worden opgesteld. Dit om de beroepsfases (bij de Raad van State) voor beide besluiten samen te laten vallen.
Het gaat t.a.v. het ontwerp-instemmingsbesluit om 3 zienswijzen: veruit de omvangrijkste is die van de Waddenvereniging (mede namens Vogelbescherming Nederland, Stichting de Noordzee en Natuurmonumenten), dan is er de zienswijze van Gasunie en tot slot is er de zienswijze van De eerste 2 zienswijzen heb ik eerder al rondgemaild, de laatste vind je bijgevoegd. Mocht je een zienswijze opnieuw toegestuurd willen krijgen, dan hoor ik dat graag.

Planning

- Ik zou liefst in de periode van 10-12 december nog een afstemmingsoverleg hebben hierover om evt. laatste aandachtspunten met elkaar te kunnen kortsluiten
- Mijn streven is om vrijdag 19 december een volledige eindconcept-versie gereed te hebben
- De bedoeling is dan om begin januari – waar nodig - de inhoudelijke afstemming te realiseren tussen deze concept-Nota van Antwoord en de concept-Beslissing op Bezwaar
- Tweede helft januari kunnen beide besluiten dan de lijn in ter ondertekening.

Mocht dit vragen of problemen oproepen, dan hoor ik dat graag. Ik verneem van de zijde van Frisia ook graag de beschikbaarheid voor een overleg in de periode 10-12 december; voor de anderen raadpleeg ik de diverse e-agenda's.

Met vriendelijke groet,

Directie Energiemarkt
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T 070 -
F 070
M 06 -
@minez.nl
http://www.rijksoverheid.nl

115 C

13 november 2013

Ministerie van Economische Zaken
Directie Energiemarkt
Inspraakpunt Zoutwinning [illegible]
[illegible] C 22
Postbus [illegible]
2500 EK Den Haag

[illegible] [illegible],

Hierbij [illegible] maak [illegible] tegen de zoutwinning [illegible] van [illegible] [illegible] [illegible] om [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]

De redenen zijn:

1° [illegible] van [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] meer hebben [illegible] lang [illegible] [illegible] [illegible] 10 [illegible] 3

2° Zoutwinning in de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 12 11 2013

3° [illegible] planten, maar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] van [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1 0 2013

Er moet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] winning? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] kinderen van [illegible]

[illegible]

116A

Van:
Verzonden: maandag 12 mei 2014 19:06
Aan:
CC:)esco-salt.com
Onderwerp: FW: aanvulling zienswijze zoutwinning
Bijlagen: 20140509 2e aanvulling zienswijze zoutwinning Harlingen definitief.pdf; jaarverslag 2013 haven Harlingen.pdf

Da
bijgaand alvast de zienswijze Waddenvereniging.
Morgenochtend zal ik nog wat specifieke vragen hier uit halen.
gr

Van: mailto @Waddenvereniging.nl]
Verzonden: vrijdag 9 mei 2014 16:58
Aan:
CC:
Onderwerp: aanvulling zienswijze zoutwinning

Beste

Hierbij ontvang je alvast de digitale versie van onze aanvullende zienswijze. De papieren versie gaat vandaag met de post mee.

Met vriendelijke groet,

Waddenvereniging

Droogstraat 3 Postbus 90
8860 AB Harlingen
T (0517)
F (0517
M 06
E @waddenvereniging.nl
www.waddenvereniging.nl

U kunt mij bereiken op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag.

Meld u hier aan voor onze wekelijkse nieuwsbrief

Beleef de wadden. Beleef de bijzondere natuur, de rust en het open landschap.
Help ons dit ruige natuurgebied te beschermen.

116B

Waddenvereniging

Ministerie van Economische Zaken
Directoraat-generaal Natuur & Regio
T.a.v
Postbus 20401
2500 BD Den Haag

Datum: Harlingen, 9 mei 2014 Kenmerk: EG/EKu 14093
Betreft: Aanvullende zienswijze zoutwinning onder de Waddenzee
Uw kenmerk: DGNR-RRE / 14069166

Geachte

Hierbij dienen de Waddenvereniging, Vogelbescherming Nederland en Vereniging Natuurmonumenten een zienswijze in naar aanleiding van de aanvullende informatie van Frisia Zout BV over haar plannen voor zoutwinning onder de Waddenzee.

Termijn voor het geven van een zienswijze
Als eerste willen wij opmerken dat de termijn voor het geven van een zienswijze in eerste instantie te kort was. Wij hebben het verzoek om een zienswijze op 22 april 2014 ontvangen, net na het paasweekend. In de begeleidende brief werd aangegeven dat ons de mogelijkheid geboden werd om binnen de termijn van twee weken na dagtekening (18 april 2014) een zienswijze in te dienen. Op ons verzoek om verlenging van de termijn, wegens de complexiteit en hoeveelheid van de aangeleverde stukken, werd op 28 april positief besloten. De termijn werd daarbij verlengd tot 12 mei om 12.00 uur 's middags. Wij achten de oorspronkelijk gestelde termijn in strijd met de beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder in het bijzonder het zorgvuldigheidsbeginsel. Daarnaast is deze gang van zaken in strijd met het Verdrag van Aarhus en de in verband met dit Verdrag uitgevaardigde EG-richtlijnen 2003/4 en 2003/35 op grond waarvan de Verdragsstaten respectievelijk de Lidstaten moeten voorzien in een reële mogelijkheid tot inspraak.

In het bijzonder zij hier gewezen op artikel 6, lid 3, van het Verdrag van Aarhus, dat de Verdragsstaten ertoe verplicht om te voorzien in 'redelijke termijnen voor de verschillende fasen, die voldoende tijd laten (...) voor het publiek om zich gedurende de milieubesluitvorming doeltreffend voor te bereiden en deel te nemen. Deze verplichting is door middel van de richtlijn 2003/35 neergelegd in artikel 6, lid 6, van de Mer-richtlijn ((85/337), in welk artikellid Lidstaten ertoe worden verplicht om redelijke termijnen te stellen die 'toereikend' zijn voor een 'doeltreffende voorbereiding op en inspraak in het milieubesluitvormingsproces'.

Wij verzoeken u dan ook in de toekomst een langere termijn te gunnen om een passende zienswijze op ter inzage gelegde stukken te kunnen geven.

MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C017135

Droogstraat 3 Postbus 90 8860 AB Harlingen (0517) 493 693 fax (0517) 493 601
info@waddenvereniging.nl www.waddenvereniging.nl Rabobank 34 24 26 710 KvK 40000475 BTWnr. NL 0026.62.504.B.01

Waddenvereniging

Project

Nog steeds vindt er geen gehele beoordeling van de activiteit plaats. Zo wordt gesteld dat de scheepvaart onder de 'reguliere' scheepvaart valt en dat de warmtekrachtcentrale (WKC) al vergund was voor de referentiedatum. Afgezien van de vraag of de referentiedatum in het kader van de Vogelrichtlijn niet veel eerder in de tijd zou moeten liggen, is het de vraag of een volledige beoordeling van dit nieuwe project niet vereist is. Het winnen van zout onder de Waddenzee is een nieuw project waarvoor geen beroep op de regeling van bestaand gebruik kan worden gedaan. Bovendien wordt deze nieuwe activiteit uitgevoerd door een initiatiefnemer die na de peildatum voor eventueel bestaand gebruik, is begonnen met de activiteiten van zoutwinning in Friesland. Uit het Papenburg arrest (HvJEU 14 januari 2010, C-226/08) blijkt verder dat zelfs activiteiten die aangevangen zijn voor afloop van de omzettingstermijn moeten worden onderworpen aan een beoordeling in het kader van artikel 6 lid 3 en 4 van de Habitatrichtlijn.

Ook alle wijzigingen in de vergunde activiteit die na de referentiedatum hebben plaatsgevonden of zullen plaatsvinden, dienen passend te worden beoordeeld, indien die wijzigingen significante gevolgen kunnen hebben (zie uitspraak Raad van State van 28 november 2012, 201109738/1/A4). Ook is op de beoordeling van de effecten van deze activiteit het in art. 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn, neergelegde verbod op verslechtering van toepassing. Dat heeft niet alleen betrekking op de eventuele wijziging of uitbreiding, maar op de uitvoering van de gehele activiteit (zie uitspraak Raad van State van 31 maart 2010, 200903784/1/R2).

Door nieuwe vergunningen en wijzigingen in de op 11 januari 1994 verleende vergunning is het mogelijk dat de WKC toch niet geheel of geheel niet meer onder het bestaand gebruik valt. Wij verzoeken u een gedetailleerder overzicht te geven van de wijzigingen in de vergunning van 11 januari 1994 en van later verleende vergunningen en besluiten aangaande de WKC. Uit de tekst blijkt dat de vergunning voor de zoutverwerkingsinstallatie van 12 juni 1995 dateert en dat er op latere datum nieuwe vergunningen zijn verleend, waaronder een revisievergunning betreffende de zoutproductie met daarin geïntegreerd de WKC. Wij vragen ons af of de WKC daarmee niet al op voorhand als onderdeel van het project van de activiteit van zoutverwerking had moeten worden beschouwd?

De vergunning voor de zoutverwerkingsinstallatie is verleend op grond van de Wet milieubeheer na de referentiedatum van 10 juni 1994. De effecten van de installatie, ook de al bestaande effecten, moeten daarom passend worden beoordeeld in het licht van de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied Waddenzee.

In de tabel op p. 5 staat een paar keer dat het vergunde gebruik niet veranderd is. De vraag is echter of het feitelijke gebruik anders was dan het vergunde gebruik op de referentiedatum.

Externe werking landschappelijke waarden Waddenzee

Op p. 5-6 (leeswijzer) wordt gesteld dat de externe werking voor de landschappelijke waarden die zijn beschermd in de doelstellingen van het voormalig beschermd natuurmonument Waddenzee zijn komen te vervallen door de definitieve aanwijzing van de

Waddenzee als Habitatrichtlijngebied. Op grond van het overgangsrecht van artikel 65 van de Natuurbeschermingswet geldt de in artikel 16, vierde lid, genoemde beperking tot een limitatieve lijst in het aanwijzingsbesluit van handelingen buiten het beschermd natuurmonument niet voor gebieden die voor 1 oktober 2005 waren aangewezen. Voor reeds aangewezen gebieden geldt op grond van de jurisprudentie ook een vergunningplicht voor handelingen buiten het beschermd natuurmonument, voor zover deze handelingen schadelijk kunnen zijn. Aangezien de Waddenzee op grond van de Natuurbeschermingswet al was aangewezen geldt het beschermingsregime eveneens voor schadelijke handelingen die buiten het gebied worden verricht, ook al zijn deze handelingen niet vermeld in het definitieve aanwijzingsbesluit (ABRvS 21 juli 2010, nr. 200807503/10). De mogelijke aantasting van de landschappelijke waarden moet dus worden meegenomen in de beoordeling.

Beoordeling vaarbewegingen

In paragraaf 2.2 staat: "*De scheepvaart als gevolg van de activiteiten van Frisia valt binnen de reguliere scheepvaart en is zodoende niet vergunningplichtig*". Wij vragen ons af op basis waarvan voor dit deel van de activiteit er geen vergunningplicht en beoordelingsplicht is. Immers, Frisia Zout BV is verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de scheepvaartbewegingen van en naar de haven van Harlingen, zo blijkt uit het jaarverslag van deze haven. In 2013 (zie bijlage 1) ging het, voor zover wij na kunnen gaan, om 129 van de 938 zeeschepen en 1350 van de 2492 binnenvaartschepen die de haven aandeden. Weliswaar worden de vaargeulen naar de haven van Harlingen ook door diverse andere schepen (bijv. plezierjachten en veerboten) gebruikt, maar aangezien zoutschepen behoren tot de grootste schepen in deze vaargeulen, zullen deze relatief veel effect hebben. De omvangrijke scheepvaart maakt deel uit van het te vergunnen project en dus dienen de effecten ervan in het kader van de passende beoordeling onderzocht te worden. Zie ter vergelijk de uitspraak over de kolencentrales in de Eemshaven. Daarin wordt de scheepvaart ten behoeve van de aanvoer van kolen betrokken in de passende beoordeling (zie bijv. Afdeling 16 april 2014, 201304768/1/R2, rechtsoverweging 33). Overigens merken wij op dat de genoemde cijfers niet overeen komen met de in paragraaf 2.2 genoemde cijfers. Ons is niet duidelijk waar dit door is veroorzaakt.

Gezien het feit dat Frisia Zout BV een aanzienlijke bijdrage lijkt te leveren aan het scheepvaartverkeer Harlingen – Kornwerderzand en Harlingen – Noordzee en gezien de lengte van beide trajecten, had wel degelijk geanalyseerd moeten worden wat voor effect het scheepvaartverkeer van Frisia Zout BV (op zichzelf en in cumulatie met andere scheepvaartbewegingen) heeft op de beschermde waddennatuur. Nu dit niet gebeurd is, is niet met zekerheid uit te sluiten dat er significante effecten zijn op de Waddenzee.

Landschappelijke waarden

Paragraaf 2.3 gaat in op landschappelijke waarden. Hierin staat een aantal beweringen die niet onderbouwd zijn. Zo zouden er meerdere hoge gebouwen staan in de haven van Harlingen, waardoor er al geen ongerepte horizon meer is. Er wordt echter niet aangegeven om welke gebouwen het gaat en hoe hoog en breed deze zijn. Ten tijde van de discussie rond de vestiging van de REC werd Frisia Zout BV naar voren geschoven als het gebouw in de haven dat een vergelijkbare hoogte had, waardoor de vestiging van de REC geen grote

Waddenvereniging

invloed meer zou hebben op het landschap. Het zou vreemd zijn als nu omgekeerd wordt geredeneerd dat de REC er al staat en dat dus Frisia Zout BV geen invloed meer heeft op het landschap. Voor zover wij kunnen nagaan, zijn de overige gebouwen in de haven lager.

Verder stelt paragraaf 2.3 dat de verlichting van Frisia Zout BV weliswaar 's nachts van grotere afstand zichtbaar is, maar dat deze niet te onderscheiden is van andere aanwezige verlichting, waarbij ook de verlichting van Harlingen genoemd wordt. Ook hier is niet met foto's of andere gegevens aangegeven hoe tot deze analyse gekomen kan worden. Is de verlichting bij Frisia Zout BV aan de Waddenzeezijde vergelijkbaar met de omliggende bedrijven, of juist niet? Voor de REC geldt bijvoorbeeld dat de deze haar verlichting onder dijkniveau moet houden en dat directe lichtuitstraling naar de Waddenzee verboden is. Maakt het nog uit dat Frisia Zout BV pal aan het wad ligt? Het is voor de hand liggend dat de verlichting van Frisia Zout BV op korte afstand van de zoutfabriek wel degelijk overheerst ten opzichte van andere lichtbronnen. De verlichting van de stad Harlingen zal bijvoorbeeld pas op grotere afstand relevant worden.

In paragraaf 2.3 ontbreekt een analyse van de effecten van de boortoren, die de boringen onder de Waddenzee uit moet gaan voeren. Dit moet nog aangevuld worden. Verder vragen wij ons af of er al een beoordeling is gemaakt van de impact van de meetpalen die voor de monitoring op het Wad zouden moeten worden geplaatst.

Purge flow en koelwater

Bij het beoordelen van de effecten van geloosd water op de Waddenzee, worden verontreinigingen die al in het ingenomen koelwater zaten, niet meegenomen. Er wordt echter niet vermeld of de concentratie van deze verontreinigingen in het geloosde water wel of niet gelijk is aan die in het ingenomen water. Als het ingenomen water gedeeltelijk verdampt, zal de concentratie verontreinigende stoffen in het geloosde water hoger zijn. In dat geval moet er alsnog bekeken worden of dit (significant) negatieve effecten heeft op de Waddenzee.

Er wordt gerekend met jaargemiddelde concentraties van stoffen in de lozingen. Onduidelijk is of er pieken zitten in de lozingen zelf (m^3 water) of in de verontreinigingen in de lozingen. Hierover zijn geen gegevens aangeleverd. Dit dient alsnog te gebeuren, aangezien nu niet te beoordelen is of de beoordeelde situatie worst case is of niet. Op basis van de aangeleverde informatie is daarom niet te beoordelen of er wel of niet sprake kan zijn van significante effecten op de Waddenzee.

Er wordt vanuit gegaan dat de geloosde stoffen zich volledig mengen met het aanwezige water in de industriehaven en vervolgens in de Waddenzee terecht komen. De koelwaterpluim is echter niet gemodelleerd, waardoor daar geen conclusies voor te trekken zijn. De purge flow is zeer beperkt en versimpeld gemodelleerd. Uit de purge flow modellering volgt, zie bijv. figuur 1 op p. 12 van bijlage 2, zeker niet dat er volledige menging optreedt in de haven. Er is daar nog een duidelijke zouttong zichtbaar op km -3, waarin waarschijnlijk ook nog de verontreinigingen zitten. Verder wordt er niet aangegeven hoe betrouwbaar dit modelresultaat is (onzekerheidsmarge). In het rapport lijkt het alsof het model niet langer dan twee keer (twee runs) een dag gerund is. Uit de gegevens wordt

Waddenvereniging

daarnaast niet duidelijk wat de startcondities van de runs waren. Als uit een run volgt dat er een zoutwatertong in de haven ontstaat, dan zou het logisch zijn het model door te laten lopen en zout water toe te blijven voeren totdat er een min of meer stabiele situatie ontstaat. Onduidelijk is, of dit gebeurd is. Op basis van de aangeleverde gegevens is dan ook niet te concluderen of er sprake kan zijn van significante effecten.

Op pagina 9 van de Arcadis-memo over zouttong-modellering wordt verder nog vermeld dat "de kans op de vorming van een geconcentreerde zouttong die tot buiten de haven reikt en daarmee mogelijk een negatief effect op natuurwaarden van het gebied heel klein is". Blijkbaar wordt de kans daarop dus ook niet uitgesloten.

Bijlage 2 wekt in die zin verwarring, dat uit de uitgevoerde immissietoets lijkt te komen dat er een probleem is. Met een nadere analyse wordt dit vrij snel teniet gedaan. Onduidelijk is, waarom de immissietoets dan voor alle stoffen een probleem signaleerde. Verder lijkt de nadere analyse (p. 12) er vanuit te gaan dat het water dat de haven instroomt bij opkomend tij, volledig mengt met de purge flow en die ook volledig mee de haven uit neemt. Er lijkt in die redenering echter vanuit gegaan te worden dat de haven bij laagwater leeg is, wat uiteraard niet het geval is. Ook wordt eraan voorbij gegaan dat de purge flow zich mogelijk op de bodem van de haven bevindt en dus helemaal niet volledig mengt met het inkomende tij, en aan de mogelijkheid dat een deel van de purge flow dus achterblijft in de haven en zich daar opstapelt. Het lijkt dus erg onwaarschijnlijk dat de in tabel 4, p. 13 (bijlage 2) weergegeven gemiddelde concentraties na verdunning ook realiteit zijn. Op basis van deze redenering kan dus geenszins geconcludeerd worden dat er geen significante effecten op kunnen treden.

In de analyse van de lozingen wordt wel een oordeel gegeven over de menging van het geloosde water en de daarin voorkomende verontreinigingen, maar niet over het effect daarvan op beschermde soorten en habitats. Dat is relevant, omdat er zich in de haven van Harlingen ook een spuipunt van zoet water (Tjerk Hiddessluizen) bevindt, waar trekvissen mogelijk gebruik van maken. Onduidelijk is hoe de lozing van purge flow en koelwater en de (plotselinge) verschillen in zoutgehalte die daardoor worden veroorzaakt in de haven, effect hebben op de trekmogelijkheden van de vissen, en überhaupt op de overleving van vis in deze haven. Relevant hierbij is bijvoorbeeld de vraag of trekvis de zoetwaterstroom uit het Van Harinxmakanaal nog zal herkennen als deze al voor de havenuitgang volledig gemengd is met de zoute purge flow en daardoor mogelijk zelfs een hoger zoutgehalte heeft dan het Waddenzeewater net buiten de haven.

Als trekvis wel het zoete water weet te lokaliseren, dan zijn er nog twee obstakels. Ten eerste moet komt deze vis op enig punt mogelijk in een veel steilere zout-zoetovergang terecht dan gebruikelijk, omdat hij op het punt belandt waar de gedeeltelijk gemengde purgeflow/zeewater-stroom begint te mengen met de zoetwaterafvoer uit het Van Harinxmakanaal. Zo'n abrupte overgang kan, zo staat op p. 13 van het rapport, leiden tot problemen tijdens de migratie en mogelijk tot sterfte. Ten tweede is het voor de vis die de toegang tot het Van Harinxmakanaal wel weet te vinden nog maar de vraag of deze vis last heeft van de inname van koelwater door Frisia Zout BV. Hierover is niets te vinden in het voorliggende rapport.

Waddenvereniging

Op p. 15 van het hoofdrapport staat dat de zoutgehaltes in de haven nooit toe zullen nemen tot waarden boven die van de maximale zoutconcentraties in de Waddenzee. Er wordt niet gespecificeerd wat deze maximale zoutconcentraties in de Waddenzee zijn. Verderop wordt enkel vergeleken met de zoutconcentratie in de Noordzee, maar het lijkt voor de hand te liggen dat de zoutconcentraties in de Waddenzee lager zijn dan die in de Noordzee. Daarbij is het de vraag of in dit geval vergeleken moet worden met de maximale concentraties in de Waddenzee, of met de concentraties aan de waddenkust bij Harlingen. Uiteindelijk blijkt vrij duidelijk (Memo Purge Flow Frisia, december 2012), p. 8) dat het water dat uit de haven de Waddenzee in stroomt zouter is dan het Waddenzeewater ter plaatse. Er moet nog geanalyseerd worden wat effect is van deze zoutwaterstroom de Waddenzee in is. Overigens is onduidelijk of hierbij rekening gehouden is met de zoetwaterstroom, die in de haven gespuit wordt.

Wat betreft de koelwaterlozing wordt ook gesproken over een "*T-delta van 0,42 °C in het Farfield met een mengzone van 15,2%*". Een uitleg bij deze zin zou niet misstaan hebben. Onduidelijk is bijvoorbeeld wat met het *Farfield* bedoeld wordt. Onduidelijk is wat voor effect het koelwater heeft.

Onduidelijk is, waarom er in tier 1 sprake is van watertype 5 (beslissing 109), terwijl er in tier 2 sprake is van watertype 4 (beslissing 16).

In het Memo over de purge flow wordt gesteld dat er, als worst case, uitgegaan wordt van een lozing nabij de waterbodem. Het is ons niet duidelijk waarom deze (worst case-) aanname nodig is, aangezien de hoogte waarop geloosd wordt ten opzichte van de waterbodem bekend zou moeten zijn.

Ook is het de vraag of er bij het bepalen van de mogelijke effecten door de te lozen stoffen wel een worst case benadering is gehanteerd nu onduidelijk is wat de precieze samenstelling zal zijn van de afvalstoffen (en de hoeveelheden waarin deze voorkomen per eenheid gewonnen zout) die bij deze nieuwe zoutwinning worden meegeproduceerd in de verschillende winningsfases.

Stikstof en fosfor

In paragraaf 4.2 wordt gesteld dat de meeste Waddenzee-habitats niet gevoelig zijn voor stikstofdepositie, omdat ze onder directe invloed staan van (relatief voedselrijk) zeewater. Een deel van de voedselrijkheid van dat zeewater wordt veroorzaakt door menselijke activiteiten, zoals lozingen. De purge flow bevat bijvoorbeeld onder andere fosfor (P-totaal). Dit is een vermestende stof, net als stikstof. Er is geen analyse gemaakt van de invloed van het totaal aan uitstoot van vermestende invloeden (via water en via de lucht) op beschermde habitats, ook in cumulatie. Dit dient alsnog te gebeuren.

Onduidelijk is, waarom emissies van heftrucks en shovels op het terrein van Frisia Zout BV zeker niet tot gevoelige gebieden reiken. Immers, het terrein van Frisia Zout BV ligt pal tegen de Waddenzee aan.

Op p. 19 van het rapport wordt aangegeven dat er een locatie boven Vlieland is waar de totale depositie van Frisia Zout BV hoger is dan 0,5 mol N/ha/jaar, maar dat het hier gaat om een locatie die niet is aangewezen als Natura 2000-gebied, waar geen habitattypen aanwezig zijn. Uit het rapport kunnen wij niet opmaken waar deze locatie zich bevindt. Het lijkt, gezien de kaartjes met modelraster, onwaarschijnlijk dat deze locatie zich buiten Natura 2000-gebied zou bevinden. Daarnaast vragen wij ons af op wat voor locatie in zee er geen habitattype aanwezig kan zijn.

Cumulatie
Pas in hoofdstuk 5, het laatste hoofdstuk voor de conclusie, worden er acht regels besteed aan het onderwerp cumulatie. Deze cumulatietoets is volstrekt onvoldoende.

Onduidelijk is, waarom ARCADIS af is geweken van de methode die zij al wel in de Passende Beoordeling Verruiming Vaarweg Eemshaven Noordzee (december 2013) heeft toegepast en die veel beter inzicht geeft in cumulatieve effecten dan de in dit rapport gehanteerde methode, doordat al voor de effectomschrijving bekeken wordt met welke activiteiten er gecumuleerd moet worden en deze activiteiten vervolgens gezamenlijk in de effectbeoordeling meegenomen worden.

Voor wat betreft stikstofdepositie is het onmogelijk te concluderen dat er cumulatief geen effecten zijn. Immers, de stikstofdepositie op diverse beschermde Natura 2000-gebieden is al veel te hoog door allerlei activiteiten (industrie, landbouw, verkeer). Er had geconcludeerd moeten worden dat de uitstoot cumulatief significante effecten heeft.

Op vergelijkbare manier had gekeken moeten worden naar de effecten van de met het water geloosde verontreinigingen: is er in totaal een probleem met deze verontreinigingen, dat wordt veroorzaakt door menselijke activiteiten? In hoeverre geeft dat nu al (mogelijk) negatieve effecten? Uit bijlage 2 blijkt dat er geen duidelijke normen zijn waaraan getoetst moet worden en dus is een aparte overweging hierover zeker op zijn plaats.

Pas als zo de diverse afzonderlijke effecten in kaart zijn gebracht, kan per soort en habitat bekeken worden of er cumulatief over alle verschillende soorten effecten van Frisia Zout BV (verstoring, minder voedsel beschikbaar, slechtere reproductie, vroegere sterfte enz.) én gecumuleerd met alle andere activiteiten in en rond de Waddenzee die effect kunnen hebben op dezelfde soorten en habitats sprake kan zijn van significant negatieve effecten.

Overige
De bronverwijzingen in het rapport zijn niet altijd correct. Op p. 7, 8 en 15 wordt verwezen naar "Fout! Verwijzingsbron niet gevonden". Onduidelijk is waar hier nu naar verwezen wordt.

Waddenvereniging

Op p. 5 wordt verwezen naar het Sigmundshall rapport, dat ook als bijlage 1 bijgevoegd zou zijn. Wij hebben dit rapport niet kunnen vinden bij de toegestuurde stukken en verzoeken om dit alsnog toe te sturen.

Met vriendelijke groet,

Waddenvereniging,
mede namens Vereniging Natuurmonumenten en Vogelbescherming Nederland

Bijlage:
- Jaarverslag haven Harlingen 2013

Jaarverslag Haven Harlingen 2013

	2012	2013	+/- %
Containers (TEU's)	14.206	12.932	- 8
Zeescheepvaart			
° Overslag (tonnes) *)	1.167.102	1.182.226	+ 1
• Aantal laden / lossen	446	449	+ 1
• Aantal niet laden / lossen	492	521	+ 7
• Totaal aantal zeeschepen	938	970	+ 7
Binnenscheepvaart			
° Overslag (tonnes) **)	1.404.871	1.282.615	- 8
Totaal overslag (tonnes) *) + **)	2.571.973	2.464.841	- 4
Visserij			
• Totaal aantal zeekotters	1374	1708	+ 24
• Totaal aantal binnenvissers	2825	2840	+ 1
Beroepszeilvaart			
• Passanten (aantal)	955	921	- 4

In bovenstaande cijfers werden niet opgenomen:
- het totale gewicht van de overgeslagen containers
- overslag die plaats vond via rederij Doeksen

Jaarverslag Haven Harlingen 2013

De totale goederenoverslag met zee- en binnenschepen daalde in 2013 met 4% van 2.571.973 naar 2.464.841 tonnes.

Zeescheepvaart
Het aandeel van de zeescheepvaart in de totale overslag bedroeg 47%. De overslag met zeeschepen steeg met 1% van 1.167.102 naar 1.182.226 tonnes. Deze stijging is veroorzaakt doordat meer zout en zand werd overgeslagen.

Het aantal zeeschepen dat kwam laden of lossen steeg met 1% naar een aantal van 449 schepen.
Het aantal zeeschepen dat om andere redenen de haven aanliep steeg naar 521 schepen, een stijging van 7%.

Binnenscheepvaart
De overslag binnenscheepvaart daalde dit jaar met 8% naar 1.282.615 ton. Deze daling kan voor het overgrote deel worden toegerekend aan minder overslag van zout en zand in binnenschepen.

Het aantal containers (Twenty feet Equivalent Unit) dat via de haven van Harlingen zijn weg vond.daalde ook met 8% tot 12.932 TEU.

Visserij
Het aantal lossende Noordzeekotters bedroeg 1708 schepen, een stijging van 24%.
Het aantal lossende garnalen en mosselkotters bedroeg 2840 een stijging van 1%.

Beroepszeilvaart
Behalve de VBZH vloot van 70 schepen die Harlingen als thuishaven heeft verkozen, is het aantal bezoekende passanten in deze bedrijfstak gezakt met 4% naar een aantal van 921.

Zeeschepen la/lo 2013	Aantal	lossen	laden	Totaal
0. Landbouwprodukten				
aardappelen	35		83.891	83.891
totaal	**35**		**83.891**	**83.891**
1. Voedingsprodukten				
vis	27	47.583		47.583
totaal	**27**	**47.583**		**47.583**
5. Metalen en halffabrikaten				
metalen en halffabrikaten	3	2.166		2.166
totaal	**3**	**2.166**		**2.166**
6. Ruwe mineralen/-bouwmat.				
zeezand	217	458.801		458.801
grind	31	238.229		238.229
zout	129	0	336.210	336.210
ruwe mineralen	2	6.505	1.690	8.195
kalk	2		4.181	4.181
totaal	**381**	**703.535**	**342.081**	**1.045.616**
9. Overig				
overig	3	2.970	0	2.970
totaal	**3**	**2.970**	**0**	**2.970**
TOTAAL	**449**	**756.254**	**425.972**	**1.182.226**

Binnenschepen la/lo 2013	Aantal	lossen	laden	Totaal
0. Landbouwproducten				
overig				
totaal	**0**	**0**	**0**	**0**
1. Voedingsprodukten				
oliezaden overige				
totaal	**0**	**0**	**0**	0 **0**
3. Aardolieprodukten				
diesel-/gasolie	138	119.289	22.181	141.470
totaal	**138**	**119.289**	**22.181**	**141.470**
5. Metalen en halffabrikaten				
metalen, halffabrikaten	6	1.732	3.072	4.804
totaal	**6**	**1.732**	**3.072**	**4.804**
6. Ruwe mineralen/bouwmat.				
zeezand	606	11.674	614.644	626.318
grind	4		2.051	2.051
schelpen	224	112.010	45.954	157.964
slakken en assen	42		52.328	52.328
zout	1350	54.539	193.899	248.438
kalk	2	2.454		2.454
ruwe mineralen/bouwmat.	3	965		965
totaal	**2.231**	**181.642**	**908.876**	**1.090.518**
9. Overig				
constructiewerken				0
diversen/stukgoed	117	22.723	23.100	45.823
totaal	**117**	**22.723**	**23.100**	**45.823**
TOTAAL	**2.492**	**325.386**	**957.229**	**1.282.615**

11P

Van:
Verzonden: @arcadis.nl>
Aan: woensdag 26 november 2014 21:00
CC:
Onderwerp: @esco-salt.com
Bijlagen: FW: Antwoorden vragen EZ definitief
Vragen EZ 23 dec definitief.docx

Beste

Conform verzoek. Hierbij de beantwoording van vragen. In de volgende mails ook de beantwoording van vragen MErcie en latere vragen.

Vriendelijke groet,

T. +31 6

Van:
Verzonden: maandag 23 december 2013 16:58
Aan: vanTuinen@esco-salt.com; @esco-salt.com; @esco-salt.com
CC:
Onderwerp: Antwoorden vragen EZ definitief

Beste Durk,

Hierbij de definitieve versie. Zoals afgesproken zorgen jullie voor verzending op 30 december.

Gezellige kerstdagen en een goed 2014 toegewenst.

Vriendelijke groeten,

Marktgroep Waterbeheer & Groene Ruimte | @arcadis.nl

ARCADIS Nederland BV | Het Rietveld 59a | Apeldoorn | Nederland
Postbus 673 | 7300 AR Apeldoorn | Nederland
T. +31 6
www.arcadis.nl

ARCADIS, Imagine the result

Be green. leave it on the screen.

Beantwoording aanvullende vragen inzake Frisia Zout B.V., winningsplan Havenmond.

Inleiding

Voor de effectbepaling in de passende beoordeling en het MER van de voorgenomen zoutwinning met de bijhorende pleistocene bodemdaling onder de Waddenzee zijn een groot aantal rapporten opgesteld. In enkele van de hierna te noemen rapporten staan de uitkomsten van verschillende niet-realistische scenario's, waarvan in de desbetreffende rapporten ook is aangegeven dat deze zich in de praktijk niet kunnen en niet zullen voordoen maar louter uit (hierna te noemen) onderzoekstechnisch oogpunt zijn uitgewerkt. Deze niet-realistische scenario's mogen niet worden verward met worst case scenario's, derhalve scenario's die zich wèl kunnen voordoen, zij het dat ze van "het slechtste geval" uitgaan en daarom onwaarschijnlijk zijn.

Genoemde niet-realistische scenario's brengen het risico mee dat de uitkomsten ervan buiten de context worden gebruikt en verkeerde beelden oproepen. Voor alle helderheid vooraf:

A. De modelsimulaties met niet-opgevulde en gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels zijn uitgevoerd om een beeld te krijgen van de invloedsfeer van de pleistocene bodemdaling en de onderlinge vergelijking van verschillende winlocaties. Overwogen is om numerieke modelsimulaties uit te voeren met de pleistocene bodemdaling zoals die optreedt gedurende een periode van dertig jaar. Dit type simulaties is niet uitgevoerd. Op voorhand is door verschillende deskundigen vastgesteld dat de pleistocene bodemdaling en gevolgen daarvan zouden wegvallen in de dynamiek van verplaatsende geulen en lokale erosie en sedimentatie. In vraag 3 wordt nader ingegaan op welk onderzoek op dit onderdeel is uitgevoerd.

B. De pleistocene bodemdaling bij zoutwinning en de vereffening daarvan in de Waddenzee verloopt op eenzelfde wijze als bij bodemdaling door gaswinning. De sedimentatiesnelheid is meer dan voldoende om de pleistocene bodemdaling bij te houden. De grootschalige sedimentatie van zand en slib bij de Ballastplaat en omgeving in de afgelopen 80 jaar en de snelle opvulling van zandwinputten in deze omgeving getuigen van het sedimentatievermogen.

C. Op basis van onderzoek en ervaring, zoals reeds aangegeven bij het vorige punt, is het sedimentatievermogen meer dan voldoende. Vanuit voorzorg is er gestalte gegeven aan het HADK-principe, zodat er een vangnet is om te garanderen dat zeker geen effecten zullen optreden.

De gestelde vragen zijn beantwoord door waar nodig een nadere toelichting te geven op de informatie in de reeds opgestelde achtergrondrapporten en daarvoor gebruikte onderzoeksresultaten. In de beantwoording is er voor gekozen om zo volledig mogelijk te zijn, zodat een goed leesbaar document ontstaat. Vanuit het oogpunt van volledigheid zijn enkele literatuurverwijzingen opgenomen. Er zijn geen aanvullende onderzoeken uitgevoerd.

1. *Geef een duidelijke uitleg waarom de sedimentaanvoer in het studiegebied voldoende is om met zekerheid te kunnen concluderen dat (lokale) bodemdaling aan de oppervlakte van de Ballastplaat of*

andere platen in de westelijke Waddenzee door de zoutwinning niet zal optreden, zowel op de korte als op de lange termijn.

Korte termijn.

Deze vraag betreft de vereffeningsprocessen die ervoor zorgen dat de bodemdalingsschotel zoals die in de pleistocene ondergrond zal optreden, niet in de wadbodem zichtbaar of meetbaar zal worden. Deze vereffeningsprocessen zijn beschreven in paragraaf 6.1.1 "Wat gebeurt er in de Waddenzee als de bodem daalt? " van het rapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee". De pleistocene bodemdaling door de zoutwinning is een zeer geleidelijk en langzaam verlopend proces. De bijzonder kleine bodemdaling die ieder getij optreedt, verandert niets wezenlijks aan de stroming van water en het transport van sediment, zodat de natuurlijke sedimentatieprocessen niet worden beïnvloed. De bodemdaling gedurende ieder getij heeft een grootte van maximaal 0,07 mm in het diepste deel van de bodemdalingsschotel. Dat is ongeveer de helft van de dikte van één korrel zand op de wadplaten. De bijzonder kleine verandering door de bodemdaling wordt direct vereffend vanuit de grote overmaat van het beschikbare sediment dat met de vloed- en eb stroming in beweging is (zie bijvoorbeeld de Bodemdalingsstudie Waddenzee 2004, Hoeksema, 2004 en ook de verschillende studies en analyses rond de bodemdaling door gaswinning onder Ameland en de Waddenzee-winningen). En datzelfde geldt voor de pleistocene bodemdaling die optreedt tijdens het volgende getij. Tijdens ieder getij wordt de zeer kleine bodemdaling die het gevolg is van de zoutwinning "uitgevlakt." In hetzelfde rapport is ook de omvang van de pleistocene bodemdaling door zoutwinning afgezet tegen de gemeten autonome erosie en sedimentatie van samen 124 x 10^6 m^3in een periode van 17 jaar binnen het studiegebied. Dit is een factor tien groter dan de omvang van de pleistocene bodemdaling door de zoutwinning van 12,2 x 10^6 m^3 (bij de winning van in totaal 32 x 10^6 ton zout), waarvan de winningsperiode ruim 30 jaar omvat. Daarmee is duidelijk dat er ruim voldoende sediment in beweging en daarmee beschikbaar is voor de vereffening van de bodemdalingsschotel.

In aanvulling op deze kwalitatieve beschrijving van de vereffeningsprocessen is gerekend aan de sedimentaanvoer naar de bodemdalingsschotel, zie paragraaf 6.1.3 "Verloopt de sedimentatie voldoende snel?" van het rapport "is de berekeningswijze gepresenteerd die afkomstig is uit de Integrale Bodemdalingstudie Waddenzee[1]". In genoemde paragraaf zijn ook resultaten van de berekeningen gepresenteerd die erop wijze dat de aanvoer van sediment naar de bodemdalingsschotel geen belemmering vormt voor opvulling ervan. Dat in deze omgeving hoge opvulsnelheden inderdaad in de praktijk optreden, is gemeten bij de monitoring van een grote zandwinput bij de Vlakte van Oosterbierum[2] (Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978). Op grond van deze gemeten opvulsnelheid kan worden aangenomen dat op de morfologisch zeer korte termijn (binnen een jaar) vereffening van de pleistocene bodemdaling zal plaatsvinden, zodat deze niet lokaal aan de oppervlakte van het wad aanwezig zal zijn. In paragraaf 6.1.3 van het rapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee" wordt specifiek ingegaan op het lokale meegroeivermogen. In de bespreking met de 'Groene Wetenschap ' is namelijk ook de

[1] Oost, A.P., B.J. Ens, A.G. Brinkman, K.S. Dijkema, W.D. Eysink, J.J. Beukema, H.J. Gussinklo, B.M.J. Verboom& J.J. Verburgh (1998) Integrale bodemdalingstudie Waddenzee, Nederlandse Aardolie Maatschappij, rapport.

[2] Rakhorst, H.D. & Van der Goes, E.R.F., 1978; Invloed zandwinning Kikkergat op bodemligging aangrenzende platen, RWS, Studiedienst Hoorn, Notitie 78H246. Meer recente metingen aan de opvulling van dergelijke zandwinputten zijn overigens niet beschikbaar, omdat de zandwinning in de Waddenzee, voor zover deze nog werd uitgevoerd, in de geulen heeft plaatsgevonden ten bate van het vaargeulonderhoud.

vraag gesteld of de maximale bodemdalingssnelheid zo groot zou worden dat de aanvoer van sediment limiterend zou werken op de vereffening. De berekeningswijze uit de Integrale bodemdalingsstudie[3] laat zien dat de sedimentaanvoer zeker niet limiterend zal zijn voor de vereffening. In de laatste rekenexercitie, die het meest aansluit bij de werkelijke situatie is na een jaar nog 130 m^3 schotel over van de 750.000 m^3 die in dit scenario door zoutwinning wordt gerealiseerd. Hieruit blijkt dat er ook op lokaal niveau geen effecten optreden.

De vereffeningsprocessen werken op het schaalniveau van kombergingsgebieden. Deze vereffening zal geen gevolgen hebben op specifieke locaties of gebieden zoals de Ballastplaat, of andere (ecologisch waardevolle) droogvallende platen, zoals onder andere onderzocht in de achtergrondrapporten "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" en "Hydrodynamische effecten abiotische parameters". De numerieke modelsimulaties van de waterbeweging en bodemschuifspanning, zoals die zijn gerapporteerd in de studie "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" (zie bijvoorbeeld de paragrafen 5.2 .4 en 5.2.5 en wat betreft de uiteindelijk locatie het meest specifiek de paragraaf 6.2.3 en de figuur 6.44 met daarin de verandering in de maximale bodemschuifspanning) laten zien dat de eventueel tijdelijke aanvullende erosie in de geulen wordt aangetroffen en niet op de Ballastplaat. In de modelsimulaties in het achtergrondrapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee" is gewerkt met niet-reële situaties, die geen absolute veranderingen door de pleistocene bodemdaling weergeven of beogen weer te geven. De theoretische modelsimulaties met niet-opgevulde en gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels (dus zonder de vereffenende invloed van de natuurlijke morfologie) zijn daarentegen uitgevoerd om een beeld te krijgen van de *theoretische* maximale invloedsfeer van de pleistocene bodemdaling en de *onderlinge vergelijking* van verschillende locaties. Het beeld dat uit de berekeningen van de niet-realistische situatie volgt, sluit aan bij berekeningen met het ASMITA-model die zijn uitgevoerd voor de lange termijn response van de kombergingsgebieden en de bepaling van het meegroeivermogen. Op de morfologische korte termijn van een tot enkele jaren zullen dan ook geen effecten op de Ballastplaat of andere platen in de Waddenzee optreden.

Lange termijn.

De aanvoer van sediment op de lange termijn, gedurende de zoutwinning en daarna is berekend met het ASMITA-model. Dit model is specifiek geschikt voor het berekenen van de lange termijn en grootschalige gevolgen van veranderingen in de kombergingsgebieden van de Waddenzee, door zeespiegelstijging, grootschalige morfologische ingrepen (Afsluitdijk) en bodemdaling. Een ander of fijnmaziger model zal niet tot andere conclusies leiden, waar nader op wordt ingegaan bij de volgende vragen. Uit de berekeningen is gebleken dat de sedimentaanvoer naar de kombergingsgebieden door de pleistocene bodemdaling als gevolg van zoutwinning toeneemt, zodat het sedimentvolume na afloop van de zoutwinning en de bijbehorende pleistocene bodemdaling weer terug komt op het autonome niveau. Op de lange termijn zal vereffening van de sedimentvraag als gevolg van zoutwinning plaatsvinden in de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep, zodat de bodemdalingsschotel niet lokaal aan de oppervlakte van het wad aanwezig zal zijn.

[3] Oost, A.P., B.J. Ens, A.G. Brinkman, K.S. Dijkema, W.D. Eysink, J.J. Beukema, H.J. Gussinklo, B.M.J. Verboom& J.J. Verburgh (1998) Integrale bodemdalingstudie Waddenzee, Nederlandse Aardolie Maatschappij, rapport.

Conclusie: met berekeningen voor de korte termijn en numerieke modelsimulaties voor de lange termijn is vastgesteld dat de sedimentaanvoer in het studiegebied voldoende is om met zekerheid te kunnen concluderen dat (lokale) bodemdaling aan de oppervlakte van de Ballastplaat of andere platen in de westelijke Waddenzee door de zoutwinning niet zal optreden.

2. *Kan compensatie van de bodemdaling door natuurlijke sedimentatie en extra zandsuppleties buiten de eilanden leiden tot een verandering in sedimentsamenstelling van de Ballastplaat?*

De vraag bestaat uit twee delen, namelijk de vraag of de natuurlijke sedimentatieprocessen met de daaruit volgende sedimentsamenstelling worden veranderd door de pleistocene bodemdaling en de vraag in hoeverre zandsuppleties die processen veranderen.

De grootschalige verdeling van zand en fijn sediment in het waddengebied omvat meer zandrijke afzettingen nabij de zeegaten en op de bodems van de geulen en slibrijkere afzettingen langs de vastelandskust en in de nabijheid van de droogvallende wantijen. Deze grootschalige verdeling van zand en fijn sediment is het gevolg van de optelsom van verschillende fysische en biologische processen. Het wordt niet bepaald door het aanbod van sediment vanaf de Noordzeezijde, maar de vraag van en de herverdeling binnen de Waddenzee. De relatief slibrijke afzettingen in de nabijheid van de Ballastplaat en de Vlakte van Oosterbierum passen in dit grootschalige beeld.

Binnen het gebied varieert de sedimentsamenstelling en ook in de tijd varieert de sedimentsamenstelling. De variatie in de sedimentsamenstelling in ruimte en tijd is een onderdeel van de dynamiek van de Waddenzee.

De fysische en biologische processen die verantwoordelijk zijn voor de verdeling van zand en fijn sediment in de Waddenzee veranderen niet door de bodemdaling. Zoals gezegd spelen deze processen, waaronder het optreden van asymmetrieën in het getij, verschillende "lag " effecten, estuariene circulatie, biologische activiteit, waaronder de productie van faecal pellets en flocculatie[4] op de schaal van de hele kombergingsgebieden. De omvang van de bodemdalingsschotel is zo klein ten opzichte van de verdelingsprocessen voor zand en slib in de Waddenzee dat deze niet worden beïnvloed. Ook is de omvang van de bodemdaling in verticale zin dermate klein (zoals hiervoor gesteld: gedurende ieder getij maximaal 0,07 mm in het diepste deel van de bodemdalingsschotel) dat deze bij elk getijde opnieuw geheel wordt vereffend. Omdat de processen die verantwoordelijk zijn voor de verdeling van zand en fijn sediment niet worden veranderd door de pleistocene bodemdaling, verandert ook de bodemsamenstelling niet als gevolg van de pleistocene bodemdaling.

De extra zandsuppleties die nodig zijn voor het behoud van de kustlijn ten gevolge van de toename van de zandvraag als gevolg van zoutwinning onder de Waddenzee zullen worden uitgevoerd op de Noordzeekust (bovenop de nu al plaatsvindende zandsuppleties voor het behoud van de basiskustlijn). De natuurlijke sedimenttransportprocessen zorgen voor het transport van zand naar de Waddenzee. Deze natuurlijke sedimenttransportprocessen werken als een grootschalige 'zeef' die zorgt voor de verdeling van de verschillende korrelgroottes (van zand tot slib) over kust, buitendelta, geulen en platen. Direct rond de zandsuppletie (enkele kilometers in langrichting, honderden meters

[4] Een overzicht van de verschillende processen die verantwoordelijk zijn voor de verdeling van zand en slib in de Waddenzee staat in Oost en de Boer (1994).

in de richting dwars op de kust) vindt een snelle herverdeling plaats van het zand van de zandsuppletie. Het aanbod van zand dat langs de kust wordt getransporteerd verandert hier niet door, net zo min als de korrelgrootte van het zand dat beschikbaar is voor de Waddenzee. Noch de zandsuppleties op de Noordzeekust, noch de pleistocene bodemdaling in de Waddenzee veranderen de transportprocessen van het zand van de Noordzeekust, via de zeegaten naar de Waddenzee. De herverdeling van zand en fijn sediment zoals die nu plaatsvindt, zal ook in de toekomst met pleistocene bodemdaling en zandsuppleties onveranderd blijven plaatsvinden. Voor alle duidelijkheid, de aanvoer van zand van de eilandkust en van slib uit de Noordzee is niet limiterend voor de sedimentatie in de Waddenzee, ook niet bij het optreden van pleistocene bodemdaling, omdat binnen de beschikbare gebruiksruimte van de Waddenzee wordt gewerkt. De zandsuppleties zijn dus niet bedoeld om de aanvoer van zand naar de Waddenzee te garanderen, ze zijn bedoeld om de zandvoorraad bij de Noordzeekust aan te vullen.

De vereffening van de pleistocene bodemdaling door natuurlijke sedimentatie en extra zandsuppleties buiten de eilanden leidt niet veranderingen in de sedimenttransportprocessen. De herverdeling van zand en fijn sediment aan de kust, in de zeegaten en in de Waddenzee blijft op dezelfde wijze plaatsvinden. De sedimentsamenstelling van de Ballastplaat blijft daarom het gevolg van onveranderde sedimenttransportprocessen en zal dus niet veranderen door de pleistocene bodemdaling.

3. *In de passende beoordeling is aangegeven dat tijdens de zoutwinning sprake zal blijven van een jaarlijkse groei van ca. 18 ha. plaatareaal in het studiegebied. Welke onzekerheidsmarge moet hierbij worden gehanteerd? Heeft het hanteren van de onzekerheidsmarge in een "worst case"-scenario invloed op de conclusie over het ontbreken van effecten op de Ballastplaat?*

In de passende beoordeling is met de onzekerheid in de ontwikkeling van het plaatareaal rekening gehouden door zowel te rekenen met een langjarige trend in de ontwikkeling van het plaatareaal (in tabel 27a op pagina 76) als met een korte termijn trend (tabel 27b op pagina 77). Dit geeft de onzekerheidsmarge weer die voortkomt uit het gebruik van verschillende periodes voor de trendbepaling. De trendbepalingen zijn uitgevoerd op de gemeten bodems, die een zeer duidelijke en meetbare toename van het areaal droogvallende platen zien. In die bodems zijn de gevolgen van menselijke invloeden zoals de winning van zand en de pleistocene bodemdaling door de Zuidwal-gaswinning aanwezig. Er heeft geen correctie plaatsgevonden voor deze ingrepen. Met het doortrekken (extrapoleren) van de waargenomen trends is immers reeds impliciet rekening gehouden met de invloed van deze activiteiten in de toekomst. Ook deze benadering is ingegeven door het voorzorgsprincipe en is daarmee worst case: we weten bijvoorbeeld dat in de toekomst geen zandwinning meer plaatsvindt, maar toch is zandwinning in de berekening meegenomen.

Vanwege het voorzorgprincipe is verder gewerkt met de kleinste gemeten natuurlijke groei van het plaatareaal van 30 ha per jaar en niet met de toename van 131 ha per jaar. Hiermee is dus gewerkt met een trend aan de onder kant (de veilige kant) van de onzekerheidsmarge.

De invloed van de zoutwinning op de plaatontwikkeling is "worst case" geïmplementeerd. Van de verschillende ASMITA simulaties is de grootste berekende afname van het plaatvolume genomen, zie hiervoor pag. 77 in de passende beoordeling. Deze afname van het plaatvolume is vertaald naar een gemiddelde verlaging van de bodem van 0,5 cm (kombergingsgebieden Vlie + Marsdiep) tot 3.1 cm (invloedsgebied). Daarbij dient te worden bedacht dat dit een 'statische' verlaging is, waarin geen

rekening is gehouden met de autonome toename van het sedimentvolume van de platen die in werkelijkheid optreedt als gevolg van de natuurlijke sedimentatieprocessen. In de autonome situatie zal zowel erosie als aangroei van plaatgebieden plaatsvinden door de grote natuurlijke dynamiek die kenmerkend is voor het Waddengebied. Omdat sedimentatie de overhand heeft in de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep en het invloedgebied zal dit leiden tot een toename van het plaatareaal. De werkelijke gemiddelde toename van het plaatareaal onder invloed van pleistocene bodemdaling zal daarom niet lager maar altijd hoger groter zijn dan genoemde 18 ha/per jaar.

Door het gebruik van een worst case-scenario en bijbehorende onderzoek voor de ontwikkeling van de platen zijn de conclusies over de doorgaande toename van het plaatareaal en over het niet optreden van effecten op de Ballastplaat zeker.

4. *Op welke wijze zijn mogelijke cumulerende effecten van andere activiteiten in het kombergingsgebied en specifiek van activiteiten die ook het bodemdalingsvolume kunnen vergroten, waaronder de huidige zoutwinning onder het vasteland, in de berekeningen betrokken?*

De cumulatie met andere voorgenomen projecten is opgenomen in de passende beoordeling en het MER. Bestaande activiteiten met effecten op het kombergingsgebied via pleistocene bodemdaling zijn hier in meegenomen, omdat deze activiteiten onderdeel vormen van het bestaande beheer en gebruik[5]. In de gebruiksruimte is de pleistocene bodemdaling door de bestaande Zuidwal-winning opgenomen en is een reservering opgenomen voor toekomstige bodemdaling door gaswinning (prospect Pollendam). Omdat de zoutwinning binnen de resterende beschikbare gebruiksruimte dient te blijven zijn hiermee cumulatieve effecten op de lange termijn ontwikkeling van de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep uitgesloten.

De ontwikkeling van het plaatareaal is bepaald op basis van waarnemingen aan de bodemligging. De bodemligging is beïnvloed door menselijke activiteiten, waaronder de activiteiten die de komberging hebben veranderd. Deze activiteiten omvatten de bodemdaling door de zoutwinning bij BAS I en II, de bodemdaling door de Zuidwalgaswinning en de onttrekking van zand (en schelpen). In termen van volume is de onttrekking van zand de belangrijkste activiteit geweest (gemiddelde onttrekking van $1{,}2 \times 10^6 m^3$/jaar voor de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep gecombineerd, zie paragraaf 4.2.2 in het rapport Meegroeivermogen en gebruiksruimte). Cumulerende effecten van andere activiteiten in het kombergingsgebied zijn betrokken in de PB en het MER en zijn meegenomen bij de bepaling van de gebruiksruimte. Activiteiten die het kombergingsvolume hebben vergroot via bodemdaling of de onttrekking van sediment zijn impliciet onderdeel van de berekende trends. Toekomstige bodemdaling is opgenomen in de berekeningen van de beschikbare gebruiksruimte.

[5] De trendbepaling is uitgevoerd op de gemeten bodems; daarbij zijn de menselijke ingrepen, zoals de winning van zand en de bodemdaling door de Zuidwal gaswinning meegenomen. Dat betekent dus dat rekening is gehouden met de invloed van deze activiteiten in de toekomst. Zoals eerder gesteld is ook deze benadering ingegeven door het voorzorgsprincipe: we weten bijvoorbeeld dat in de toekomst geen zandwinning meer plaatsvindt, maar toch is zandwinning in de berekening meegenomen.

5. *Het rapport Hydrodynamische effecten abiotische parameters (Alkyon, mei 2010) sluit niet uit dat veranderingen in stromingspatronen in het studiegebied kunnen optreden; tot welke veranderingen in sedimentsamenstelling kan dit leiden? Zijn de rekenmodellen die zijn gebruikt voor berekening van de sedimentcapaciteit de meest geschikte voor dit gebied en de er optredende stroomsnelheden?*

Deze vraag omvat drie delen, namelijk:
1. De constatering dat veranderingen in de stromingspatronen niet worden uitgesloten;
2. De vraag of de optredende veranderingen in de stromingspatronen tot veranderingen in de sedimentsamenstelling zullen leiden;
3. De vraag of de modellen (in het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters") geschikt zijn voor dit gebied en de optredende stroomsnelheden?

Ad 1.
In het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" worden theoretische effecten gepresenteerd, omdat het numerieke modelsimulaties van niet-opgevulde of gedeeltelijk opgevulde bodemdalingsschotels betreft. Deze theoretische situaties zullen zich in werkelijkheid niet voordoen, omdat hierin de vereffeningsprocessen niet zijn meegenomen die van getij op getij plaatsvinden en daarmee voorkomen dat een bodemdalingsschotel ontstaat. In de gemodelleerde theoretische situatie doen zich veranderingen in de stroming voor, maar dit zijn theoretische veranderingen die zich in werkelijkheid niet voor zullen doen. Zie voor een uitleg hierbij antwoord bij vraag 1, waarin wordt toegelicht hoe het proces van vereffening plaatsvindtDe veranderingen die in werkelijkheid van dag tot dag zullen optreden en die leiden tot de vereffening van de pleistocene bodemdaling zijn marginale (niet meetbare) veranderingen in de stroomsnelheden en niet in de stromingspatronen.

Het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" is niet gericht op het beschrijven en uitsluiten van veranderingen, maar op de weergave van de theoretische effecten.

Ad 2.
Omdat de modelresultaten in het "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" theoretische effecten betreffen die in de praktijk niet zullen optreden, zijn deze niet doorgerekend naar morfologische veranderingen en sedimentsamenstelling. Bij vraag 2 is een antwoord gegeven op de vraag of de bodemsamenstelling van de Ballastplaat en andere platen in de omgeving kan veranderen door de bodemdaling.

Ad 3.
Het gebruikte Delft 3D-model met het raster en de hydraulische randvoorwaarden, zoals gerapporteerd in het rapport "Hydrodynamische effecten abiotische parameters" , is geschikt voor het interessegebied en de daar optredende stroomsnelheden. Vergelijkbare modellen zijn toegepast in verschillende effectbepalingen in de westelijke Waddenzee intergetijdegebieden, bijvoorbeeld voor de vergroting van de spuicapaciteit Afsluitdijk, de verwijdering van de drempel in de Boontjes, maar ook in de Westerschelde, onder andere voor de effecten van natuurontwikkelingsmaatregelen.

Overwogen is om morfodynamische modelsimulaties uit te voeren, waarin naast de verandering in de waterbeweging ook de bodemligging verandert. In dergelijke simulaties kan de pleistocene bodemdaling zoals die optreedt gedurende een periode van dertig jaar worden opgelegd. Dit type simulaties is niet uitgevoerd, omdat op voorhand door verschillende deskundigen is vastgesteld dat

de pleistocene bodemdaling en gevolgen daarvan geheel zouden wegvallen in de dynamiek van verplaatsende de geulen en lokale erosie en sedimentatie. De discussies die zouden worden gevoerd over de uitkomsten van de morfodynamische modeluitkomsten zouden dan over het model gaan en niet over de pleistocene bodemdaling. Aanvullende modelsimulaties zouden geen aanvullende informatie opleveren en zijn daarom niet nodig.

Tot slot: de benadering met niet-reële scenario is gekozen met een grote groep wetenschappers (Groene Wetenschap). Resultaten hiervan zijn gerapporteerd in het achtergronddocument "Hydrodynamische effecten van abiotische parameters". Op basis van de uitkomsten is bepaald dat een benadering met ASMITA de beste aanpak is inclusief een goed meet- en monitoringsprogramma. Door deze totaalaanpak is vooraf beoordeeld dat effecten op korte termijn, op lange termijn, lokaal en regionaal niet zijn te verwachten.

6. *Leiden de verschillende gehanteerde oppervlakten voor de kombergingsgebieden Marsdiep en Vlie in de samenvatting van het rapport Meegroeivermogen en gebruiksruimte in de getijdebekkens Vlie en Marsdiep (p. iii) en in het ontwerp-instemmingsbesluit (p.10, noot 3) niet tot een onderschatting van mogelijke effecten in de passende beoordeling?*

De verschillen in de oppervlakten van de kombergingsgebieden zijn te herleiden tot de verschillende bronnen die zijn gehanteerd. De berekeningen van het meegroeivermogen en gebruiksruimte in het betreffende rapport zijn uitgevoerd volgens de methoden en getallen van de Integrale Bodemdalingsstudie Waddenzee (Oost e.a. 1998), de getallen in het ontwerp-instemmingsbesluit zijn ontleend aan de Bodemdalingsstudie Waddenzee 2004 (Hoeksema, 2004)[6].

Het gebruik van kleinere oppervlakten, zoals genoemd in het ontwerp-instemmingsbesluit leidt tot een iets kleinere beschikbare gebruiksruimte. In de passende beoordeling is gemeld dat "De effectbeoordeling is geweest op de totale gebruiksruimte. Kleine verschuivingen in start van winning of toekennen van een grotere gebruiksruimte voor gaswinning betekent geen verandering in de effectbeoordeling." De gewenste gebruiksruimte voor de zoutwinning past ook binnen de kleinere gebruiksruimte (te beschouwen als worst-case), zoals genoemd in het ontwerp-instemmingsbesluit. Bij dreigende overschrijding van de gebruiksruimte treedt het HADK-principe inwerking, conform het ontwerp-instemmingsbesluit. Er is dus geen sprake van een onderschatting in de passende beoordeling.

7. *Welke scenario's zijn denkbaar voor het instorten van de zoutcavernes? Leidt het "worst case"-scenario hiervan en de dan aan de orde zijnde bodemdaling tot een bijstelling van de conclusies over mogelijke ecologische effecten in de passende beoordeling?*

Het instorten van zoutcavernes is een beeld dat betrekking heeft op de ondiepe winning van zout, waarbij grote holruimtes relatief dicht onder het oppervlakte aanwezig zijn. Bij dergelijke winningen kunnen zogenaamde sink holes ontstaan.

---

6 Het hanteren van kleinere oppervlakte van de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep bij de berekeningen van het meegroeivermogen had geleid tot hogere waarden (meer dan 5 mm/jaar) voor het meegroeivermogen. Kort gezegd is met een kleiner oppervlakte minder sediment nodig voor het bijhoudende van de zeespiegelstijging, zodat meer sediment beschikbaar blijft voor andere ontwikkelingen.

De situatie bij de diepe winning zoals die wordt uitgevoerd door Frisia is echter fundamenteel anders. De dieptes die Frisia hanteert zijn vele malen groter en dus conservatiever dan bij andere holruimtes wordt gehanteerd volgens de "Good Salt Mining Practice"[7] richtlijnen.

Sink holes zijn bij Frisia cavernes uitgesloten door de grote dieptes van de cavernes. Op die diepte, met de daarbij heersende druk en temperatuur, vloeit het steenzout naar de caverne toe. Door deze vloei eigenschap, manifesteert de pleistocene bodemdaling zich vrijwel direct en zeer geleidelijk na de start winning (na ca. 2 jaar), vergelijkbaar met de bodemaling op het land. Instorten van de cavernes met een doorvertaling tot aan de wadbodem in de vorm van sink holes zal daarom niet plaatsvinden bij deze diepe zoutwinning.

Het gesuggereerde "worst case-scenario" bestaat niet. Daarom is een bijstelling van conclusies over de mogelijk ecologische effecten niet aan de orde.

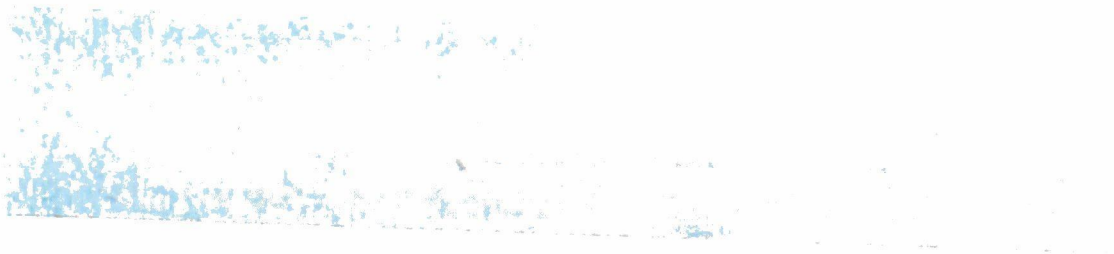
Breukvlakken stoppen op het zechstein steenzout en zullen niet door het zechstein steenzout heen lopen. Dit komt door de plastische eigenschappen van het steenzout, waardoor de breuken zijn geabsorbeerd. Mede door deze eigenschap is de Zechstein laag een goede ondoorlatende laag voor olie en gassen waardoor er onder de zechstein goede reservoir condities heersen. De zechstein laag waaruit Frisia produceert is enkele honderden meters dik en ligt op een zeer grote diepte. Hier zijn weer verschillende zouten te onderscheiden. Frisia mijnt alleen de haliet zout in de onderste sectie van het zechstein (Z2) zout, daarboven zitten nog zoutlagen (b.v. carnilitiet en anhydriet zouten), die Frisia niet produceert. Boven deze lagen zitten weer haliet zout, het Leine Zout, die Frisia niet produceert. Deze leine zout, die niet geproduceerd wordt door Frisia, is ook enkele honderden meters dik en zal door dezelfde eigenschappen als hierboven beschreven de productie activiteiten absorberen, waardoor de eventuele daarboven liggende breukvlakken niet zullen worden geactiveerd. Daardoor zal de hierboven beschreven plotselinge verzakkingen niet optreden en geen effecten aan de oppervlakte door vertalen.

8. Op welke wijze wordt invulling gegeven aan de eis in de PKB Waddenzee dat de tijdelijke boorinstallatie zo zorgvuldig mogelijk landschappelijk zal worden ingepast?

Tijdens onderzoeken voor de MER is geconcludeerd dat de tijdelijke boorinstallatie wegvalt in de bestaande bedrijfsgebouwen. De boorinstallatie is niet hoger dan de omringende gebouwen, wijkt niet af en wordt spaarzaam (alleen waar en wanneer nodig om veilig te kunnen werken) verlicht. Als verlichting wordt groene vogelvriendelijke verlichting gebruikt. Omdat deze is afgeschermd en de boorinstallatie aan de landzijde van de zeewering staat is er geen verlichting van de Waddenzee.

Zowel de stad Harlingen zelf, als het havengebied zijn vanuit de Waddenzee goed zichtbaar. Onderstaande foto geeft daarvan een impressie. Voor dit deel van de Waddenzee is dus geen sprake van een ongerepte horizon, deze wordt onderbroken -of begrensd- door de stad Harlingen en de haven gerelateerde bebouwing.

[7] Winningsplan voor het boorveld Usseler es fase 2 b boorterrein Hengelo, Akzo Nobel, Hengelo 27 januari 2009

De tijdelijk aanwezige boorinstallatie versterkt deze al bestaande aantasting niet, de installatie zal immers niet als apart element in het landschap te onderscheiden zijn. Daarom wordt geconcludeerd dat er geen sprake is van enige aantasting van de landschappelijke waarden van de Waddenzee.

9. Op welke wijze kan de mogelijkheid dat zich een lekkage voordoet bij het gebruik van circa 1400 m3 dieselolie per zoutcaverne, leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken en waarden van het gebied?

Gebruik van 1400 m^3 is in het meest extreme geval; tijdens normale productie zijn volumes van 450m^3 meer gebruikelijk. Lekkage tot aan het oppervlakte bij de winningslocatie, wordt te allen tijde voorkomen door middel van dubbele afsluiters en automatische controlesystemen. Diesel- afsluiters staan tijdens normale bedrijfsvoering en zoutwinning dicht,welke het risico op lekkage van grote hoeveelheden dieselolie verwaarloosbaar klein maakt.

Alleen in het geval dat er diesel uit en in de caverne gepompt wordt zullen deze afsluiters bediend worden, dit te allen tijde onder toezicht. De winlocatie wordt zo ingericht dat tijdens deze werkzaamheden voldoende is gewaarborgd dat de diesel niet buiten de winningslocatie komt, dit door middel van een vloeistofwerende laag. Tevens wordt een speciale vloeistofdichte laag aangelegd daar waar de diesel wordt toegepast . Ook is er een gotensysteem dat naar een olieafscheider wordt geleid waarin, in het uiterst onwaarschijnlijke geval van lekkage, de olie wordt opgevangen.

Het aanleggen van de verbuizing in de ondergrond wordt op een dusdanige wijze ingecementeerd volgens vergelijkbare olie/gas industrie standaarden, dat gewaarborgd is dat de verbuizing die de diesel voert geheel afgedicht is.

Na beëindiging van de winning wordt de dieselolie opgepompt.

De winningslocaties is gelegen in het industriegebied en er zijn voorzorgsmaatregelen opgesteld om te voorkomen dat bijvoorbeeld olie in de Waddenzee terecht komt. Het is daardoor uitgesloten dat de natuurlijke kenmerken en waarden van de Waddenzee aangetast worden.

10. Kan de plaatsing van twee GPS hoogtemeters leiden tot mogelijk significante negatieve effecten op het landschap?

Kader

In de Waddenzee staan verschillende meetpalen, onder meer om golfhoogten en waterstanden te monitoren en meetpalen ten behoeve van ecologisch onderzoek (NIOZ en IMARES). De door Frisia te plaatsen meetpalen zijn daarmee vergelijkbaar: deze zullen worden gebruikt om de door de zoutwinning veroorzaakt pleistocene bodemdaling exact te meten en om zo de ecologische monitoring uit te kunnen voeren.

Omdat meetinstrumenten ook bij hoogwater en golfslag boven water moeten blijven, zullen de palen 4 meter boven de wadplaat uitsteken. Omdat de palen bestand moeten zijn tegen ijsgang, zullen ze robuust uitgevoerd worden (diameter mantelbuis ongeveer 1 meter). Het betreft geen permanente bouwwerken, het is slechts een opstelling die voor de duur van de zoutwinning wordt gebruikt. Na beëindigen van de zoutwinning zullen de palen ook weer verwijderd worden. Daardoor is alleen gedurende de winningsperiode een effect op de weidsheid en openheid van de Waddenzee.

Om te bepalen of er sprake is van een onaanvaardbare aantasting van (significant negatieve effecten op) de openheid en weidsheid van de Waddenzee dient allereerst duidelijk te zijn op welke afstand de palen zichtbaar zullen zijn. Vervolgens kan op basis van de vastgestelde zichtafstanden beoordeeld worden of er sprake is van een al dan niet onaanvaardbare aantasting.

Zichtbaarheid

Als gevolg van de kromming van de aarde verdwijnen objecten op een zekere afstand achter de horizon. Hoe hoger het object, hoe groter deze afstand zal zijn. Dit laat zich in de volgende formule uitdrukken:

$$A = \sqrt{H \times 2R}$$

A = verdwijnafstand
H = hoogte object + waarneemhoogte
R = straal aarde (6368 km)

Uitgaande van een waarneemhoogte van 1,75 meter (ooghoogte mens van gemiddelde lengte) en een hoogte van de mast van 4 meter (bij laagwater) bedraagt de verdwijnafstand:

$$\sqrt{0{,}00575 \times 12736} = 8{,}6 \text{ km}$$

Dit houdt in dat op een afstand van 8,6 km de meetpalen niet meer te zien zullen zijn omdat deze geheel achter de horizon zullen zijn verdwenen. Op een afstand van 4,3 km is slechts de bovenste helft van de meetpaal zichtbaar.

Bovenstaande gaat ervan uit dat het menselijk oog in staat is om op een dergelijke afstand een meetpaal met een doorsnede van ongeveer 1 meter nog waar te nemen. De mate van zichtbaarheid van een object is naast zijn hoogte ook afhankelijk van de breedte. De (horizontale en verticale) beeldhoek die een object inneemt op een bepaalde afstand moet boven de drempelwaarde van het gezichtsvermogen uitkomen om gezien te kunnen worden. Deze drempel bedraagt 1-4 boogminuut[7] (onder zeer contrastrijke condities) en verschilt van individu tot individu. Een boogminuut is 1/60 deel van een graad (hoek); zestig boogminuten is 1 graad. Bij slechts iets mindere zichtcondities is de drempel enige boogminuten. Algemeen wordt 1 boogminuut als drempelwaarde aangenomen. Dit houdt in dat een object met een breedte van 30 cm op 1 km afstand nog kan worden waargenomen.

Uitgaande van een meetpaal met een doorsnede van 1 meter, kan deze tot op een afstand van 3,3 km afstand worden waargenomen. Dit is dus een kortere afstand van de theoretische zichtafstand op basis van de aardkromming.

Beoordeling

7 http://en.wikipedia.org/wiki/Naked_eye.

De twee meetpalen zijn beide in een klein deel van de Waddenzee zichtbaar. De palen staan op 3 en 3,5 km uit de kust en zijn daardoor vanaf de Friese Waddenzeekust niet of alleen onder zeer heldere weersomstandigheden zeer beperkt zichtbaar. Vanaf de Waddeneilanden zijn de meetpalen niet zichtbaar. Aangezien de meetpalen niet (of onder gunstige weersomstandigheden zeer beperkt) vanaf de vaste wal zichtbaar zijn en vanaf de Waddeneilanden geheel niet zichtbaar zijn en in slechts een klein deel van de Waddenzee zichtbaar zijn, wordt geconcludeerd dat er slechts sprake is van een beperkte en niet significante aantasting van de landschappelijke waarden van de Waddenzee.

11. Wat zijn voor- en nadelen van de monitoring van morfologie door het lopen van raaien, in vergelijking met monitoring met behulp van de zgn. multibeam-methode, specifiek met betrekking tot de aspecten nauwkeurigheid van de metingen en de mogelijk in het veld optredende verstoring?

De meetmethoden die toepasbaar zijn op de droogvallende delen van het wad zijn het lopen van raaien en het vliegen van banen met LIDAR. Voor de natte delen (geulen bij hoogwater ook de platen) worden lodingen of peilingen ingezet, waarbij een raai (single beam) of in een baan (multibeam) wordt gemeten. De vraag betreft de onderlinge vergelijkbaarheid van de meetmethoden voor de droge delen.

In het Monitoringsplan havenmond is aangegeven waarom LIDAR-metingen bij havenmond geen toegevoegde waarde hebben ten opzichte van het lopen van raaien.

Nauwkeurigheid: in de meetpraktijk op het wad hebben de beide methoden een vergelijkbare nauwkeurigheid. De theoretische nauwkeurigheid van de LIDAR-metingen blijkt op het droogvallende wad niet te worden bereikt, zoals wederom duidelijk is geworden in een recente studie van Deltares[8].

Verstoring: in beide gevallen zal verstoring optreden, bij LIDAR doordat een vliegtuig of helikopter boven het wad vliegt tijdens de opnamen, bij het lopen van droogvallende platen doordat ten minste een persoon over het wad loopt. De duur van de verstoring is afhankelijk van de oppervlakte van het in te meten gebied. Bij een geheel vergelijkbare omvang (drie raaien of banen) zal het lopen langer duren dan het vliegen, bij het inmeten van een groter gebied met LIDAR neemt het tijdverschil af.

Robuustheid: het uitvoeren van raaimetingen door lopen is minder afhankelijk van de optredende omstandigheden dan LIDAR. Raaimetingen kunnen worden uitgevoerd met doorwaadbaar water op de plaat. Bij LIDAR-metingen moet de plaat zo veel mogelijk zijn droog gevallen en dat betekent dat het tij(d)venster op het uitvoeren van de LIDAR metingen klein is. Raaimetingen zijn minder afhankelijk van de weersomstandigheden, dan metingen waarbij wordt gevolgen. Bedenk hierbij dat het wel of niet droogvallen van delen van de plaat medeafhankelijk is van de optredende wind. Verder is het eenvoudiger en sneller om de raaimetingen te mobiliseren. Ook zijn de resultaten van de raaimetingen sneller beschikbaar. Bij geconstateerde afwijking kunnen relatief eenvoudig aanvullende metingen worden uitgevoerd. Vanwege de grotere robuustheid van raaimetingen zal het eenvoudiger zijn om deze metingen onder vergelijkbare omstandigheden (wat betreft seizoen en moment in het getij) uit te voeren en betrouwbare gegevens in te winnen.

Gebiedsdekking: met LIDAR-metingen wordt van een baan de hoogte ingewonnen, in plaats van een raai. Door een serie aansluitende banen te vliegen is in principe een gebiedsdekkend opname te

8 Elias, E. & Z.B. Wang, 2013. Abiotische gegevens voor monitoring effect bodemdaling, Deltares-rapport.

maken. In de praktijk blijkt de gebiedsdekking overigens niet altijd compleet te zijn. Bij raaimetingen worden de metingen in de raaien verzameld en deze zijn daarmee niet gebiedsdekkend.

Aansluiting met de natte metingen: raaimetingen kunnen bij laagwater in ondiep water worden voortgezet. Door de 'natte' peilingen bij hoogwater uit te voeren kan zoveel aansluiting verkregen worden met de droge metingen. In het beste geval overlappen de natte en droge metingen, zodat een onderlinge vergelijking mogelijk is. LIDAR-metingen lopen door tot aan de laagwaterlijn en dit beperkt de mogelijkheid tot de aansluiting met de natte metingen. Overwegende dat de nauwkeurigheid van de metingen in de Waddenzee praktijk vergelijkbaar is, vanwege het relatief grote 'natte' deel waar moet worden gemeten en vanwege de hogere robuustheid, wordt de voorkeur gegeven aan metingen in raaien.

12. Hoe kunnen uit de HVP tellingen van de drie te monitoren vogelsoorten en uit de monitorgegevens van bodemdieren conclusies worden getrokken over de mogelijk optredende ecologische effecten van de zoutwinning?

De wijze waarop de resultaten van de ecologische monitoring zal worden beschouwd is opgenomen in het Monitoringsplan Havenmond. Bij het opstellen hiervan heeft de ingreep-effect keten centraal gestaan. Indicatoren behorende bij deze keten zijn opgenomen in het winningsplan. Samenhang tussen metingen en trendanalyses geven een dekking over de gehele keten.

Het Monitoringsplan Havenmond ondervangt reeds de opmerkingen van de Audit Commissie over de gaswinning Waddenzee van de NAM. Het betreft een analyse in samenhang volgens de effectketen bodemdaling-morfologie-ecologie en het analyseren van trends. Een vergelijking met referentiegebieden is verankerd.

13. Leidt de informatie over de functie van de Ballastplaat voor kanoetstrandlopers of ruiende bergeenden, of over de specifieke bodemfauna van de Ballastplaat door de daar voorkomende bodemsamenstelling, zoals genoemd in het NIOZ rapport, of de beantwoording van bovenstaande vragen, tot aanpassing van de conclusies in de passende beoordeling ten aanzien van de mogelijke effecten van de zoutwinning, en specifiek ten aanzien van de mogelijke effecten op ecologie?

De gerapporteerde waarnemingen in het NIOZ-rapport sluiten goed aan bij de bevindingen die zijn opgenomen in de passende beoordeling en in het achtergrondrapport "Tijdelijke effecten van zoutwinnen op de ecologische waarden van de Waddenzee". Het belang van het gebied voor de kanoetstrandloper en de bergeend is onderkend in de passende beoordeling en in het achtergrondrapport. Ook de aanwezigheid van de verschillende voedseldieren is beschreven in deze rapporten. In het NIOZ-rapport worden duidelijke verbanden aangegeven tussen de bodemsamenstelling, bodemdieren en het gebruik door bergeenden en kanoetstrandlopers.

Het NIOZ-rapport geeft echter geen nieuwe inzichten in of aanvullingen op de effectketens tussen bodemdaling, morfologie en ecologie, zoals die zijn beschreven in de passende beoordeling en in het achtergrondrapport. De conclusies die in de passende beoordeling zijn getrokken ten aanzien van de mogelijk effecten van de zoutwinning, waaronder die op de ecologie veranderen niet door de nieuwe informatie.

Het NIOZ-rapport krijgt ten onrechte een negatieve ecologische lading, doordat getallen uit de achtergrondrapporten die betrekking hebben op niet-realistische situaties voor de ontwikkeling van het plaatareaal door pleistocene bodemdaling, zijn gebruikt als uitgangspunt voor de beschrijving van ecologische effecten. In werkelijkheid moet een ander uitgangspunt worden gehanteerd, namelijk een verminderde toename van het plaatareaal zoals is samengevat in paragraaf 5.2 van de passende beoordeling. Er zal dus, in plaats van een afname van plaatareaal zoals het NIOZ-rapport stelt, nog steeds sprake zijn van een toename van plaatareaal. De negatieve ecologische effecten die worden beschreven in het NIOZ rapport zullen daarom niet optreden door zoutwinning.

Het NIOZ-rapport, of de beantwoording van bovenstaande vragen, leidt daarom niet tot aanpassing van de conclusies in de passende beoordeling ten aanzien van de mogelijke effecten op ecologie.

14. In de rapporten die bij de aanvraag zijn gevoegd, is met verschillende zeespiegelstijgingen gerekend. Het is echter niet duidelijk of deze berekeningen ook een worst case scenario behelzen. Verder ontbreekt in verband hiermee aandacht voor de mogelijke verandering van de getijdeslag en de toename van extreme hoogwaterstanden. Leidt een nadere beschouwing van deze aspecten tot andere conclusies ten aanzien van mogelijke ecologische effecten?

Zeespiegelstijging en de eventuele versnelling die in de toekomst kan optreden zijn op verschillende plekken in de passende beoordeling en de achtergrondrapporten betrokken.

De plek waar de zeespiegelstijging in de beoordelingen van de effecten terecht is gekomen, is in de gebruiksruimte. In de gebruiksruimte is het 'TNO-scenario' opgenomen. In het conceptbesluit winningsplan is hierover opgenomen dat "het beeld van de zeespiegelstijging voor de toekomst niet beter is dan de pessimistische verwachtingen van dit moment". Het 'TNO-scenario' in de gebruiksruimte is een worst case scenario. In de toekomst zullen met een regelmaat van 5 jaar updates verschijnen van het te gebruiken zeespiegelstijgingsscenario voor het berekenen van de gebruiksruimte. Via deze aanpassingen zullen nieuwe inzichten in de zeespiegelstijging doorwerken in de beschikbare gebruiksruimte. Via HADK kan dit betekenen dat de zoutwinning dient te worden bijgesteld of beëindigt.

In het achtergrondrapport "Meegroeivermogen en gebruiksruimte" is op verschillende wijze de zeespiegelstijging in de berekeningen betrokken. In de numerieke simulaties met ASMITA-model is de kritische zeespiegelstijging snelheid voor de platen berekend met en zonder zoutwinning. De resultaten hiervan staan in tabel 5.3. In de sedimentbalans volgens Oost e.a. (1998) is ook gerekend met verschillende zeespiegelstijgingssnelheden, om te bepalen bij welke snelheid het aanbod van sediment van de kust kleiner wordt dan de vraag in de kombergingsgebieden. De uitkomsten van de beide berekeningen zijn gebruikt bij het vaststellen van het meegroeivermogen (van 5 mm/j).

Voor de Westelijk Waddenzee en specifiek voor de kombergingsgebieden Vlie en Marsdiep is geen rekening gehouden met mogelijke toekomstige veranderingen (langjarige, trendmatig) in de getijslag, omdat geen reden is om aan te nemen dat deze in toekomst zal toenemen. Dergelijke veranderingen zijn ook niet geïmplementeerd in de hydraulische randvoorwaarden zoals die door de waterkering beheerders worden gebruikt voor de toetsing en het ontwerp van dijken en duinen.

De gerapporteerde toename in de extreme hoogwaterstanden voor de eilandkwelders tijdens het broedseizoen is bekend. Deze toename heeft geen consequenties voor het studiegebied, omdat daar

geen kwelders aanwezig zijn. de toename van extreme hoogwaterstanden wordt ook niet beïnvloed door de pleistocene bodemdaling door zoutwinning.

In de effectbepaling is rekening gehouden met worst case zeespiegelstijging door deze op te nemen in de gebruiksruimte-berekeningen.

Een nadere beschouwing van deze aspecten leidt daarom niet tot een andere conclusie ten aanzien van ecologische effecten.

120

Van: @esco-salt.com
Verzonden: zaterdag 6 september 2014 11:23
Aan:
CC: vanTuinen@esco-salt.com
Onderwerp: FW: artikel FD

Beste

hieronder artikel uit Friesch dagblad

Zoutwinning onder wad mag van kabinet

Harlingen - De winning van zout onder de Waddenzee wordt definitief toegestaan. Staatssecretaris Sharon Dijksma (Economische Zaken) maakte gisteren bekend dat ze een vergunning geeft aan zoutwinner Frisia om jaarlijks zon 1,2 miljoen ton zout uit de grond te halen.

„Dit is de laatste grote vergunning waar we op zaten te wachten", zegt directeur Durk van Tuinen van Frisia. „De gehele procedure duurt nog een tijdje, maar ik verwacht dat we nu in 2016 of uiterlijk in 2017 de eerste boring naar zout kunnen doen. Uiterlijk eind 2021 moeten we dan volop in productie zijn."

De natuurorganisaties Natuurmonumenten, Vogelbescherming Nederland en de Waddenvereniging zijn al jaren fel tegenstander. Ze gaan bezwaar maken en stappen desnoods naar de rechter.

De natuurorganisaties zijn vooral bang voor bodemdaling onder de Ballastplaat, een belangrijke voederplaats voor trekvogels. Uit een uitgebreid vooronderzoek door Frisia en onderzoeksinstituut Deltares blijkt dat de zoutwinning weliswaar zal leiden tot bodemdaling, maar dat de zandplaten dat effect zelf oplossen met natuurlijke zandaangroei, geholpen door een jaarlijkse extra zandstorting door Frisia van 300.000 kuub. Directeur Van Tuinen: „De zandplaten zullen in de toekomst zelfs groter worden. Ze groeien nu al: door de effecten van de zoutwinning zal die groei alleen minder snel gaan."

Directeur Arjan Berkhuysen van de Waddenvereniging heeft twijfels bij die stelling. Hij pleit al jaren voor een veel uitgebreider vooronderzoek. „Ons belangrijkste bezwaar is dat alleen de effecten op het gehele gebied zijn onderzocht. Wij denken dat als de bodem gaat zakken, de kans groot is dat een of meerdere specifieke zandplaten gaan verdwijnen. Het is nodig dat de gevolgen voor iedere zandplaat gedetailleerd worden onderzocht."

Als de zoutwinning onder zee in 2021 volop in bedrijf is, moet de winning onder het Friese vasteland zijn gestopt. Het bedrijf haalt nu nog jaarlijks een miljoen ton zout uit de bodem in de omgeving van Sexbierum.

Volgens het winningsplan mag de zoutwinning leiden tot een extra bodemdaling van maximaal 0,99 millimeter per jaar, dus bovenop de daling door gaswinning en andere werkzaamheden. Bij de monitoring van die bodemdaling wordt het hand-aan-de-kraanprincipe toegepast. Dit houdt in dat de zoutwinning meteen kan worden stopgezet als blijkt dat de gevolgen negatiever zijn dan verwacht. Het zout wordt hemelsbreed zo'n vier kilometer van de kust bij Harlingen uit de grond gehaald en wordt aangeboord vanaf de fabriek terrein van Frisia in Harlingen.

Meer hierover in het Friesch Dagblad van 4 september

Groet

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
8861 NW Harlingen
Tel. 0031-517 492 499
Mail: @esco-salt.com
Web: www.esco-salt.com

Frisia Zout B.V.
Lange Lijnbaan 15
NL-8861 NW Harlingen
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Friesland onder nummer 01089417
The information contained in this message and attachments, if any, is confidential and is intended solely for the use of the individual or entity to whom it is addressed. You should not copy, disclose or distribute this communication without the authority of our company. Our company is neither liable for the proper and complete transmission of the information contained in this communication nor for any delay in its receipt. We do not guarantee that the integrity of this communication has been maintained nor that the communication is free of viruses, interceptions or interference.
If you are not the intended recipient of this communication please return the communication to the sender and delete and destroy all copies.

121

Van:
Verzonden: maandag 8 september 2014 13:28
Aan: @esco-salt.com'
Onderwerp: FW: AW: Soleeinleitung

Mvg,

Van:
Verzonden: maandag 8 september 2014 12:54
Aan:
Onderwerp: Fw: AW: Soleeinleitung

Hierbij de gevraagde aanspreekpartner. Groeten,

Van: [mailto: @nlwkn-aur.Niedersachsen.de]
Verzonden: Monday, September 08, 2014 12:47 PM
Aan:
Onderwerp: AW: Soleeinleitung

Sehr geehrte

anliegend der gewünschte Ansprechpartner der Astora:

Dipl. Geol. / Dipl. - Wirtschaftsingenieur (FH)

Phone: +49 , Mobile: +49 Fax: +49 E-Mail: @astora.de
Postal Address: astora GmbH & Co. KG, GSP - , 34117 Kassel, Kleine Rosenstraße 1, Germany

astora - smart storage solutions

Sitz der Gesellschaft: Kassel, Deutschland
Handelsregister: Amtsgericht Kassel, HRA 17127
Persönlich haftende Gesellschafterin: astora Beteiligungs-GmbH
Handelsregister: Amtsgericht Kassel, HRB 15690
Geschäftsführer: Andreas Renner

und der Ansprechpartner der EWE:

Telefon 0441
Telefax 0441
Mobil 0162
E-Mail @ewe.de

EWE GASSPEICHER GmbH
Moslestraße 7
26122 Oldenburg
E-Mail info-gasspeicher@ewe.de
Internet www.ewe-gasspeicher.de

Handelsregister Amtsgericht Oldenburg HRB 201793
Geschäftsführung Dipl.-Ing. Paul Gronefeld Dipl.-Kfm. Peter Schmidt

Ich hoffe die Angaben helfen Ihnen weiter.

Gruß aus Aurich!

Niedersächsischer Landesbetrieb für
Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz, Aurich

Aufgabenbereichsleiter Grundwasser
Gewässerbewirtschaftung Flussgebietsmanagement

NLWKN, Betriebsstelle Aurich * Oldersumer Str.48 * 26603 Aurich
Tel.: 04941
Fax: 04941
@nlwkn-aur.niedersachsen.de

Von:) [mailto: @minez.nl]
Gesendet: Montag, 8. September 2014 10:06
An:
Betreff: RE: Soleeinleitung

Sehr geehrte
Einige monaten her haben wir Kontakt gehabt uber die Soleeinleitung durch Astora/EWE. Jetzt haben wir von Frisia Zout in Harlingen die Frage bekommen ob wir dort ein Ansprechpartner haben. Frisia will gerne in Ihren eingenen Labor die Sole untersuchen. Wir haben kein Ansprechpartner bei Astora oder EWE, vielleicht können Sie uns dabei helfen? Ich höre es gerne von Sie.

Met vriendelijke groeten,

Ministerie van Economische zaken
Directie regio en Ruimtelijke economie
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Tel. 0031 6

Van: [mailto: @nlwkn-aur.niedersachsen.de]
Verzonden: vrijdag 28 maart 2014 13:44
Aan:
CC:
Onderwerp: WG: Soleeinleitung

Von:
Gesendet: Freitag, 28. März 2014 13:01
An: @minez.nl
Cc:
Betreff: AW: Soleeinleitung

Sehr geehrte

ihre Fragen beantworte ich wie folgt:

In Rysum besteht die **Genehmigung** **m³/Tag** **m³/Jahr** einzuleiten

Tatsächlich sind 2012: **m³/Jahr** und 2013 **m³/Jahr** eingeleitet worden.

Hinsichtlich der Zusammensetzung der Sole finden sie in der Anlage ein Gutachten zur Zusammensetzung der Salzgesteine für den Standort Jemgum. Dazu habe ich Ihnen eine Analyse von der eingeleiteten Sole aus dem Jahr 2013 beigelegt.

Leider habe ich nicht die Email von und kann ihn daher nicht direkt berücksichtigen.

Ich hoffe die Angaben/Unterlagen helfen Ihnen weiter. Rückfragen bei Bedarf gerne.

Gruß aus Aurich!

Niedersächsischer Landesbetrieb für
Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz, Aurich

Aufgabenbereichsleiter Grundwasser
Gewässerbewirtschaftung, Flussgebietsmanagement

NLWKN, Betriebsstelle Aurich * Oldersumer Str 48 * 26603 Aurich
Tel.: 04941,
Fax: 04941/
@nlwkn-aur.niedersachsen.de

Von:
Gesendet: Donnerstag, 27. März 2014 12:28
An:
Cc:
Betreff: WG: Soleeinleitung

Von:
Gesendet: Donnerstag, 27. März 2014 11:25 [mailto: @minez.nl]
An:
Cc:
Betreff: FW: Soleeinleitung

2e poging

Van:
Verzonden: donderdag 27 maart 2014 11:21
Aan: @nlwkn-aurich.niedersachsen.de'
CC:
Onderwerp: Soleeinleitung

Hallo Herr Post,
anbei wie über Telefon verabredet die Liste mit Fragen von unserem Tweede Kamer. Frisia Zout hat uns gefragt wie die Zusammenstellung und wasdie Menge der Sole pro Tag ist um beurteilen zu können ob es eventuel möglich ist die Sole zu benutzen um Salz zu produzieren.Gerne schicken Sie Ihre Antwort auch an mein Kollege Herzlich Dank für Ihre Hilfe.

Met vriendelijke groeten

Ministerie van Economische Zaken
Directie Regio en Ruimtelijke economie

tel. 0031 6